

Bulányi György

**Keressétek
az Isten Országát!**

Honnan jött?

Első könyv

M.E.K. – 2013.

BUDAPEST

Első könyv

HONNAN JÖTT?

BEVEZETÉS

1. MIFÉLE ORSZÁG AZ ISTEN ORSZÁGA?

a) Az Isten Országáa

Nem evilágból való ország. Jézus beszél az ebből a világból való országokról is. Jeruzsálem közelgő pusztulását, a világvéget rajzolva mondja: "Akkor nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad". (Mt 24,7; Mk 13,8; Lk 21,10) S az evilág akkor leghatalmasabb országa helyi képviselőjének, Pilátusnak éppen azzal magyarázza meg, hogy az Ő országa, melynek hirdetése miatt összekötözött kezekkel áll előtte, nem evilágból való, hogy **az evilági országok fenti funkcióját Ő, e máshonnan való ország Királya nem gyakorolja.** Az evilági országok királyaiért e királyok szolgálói harcra kelnek. Ha az Ő szolgálói nem kelnek harcra Érte - ez igazolja, hogy az Ő országa nem lehet ebből a világból való: "Ha evilágból volna országom, harcra kelnének szolgálaim, hogy a zsidók kezére ne kerüljek. Az én országom azonban nem innen való". (Jn 18,36)

Nem innen, nem evilágból való ország, de ebben a világban él. Akiket hív a Maga országába, akiknek hirdeti országáa örömhírét, azokat életük utolsó pillanatáig meghagyja ebben a világban, s az evilágnak valamelyik országában. Az utolsó vacsorán így imádkozik tanítványaiért mennyei Atyjához: "Nem azt kérem, hogy vedd el őket evilágból". (Jn 17,15) Hogyan áll fenn akkor ebben a világban egy nem ebből a világból való ország? Hogyan, amikor sohasem helyettesítheti be az evilágit, sem az összes országokat, sem egyetlen egyet? S amikor a politikai földrajz számára mindvégig ismeretlen marad? Az Isten Országáa **fennáll azokban az emberekben, akik köréje gyűlnek annak a Messiásnak, akiben a Gonosznak nincsen semmije.** (Jn14,30) Az evilágban élő és valamelyik evilági ország polgárát alkotó emberek a fenti feltétel ellenében egyúttal az Isten Országának polgárai is. Az Isten Országát evilági országnak gondolók megkérdézik Jézustól, hogy "mikor jön el az Isten Országáa". S Jézus válasza ez: "Isten Országáa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: nézd itt van, vagy amott. Isten Országáa rajtatok fordul (εντος ουμων = entosz hümón)". (Lk 17,21)

Következik ebből, hogy az Isten Országáa **nem áll ellenségesen szemben az evilági országokkal.** Helyükbe lépni nem akarván, azoknak elvileg nem ellentéte. Elismeri Istentől való szerepüket. Hiszen azzal, hogy az ember nem magányos vadként él a földtekén, együtt jár az emberek közös életét szabályozó evilági ország s - a dolgok jelen állásában - az evilági ország hatalma is. Mikor Pilátus a maga keresztre feszíteni vagy elbocsátani képes hatalmára hivatkozva próbálja szóra bírni, Jézus megmagyarázza neki, hogy ez a hatalom nem független az Istentől: "Semmi hatalmad sem volna rajtam, ha fölülről nem kaptad volna". (Jn 19,11) Csak látszólag függ tehát Jézus Pilátustól, valójában Pilátus hatalma is Tőle való.

b) A Sátán Országáa

De van az Isten Országának ellentéte is. A Sátán Országáa. Jézus sokat foglalkozik ezzel az országgal. Használva magát az "ország" szót is, amikor elhangzik ellene a vád, "hogy Belzebubbal, az ördögök fejedelmével űzi ki az ördögöt". Így válaszol: "Hogyan űzheti ki a Sátán a Sátánt? Ha egy ország meghasonlik, az az ország nem állhat fönn", ill. "Ha Sátán űzi ki a Sátánt, akkor meghasonlott önmagában: tehát hogyan állhat fönn országáa?" (Mk 3,24; Mt 12,26; Lk 11,18) **Van tehát a Sátánnak országáa,** amely nem dolgozik maga ellen, hanem az Isten ellen. Van országáa, amelynek ellene dolgozik Jézus és az Ő Országáa. Dolgozik úgy,

hogy Isten Lelkével ördögöt űz, megkötözi őt, majd kifosztja házát. (Mt 12,28-9; Mk 3,27; Lk 11,20)

Miféle ország ez a Sátán Ország? Elgondolkodtató, hogy mily különös viszonyban áll az evilági országokkal. A pusztában Jézust megkísértő ördög "végül egy igen magas hegyre vitte Őt, és megmutatta Neki a világ valamennyi országát és azok gazdagságát, majd így szólt Hozzá: Mindezt neked adom, ha leborulva imádsz engem"; ill. "Ezután fölvitte Őt az ördög egy magas hegyre. Egy szempillantás alatt megmutatta Neki a világ minden országát, majd így szólt Hozzá az ördög: Neked adom mindezt a hatalmat és azok dicsőségét, mert én kaptam meg és annak adom, akinek akarom. Ha imádsz engem, minden a Tiéd lesz". (Mt 4,8-9; Lk 4,5-7) A Sátán a világ valamennyi országát, azok minden hatalmát és dicsőségét kínálja fel Jézusnak mint saját birtokát. Kapott birtoka ez, és szabadon rendelkezik vele! Fölmerül a kérdés: **nem hazudik-e ez alkalommal is "a hazugság atyja"?** (Jn 8,44) **Ez alkalommal nem,** hiszen Jézus három alkalommal is "evilág (a világ) fejedelmének" címezi őt. (Jn 12,31; 14,30; 16,11) A Sátán fejedelemsége, országa tehát evilág, a világ. Hatalmát ő is kapta, mint Pilátus, és ő sem kaphatta máshonnan, csak felülről. Azonosul-e Isten e Sátánnak, Pilátusnak adott hatalommal? Ha nem azonosul vele, miért adta nekik?

A Sátán a világ kizárólagos birtokosaként szerepel Jézus tanításában? Teljes kiterjedésében, az összes országokat egybevéve, a Sátán Országát alkotja a világ (120 num)? Jézus felelete egyfelől: világos igen. De használja a "világ" szót más értelemben is. A konkolyról szóló példabeszéd magyarázatában a világot olyan szántóföldnek mondja, amelybe a jó magot az Emberfia, a konkolyt az ördög veti mint ellenség. A jó mag jelzi az Ország fiait; a konkoly pedig a Gonosz fiait. A világvégén elküldi az Emberfia a maga angyalait és "azok összeszednek országában minden gonosztettet és gonosztevőt". (Mt 13,37-41) **A világot jelképező szántóföld tehát az Isten és az ördög közös működési területe.** Sőt, inkább az Istené, mert a Sátán csak ellenség, és az angyalok az Emberfia országában szedik össze az elégetésre valót (31a num).

A "világ" e második értelemben nyilvánvalóan nem az országokat, hanem az emberek összességét jelenti. Ezt a világot, az emberek összességét szerette annyira Isten, hogy egyszülött Fiát adta érte. Ezt a világot Jézus nem elítélni, hanem üdvözíteni akarja. Ebbe a világba küldte Őt az Atya, Ő pedig tanítványait. Akarja, hogy ez a világ megtudja, hogy az Atya küldte Őt, és hogy Ő szereti az Atyát. Így már érthető, hogy nem kéri az Atyát, hogy el-kivigye tanítványait ebből a világból, csak azt kéri, hogy megőrizze őket a Gonosztól. (Jn 3,16.17; 12,47; 17,18.23; 14,31; 17,15) A Gonosznak szerepe van a világban, vetheti belé a konkolyt, de nem kizárólagosan övé a világ. Ha az volna, Jézusnak arra kellene kérnie Atyját, hogy övéit innen el- s kivigye. De nem teszi. Nem, mert **Jézus szerepe az elsőrendű a világban,** s az övé a világ természetének megfelelő, a világhoz illő szerep. Olyan szépen hozza ki ezt a magyar nyelv, amely a görög kozmoszt ugyanazzal a szóval jelöli, amellyel a világosságot: világnak mondja (vö. Gyújts világot!). Jézus pedig ennek a világnak világossága. Világosságul jött a világba. Akik az emberek közül hisznek ennek a világosságnak, azok a világosság fiai.(Jn 8,12; 9,5;12,46.36; Lk 16,8)

A világban azonban nemcsak ez az önnön természetének megfelelő világosság van, hanem sötétség is. Ki lehet menekülni belőle: aki hisz Krisztusban, nem marad sötétségben; aki követi Őt, nem jár sötétségben. **De azért ez a sötétség hatalom a világban:** az elfogatás éjszakáján "jön evilág fejedelme", s ez az éjszaka "a sötétség hatalmának órája". (Jn 12,46; 8,12; 14,30; Lk 22,53) Hatalom? Nem, Nagyhatalom! Bár maga Jézus dolgozik ellene: "Járjatok a világosságban... különben elborít a sötétség", mégis a sötétség a Világ Fejedelme.

Miért? Nikodémusnak, az éjszakában-sötétségben hozzámenőnek magyarázza: "A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot". (Jn 12,35; 3,19)

c) Az Evilági Ország

Jézus a Neki mintegy világcsászárságot fölajánló Sátánt visszautasítja. Ajánlatát kísértésnek tekinti, tehát olyannak, ami le akarja téríteni Őt útvjáról, elfordítani küldetésétől: attól, amiért jött. Ezért az oly erős hangvétel: "Takarodj!". (Mt 4,10; Lk 4,8) A kemény szó visszautasít feltételt és ajánlatot egyaránt: a világcsászárságot is, a sátánt-imádást is. A Sátán adja a világcsászárságot. Annak adja, akinek akarja. S annak akarja adni, aki leborulva imádja őt. Mind saját szavai alapján, mind Jézus neki adott titulusa alapján úgy tetszik, van valami mélyreható összefüggés a Sátán Országáé és az Evilági Ország között. Összefüggés, de semmiképpen sem azonosság. Jézus nem óhajt világcsászár lenni, még csak zsidó király sem, (Jn 6,15) mégis elhangzik ajkáról a szó: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré". (Mk 12,17; Mt 22,21; Lk 20,25) Teljességgel elképzelhetetlen Jézus ajkáról egy ily mondat a Sátánra vonatkozólag. Ugyanígy elképzelhetetlen a Sátán Országáról mondott szava evilági országra vonatkoztatva. **Nem hangzott el és nem hangozhatott el: Adjátok meg a Sátánnak, ami a Sátáné.** Nem hangzott el és nem hangozhatott el, hogy az Isten Lelke az Evilági Ország fejét vagy funkcionáriusát kiüzi-kihajtja, megkötözi, s végül kifosztja házat-országát. **Jézus ellenséges a Sátán Országával szemben és nem ellenséges az Evilági Országgal szemben.**

Ha már most Jézusnak, az Isten Országáé hirdetőjének magatartása világosan más a Sátán Országával és más az Evilági Országgal szemben, milyen akkor az összefüggés a két utóbbi között? Mivel az Isten Országát is és a Sátán Országát is az egyes emberek magatartása alkotja, az Úr mondhatta volna, hogy **a Sátán Országáé nincsen itt vagy ott, ez az ország bennetek van.** Az Evilági Ország tehát annyiban a Sátán Országáé és annyiban az Isten Országáé, amennyiben a szóban forgó Evilági Országot alkotó emberek a világosság vagy a sötétség fiai? S mivel minden közösségben jelentősebb a vezetők szerepe, mint a vezetetteké, elsősorban az előbbieket személyi magatartásán fordul, mennyire a Sátán vagy Isten Országáé egy konkrét evilági ország? A Sátánnak adott titulusból látható, hogyan mérte fel Jézus etekintetben korának helyzetét. Nem tiltakozott az ellen sem, hogy a Sátán a világ valamennyi országát saját tulajdonának mondotta. Tanítványainak az evilági ország iránti érdeklődését nem méltányolta. A mennybemenetel előtt utolsó kérdésként megérdeklődik Mesterüktől, amire a Vele töltött esztendőket folyamán annyira számítottak: a maguk evilági országáé, Zsidóország Jézus által történő helyreállításának időpontját. Jézus válasza két mozzanatot tartalmaz: egyfelől **ennek ismerete nem tartozik tanítványaira, másfelől foglalkozzanak inkább Isten Országáé ügyével.** (Csel 1,6-8)

Említettük, hogy az evilági ország szükségképpen minden ember működésének színtere. Az Isten és a Gonosz fiai egyaránt az Evilági Ország polgáraiként élnek le életüket. Az Evilági Országoknak a Sátán Országával való kapcsolatát sok tekintetben megvilágítja, hogy milyen magatartást foglal el az Evilági Ország az Isten Országával, az Isten fiaival szemben. E tekintetben Jézus nagyon világos és határozott képet rajzol tanítványai elé; az egyszerű emberekről is, de még inkább az uralkodókról. **Summája: gyűlölni és üldözni fognak titeket!** Mikor Jézus az Isten Országáé, az Isten fiainak sorsáról beszél, akkor egybeolvad előtte az olykor szabatosan kettéválasztott Evilági és Sátáni Ország, úgyhogy egyetlen kifejezést használ: a Világ. Értve rajta nem a világ világosságában járó embereket, hanem a többieket: a sötétség kedvelőit. Ezek egyek a maguk fejedelmével és csak fokozatilag

különböznek fejedelmüktől, a Gonoszból való részesedésüknek megfelelően. A nagytanácsnak nagyobb a bűne, mint Pilátusnak, de mindketten egyek a sötétség hatalmával. **S e sátáni-evilági szövetség** megy Jézus ellen, ez dolgozik Júdásban,(Jn 19,11; 14,30; 13,27) a Sátán szándékának más végrehajtóiban, a sötétségben járó embereken; az Evilági Ország vezetőiben és nagypéntekre már annak alattvalóiban is.

d) Vonatkozásaik

Három országot ismer tehát Jézus és ezeknek hat vonatkozását.

Az **Isten** Országja nem földrajzi fogalom, az Istent szeretőkben áll fenn, és fejedelme Jézus.

A **Sátán** Országja nem földrajzi fogalom, a Világosságot nem szeretőkben áll fenn, és fejedelme a Sátán.

Az **Evilági** Ország földrajzi fogalom, a földrajzi határokon belül élők alkotják, s fejedelme az uralkodó.

Az **Isten Országja** ellenséges a Sátán Országával szemben, el akarja venni tőle a Sátán Országát alkotó embereket, a Sátánt és népét külső sötétségre kergeti.

Az Isten Országja nem ellenséges az Evilági Országgal szemben. Nem védi meg magát vele szemben, és nem akarja átvenni az Evilági Országot.

A **Sátán Országja** ellenséges az Isten Országával szemben, magához akarja hódítani az összes embereket, s ebben semmiféle eszköztől nem riad vissza.

A Sátán Országja irányítani akarja az Evilági Országot; a maga népéből akar uralkodókat föléje, eszközként akar rendelkezni vele.

Az **Evilági Ország** nem értette meg Jézust. A Mester a jövőre vonatkozóan sem rajzolt rózsás képet e megértésről az Isten fiai iránt. Ha nem azonosul vele az Isten Országja, akkor ez az Evilági Ország feltétlenül üldözi azt.

Az Evilági Ország az Isten Országával szemben tanúsított magatartásában mint a Sátán végrehajtó szerve rajzolódik meg.

Mindezen megállapítások e "Bevezetésben" még csak elővételezések. Prelúd-szerűen megadják alaphangjait az előttünk levő öt könyv opuszának. Igazolásukat is csak onnan kaphatják.

Tételesen csak az Isten Országával foglalkozik Jézus, hiszen erre vonatkozik küldetése. Jóval kevesebbet a Sátán Országával és még kevesebbet az Evilági Országgal. Mivel azonban örömhírét e két országban egyaránt szereppel bírók szemléletével és magatartásával szemben fejtí ki, sok mindent megtudunk e két országról is. Legtöbbet **közös nevezőjükről, a világról**, mely szemléletben és magatartásban egyaránt ellentmondása az Isten Országában érvényes szemléletnek és magatartásnak.

Küldetésének teljesítése során Jézus az Isten Országának **elsősorban értékelméleti kategóriáival** foglalkozott. A lételméleti kategóriákat sok esetben úgy kell kihámozni az

előzőkből. Azaz tanításával és életével inkább azt rajzolta elénk, mit kell tennünk ahhoz, hogy az Isten Országába jussunk; mi az Isten Országába illő magatartás, és hogyan kell keresnünk azt. Inkább ezt tette, semmint fogalmakat tisztázott, meghatározásokat szerkesztett volna ez Isten Országá mivoltáról, titkairól. Így azután felvázolt problematikánkra a választ akkor kaphatjuk meg, ha megismerjük tanítását arról, hogy mi módon lehet ebbe az Országba bejutni. Előbb azonban megjelölt programunk szerint meg kell ismerkednünk a világgal, amelyből jött. Az Ő Országá ugyanis az, amelybe hívott, s ez az Ország annak a világnak arcvonásait viseli magán, amelyből jött.

Honnan jött? Miért jött? Mi az Út oda, ahonnan jött? Miért lett a sorsa a Golgota? E kérdések tisztázásától várjuk Jézus "Isten Országá"-fogalmának meghatározását.

KINYILATKOZTATÁS

2.AZ ISTEN FIÁVÁ TETTE MAGÁT

a) Az Isten Fia

Országát, melynek örömhírét elhozta hozzánk - Isten Országának nevezi. Ez az Ország az Istené. Ennek az Istennek a választott nép nem ismerte nevét. Egyszerűen Istennek, Úrnak mondta, ha imádkozott hozzá, és csak ritkán ejtette ki az égő és el-nem-égő csipkebokorban a Tőle Magától tanult nevet: AKI VAN. A pogány népeknek bőven volt istenük, neveiket is tudták; ismerték isteneik származását és magánéletét. Izrael népe csak azt tudta, hogy Ő az egyetlen, az igazi; az, AKI VAN. Csak azt tudta, hogy ez az Egyetlen Isten kiválasztotta magának őseit, Ábrahámot, és szövetséget kötött vele és velük. S most ők az Ő népe. **De magát a Meg-nem-nevezhető áthatolhatatlan, nehéz szentélyfüggöny választotta el tőlük.** Titkába belenézniök nem lehetett.

Tibériusz császár, Poncius Pilátus helytartó, Heródes, Fülöp, Lizániász negyedes fejedelmek, Annás és Kaifás főpapok idejében azonban elment Jánoshoz a Jordán vizében megkeresztelkedni egy férfi. S mikor kijött a vízből, megnyílt az ég, galamb képében az Isten Lelke leereszkedett Reá, felülről szózat hallatszott: "Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik", ill. "Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem". (Mt 3,17; Mk 1,11; Lk 3,22) **Ami idáig egyetlen és név nélküli volt, most egyszerre három és névvel ellátott lesz.** Halljuk az Atyát, akinek Fia van. Galamb képében látjuk az Isten Lelkét. S fiatal férfi formájában, a Jordán vizében alámerülve, abból kifelé jöve, látjuk a Fiút.

Most, amikor megért rá az idő, fellebbent a fátyol az életéről annak a Titokzatosnak, AKI VAN. Ezt az üdvösségtörténeti pillanatot örökíti meg János evangélista: "Az Istent soha nem látta senki. Az egyszülött Isten, aki az Atya keblén nyugszik, Ő nyilatkoztatta ki". (Jn 1,18) De vallja ezt maga a Fiú is: "És senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya; és senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni". (Mt 11,27) Az "αποκαλυπτειν" (apokalüptein = az elfedettséget, letakartságot megszüntetni) nyolc ízben kerül elő Jézus ajkán, s rendre az Isten fátyolt-lebbentéseit jelenti a Maga életéről s "országos" dolgairól. (Mt10,26; 11,25.27; 16,17; Lk 12,2; 10,21-2; 17,30)

A Sátán és népe tisztában van a nagy eseménnyel. A Jordán vizében megkeresztelkedőnek utána megy a pusztába: "Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek kenyérré váljanak! ... Ha Isten Fia vagy, vedd le magadat! Hiszen írva van: angyalainak parancsolt felőled...". (Mt 4,3-6) Tisztában van az eseménnyel, s az első pillanattól kezdve nyomában van e Fiúnak, hogy akadályozza útját, eltérítse útjáról, s a maga szolgálatába állítsa Őt. A Sátán népe ott van Kafarnaum nagy napján, az induláskor: "Talált a zsinagógában egy tisztátalan lélektől megszállt embert, aki így kiáltozott: El innen! Mi bajod velünk Názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elpusztíts minket? Tudom, ki vagy: az Isten Szentje". Majd Péter háza előtt: "Sokból ördögök mentek ki hangos kiáltozással: Te vagy az Isten Fia... azok ugyanis tudták, hogy Ő a Messiás". Ugyanígy később a Genezáreti tó partján: "Te vagy az Isten Fia", majd a galileai esztendő végén Geráza vidékén: "Mi bajod van velem Jézus, a Magasságbeli Istennek Fia? Kérlek, ne gyötörj engem!". (Lk 4,34-41; Mk 3,11; Lk 8,28) Mindez Fülöp-Cezárea előtt, amikor még a Tizenkettő sem döntötte el véglegesen, ki is az, akinek utánamennek. A Sátán az első pillanattól kezdve tisztán lát (89c num).

b) Emberfia

A Sátán és népének ez a történetet világosan felmérni tudó szellemi ereje a választott népből hiányzott. **A vélekedéseknek, majd meggyőződéseknek hamarosan széles skálája alakul ki.** E skála egyik szélén helyezkednek el azok, akik úgy gondolják: "Belzebub szállta meg, az ördögök fejedelmével úz ördögöt"; vagy úgy, hogy "meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát". És hosszú az út a skála másik széléig, mondjuk Péter vallomásaig: "Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia". (Mk 3,22; Jn 19,7; Mt 16,16) Hosszú az út a hideg elutasítástól a komoly nagybecsülésig: ácsfia, ács, Istentől jött tanító, próféta, Illés, Jeremiás, feltámadt Keresztelő János, Dávid fia, zsidók királya..., mely utóbbiaktól még mindig messze a péteri vallomás, vagy a jánosi Élet és Világosság.

"Kinek tartják az emberek az Emberfiát?" (Mt 16,13) - kérdezte tanítványaitól Jézus. Minek s kinek mondta magát Jézus - kérdezzük most mi. Legtöbbször annak, amit fenti szavában hallunk: "Emberfiának". A szinoptikusoknál 70-szer, Jánosnál 13 ízben nevezi így magát; "Fiúnak" a szinoptikusoknál 7 ízben, Jánosnál viszont 20 ízben. Az evangelisták viszont - nem Jézus szavaiként - nem beszélnek Róla, mint Emberfiáról, hanem mint Fiúról; a szinoptikusok kb. 30-szor, János kb. 10-szer.

Jézus a két kifejezést ugyanazzal a tartalommal használta. Péter az Úr fenti kérdésének folytatására: "Hát ti kinek tartotok engem?" ezt válaszolja: "Te vagy az élő Isten Fia". A válaszból - "Nem test és vér nyilatkoztatta ezt ki neked, hanem az én mennyei Atyám" - nyilvánvaló, hogy Jézus elfogadta ezt az Emberfia-Istenfia azonosítást. (Mt 16,16-17) Az Ószövetség az "emberfia" kifejezésen embert értett, (4Móz 23,19; Zsolt 8,5) csak a dánieli látomásban kap e szó ember-feletti jelentéstartalmat. (Dán 7,13) A Jézus korabeli zsidóság számára e szó nem jelentett egyértelműen "Messiást". **A maga Messiás-voltát kezdetben rejtteni akaró** Jézusnak (88b num) éppen ezért eshetett választása erre a burkolt megnevezésre. (Jn 12,34)

Az Ország hirdetésének előrehaladtával azonban a szinoptikusoknál is feltűnik **a rejtő szándékot nem mutató "Fiú"** Jézus ajkán. A tanítványok körében is, a nagytanács előtt is. "Mindent átadott nekem Atyám: senki más nem ismeri a Fiút, csak az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja jelenteni"; az ítélet napját és óráját "senki sem ismeri, a mennybéli angyalok sem, sőt még a Fiú sem, csak az Atya"; s végül a búcsúzaskor is Fiúnak mondja magát tanítványai előtt a keresztelési parancsban. (Mt 11,27;

Lk 10,22; Mt 24,36; Mk 13,32; Mt 28,19) A nagytanács előtt pedig a főpap kérdésére: "Te vagy-e... az áldott Isten Fia", a válasza ez: "Én vagyok". (Mt 26,63; Mk 14,61; Lk 22,70)

c) Atyám, Atyátok

Jóval sűrűbben találkozunk a szinoptikusoknál a Fiú-kifejezés kapcsolatpárjával, az Atya szóval. Jézus beszélt övéinek az Istenről mint Atyáról a **birtokos megjelölése nélkül, de beszélt a birtokos megjelölésével is**; méghozzá két formában: mint Atyjukról és mint Atyjáról. De sohasem beszélt róla, mint "Atyánkról", azaz az Ő és a mi Atyánkról; a Miatyánkban csak a mi Atyánkról van szó, nem az Övéről. A Mária Magdolnának mondott szavakban élesen láthatjuk a különbségtevést Isten e kétféle Atya-volta között: "Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz". (Jn 20,17) Ez az "Atyám" kitétel - Jézusra, ill. reánk vonatkoztatva - jó harminc-harminc alkalommal szerepel a szinoptikusoknál, ill. Jánosnál. A tizenkétéves Jézustól mondott szótól kezdve: "Atyám házában kell lennem" a búcsúzásakor mondottig: "Elküldöm rátok Atyám ígéretét". (Lk 2,49; 24,49)

Ezekből az egyes szám első személyű birtokragos alakokból **döntően más Fiúság bontakozik ki**, mint az a fiúság, amelyet az Atyád, Atyátok alakok tartalmaznak. A szinoptikusok rajzában is találkozunk azzal az Atyával, aki a Fiú felett nem ítél, hanem éppen a Fiúé a döntő szó az Atya előtt azoknak dolgában, akiknek az Ő Atyja szintén Atyjuk. "Mindazt tehát, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom mennyei Atyám előtt... én is megtagadom mennyei Atyám előtt". Mert "az Emberfia el fog jönni angyalaival Atyja dicsőségében", ill. "Aki szégyell engem és az én szavaimat...azt az Emberfia is szégyellni fogja, amikor majd eljő Atyja dicsőségében...". (Mt 10,32-3; Lk 9,26; Mt 16,27; Mk 8,38) Az Ő Atyja és a mi Atyánk előtt ott áll Ő, a Fiú, a maga fiúságának külön helyzetében és szerepében: "Adok nektek, miképpen Atyám adott nekem, Országot". (Lk 22,29)

Jánosnál éppen ez a különböztetése készíti a jeruzsálemieket újból és újból a megkövezés szándékára, **s ez lesz a halálát okozó istenkáromlási vádnak is az anyaga**: "...a mi törvényünk szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát". (Jn 5,18; 19,7) Nem kétséges a szinoptikusok beszámolóí alapján sem, hogy nyilvános működésének egész tartama alatt egyértelműen az Atya szózatának értelmében beszélt önmagáról a Názáreti. Annak a szózatnak értelmében, amelyet az Atya megismételt a színeváltozás hegyén: "Ez az én szeretett Fiam, Őt hallgassátok". (Mt 17,5; Mk 9,6; Lk 9,35)

Az a Názáreti Jézus, aki az Isten Országá meghirdetését küldetése, jövele céljának állította, akár Emberfiának, akár Fiúnak mondotta magát, mindenképpen **az Atyának nevezett Isten Fiaként mutatkozott be**. Fiúként; mégpedig hallgatói számára kétségtelenül más értelemben, mint amely értelemben az ember magát az Isten mint Atyja gyermekének tekinti. Könyvünk egész második fele ezt illusztrálja.

3.AZ IDŐTLEN BELELÉP AZ IDŐBE

a) Jött

A nép, melynek körében a Jordánban alámerítendő férfi fellépett, várt valakit. "Eljövendőnek" mondta azt, akit várt. A nép vezetőiben felmerült már a Keresztelőről is a gondolat, hogy talán ő az eljövendő. A Keresztelő azonban határozottan elutasította ezt a vélekedést: valaki

erősebb érkezik majd őutána; aki őelőtte lett, és az lesz majd az Eljövendő. (Mk 1,7; Mt 3,11; Lk 3,16; Jn 1,15.27.30-31) A Keresztelő feladata csupán annyi, hogy bemutassa Izraelnek a Jordánban nála alámerülőt, mint az Eljövendőt. A Názáretből jött férfi **nyilvános pályáját végigkísérte a kérdés: Ő-e az Eljövendő?** A samáriai asszonytól kezdve a fogságba került Keresztelőn, az első kenyérszaporítás megvendégeltjein, a sátorosünnep jeruzsálemi ünneplőin keresztül Mártáig döntő fontosságú, közérdekű problémává nő Izraelben, hogy azonos-e a Názáreti az Eljövendővel. (Jn 4,25; Mt 11,3; Lk 7,19-20; Jn 6,14; 7,27-8.41-2; 11,27)

A Názáretből jött férfi minden mértéket meghaladó jelentőséget tulajdonított a maga jövetelének. "Jöttem" - ez a szó stílusfordulatává lett. Legnagyobb jelentőségű bejelentéseinek egész sorát adja e szóval tudomásunkra. **Jövetele semmi más jövéshez**, senki másnak a jövéséhez **nem hasonlítható történés az emberiség életében**. Akik helyette jöttek, mind tolvajok és rablók, elsőül és egyedül Ő az, aki az Életet hozza az emberiség számára. (Jn 10,8.10) Jött, hogy hirdesse az Országot; s ez az országhirdetés örömhír az emberiség számára. Jött, hogy az Istentől adott törvényt kiigazítsa, tökéletessé tegye és megvalósításáról is gondoskodják. Jött, hogy megmentse az elveszetteket. Jött, hogy világossága legyen a világnak. Jött, hogy közölje velünk az igazságot. Jött, hogy megfellebbezhetetlen ítéletet tartson felettünk. Jött, hogy a Golgotára menjen értünk. (Mk 1,38; Mt 5,17; 18,11; Lk 9,56; 19,10; Jn 12,47; 3,19; 12,46; 18,37; 9,39; 12,27)

A Názáreti **ezzel a "jöttem" fordulattal elvállalta az azonosságát a várt Eljövendővel**. A fenti tartalmi mozzanatokban kifejezettnél is nagyobb jelentőséget igényelt jövetelének azzal a bejelentésével, hogy a "világba" jött. (Jn 16,28) Nagyobbat, mert nem hagyott kétséget atekintetben, hogy a világon kívülről jött a világba. A "tudom, honnan jöttem" kijelentésben benne zúg az Emberfia és az ember közti különbség: "ti alulról valók vagytok, én felülről való vagyok". (Jn 8,14.23) Nikodémussal e sejtető fogalmazásokat elhagyva közli, hogy az Emberfia leszállt az égből, s a kafarnaumi zsinagógai nagy beszédben hatszor is elismétli ezt a bejelentést; még hozzá galileaiak előtt, akik József fiának tudják, és akik ismerik a hallatlan bejelentést megtevőnek apját és anyját, s akik számára éppen ezért ez a bejelentés elfogadhatatlan. (Jn 3,13; 6,33.38.41.42.50.51.58)

Bár végső soron halálát okozza, mégis kétségtelenné rajzolja ezt a világon kívülről érkezést; azaz **nem hagy kétséget, hogy ez a "felülről" és ez az "égből" annyit jelent, hogy az Istentől Magától**. "Tőle vagyok" - hangzik el a sátoros ünnepen; s valamivel később: "Én az Istentől jöttem és vagyok itt". Az utolsó vacsorán pedig pályája egészét egybefoglalva mondja tanítványainak: "Ti elhittétek, hogy az Istentől jöttem. Kijöttem az Atyától és a világba jöttem". S övéiről így számol be főpapi imájában Atyjának: "elfogadták és valóban megtudták, hogy Tőled jöttem ki". (Jn 7,28-9; 8,42; 16,27-8; 17,8)

b) Küldték

A választott nép az Eljövendőt az Istentől várta. **Az Eljövendőnek az Istentől kellett jönnie**. Ezt az "Istentől"-mozzanatot Jézus nemcsak a "jövés", hanem a "küldés" hangsúlyozott emlegetésével is nyomatékozza. Már a kezdet kezdetén, a kafarnaumi zászlóbontáskor: "Hirdetnem kell az Isten Országát, mert ezért küldtek". Majd Názáretben: "Örömhírt hirdetni küldött engem". (Lk 4,43.18) S pályája végén, a döntő órákban, a mindhárom szinoptikus által közölt példabeszédben a szőlősgazda elküldi egyetlen szerelmes fiát a szőlőmunkásokhoz; (Mk 12,6; Mt 21,37; Lk 20,11-3) a Fiút, aki Izrael házának elveszett juhainhoz lett küldve. (Mt 15,24)

Evangéliumában János több mint negyven ízben beszél erről a küldésről. Mintegy húsz alkalommal nem is tárgya mondatának a küldés, csak nyomatékként használja; ahelyett, hogy ezt mondaná: "nekem nem hisztek", arról beszél, hogy nem hisznek "annak", akit Ő küldött. (Jn 5,38) Az előfordulások második felében azonban tételesen is beszél Küldött-voltáról: "Nem magamtól jöttem, hanem Ő küldött engem". (Jn 8,42) Küldőjének hisz, aki neki hisz; (Jn 5,24; 12,44; 13,20) tanítása nem az övé, hanem az Őt küldőé; (Jn 7,16; 12,49; 14,24) küldője akaratát keresi, nem a magáét; (Jn 5,30; 6,38-9;9,4) küldőjének dicsőségét keresi, nem a magáét (Jn 7,18) s aki Őt látja, küldőjét látja, hiszen nincsen egyedül, mert vele van a küldője. (Jn 12,45; 8,16.29) Cselekedetei s övéinek Általa létrehozott egysége egyaránt igazolja, hogy küldték Őt; (Jn 5,36; 17,21.23) s küldője bizonyosságot is tesz mellette. (Jn 5,37; 8,18) Minél elfogadhatatlanabbnak bizonyult népe számára a Küldött szerény származása és egyre érthetlenebbé is váló örömhíre, annál nagyobb erővel nyomatékozta, hogy az Eljövendő minden feltétele megvan benne. Sőt, olyan **szó szerinti és megdöbbentő realitással fogalmazta "Istentől-valóságát"**, hogy annak tartalma messze túlhaladta népének "Istentől-valóság"-fogalmát, mert belevitt valami érthetetlen kettősséget Abba, akit ennek a népnek sikerült a politeizmus tengerében mint egyetlenegy megőrizni.

Látnivaló: nem Isten létezését igazolja. Nem volt reá szükség: Izraelben aligha akadt olyan, akinek etekintetben kétségei lehettek. Kétségük csak atekintetben volt, kicsoda ez a Názáreti. Ő-e az Eljövendő? **S lehetséges-e egyáltalán az "Istentől-valóságnak" ez a Názáreti által bejelentett tartalma:** azaz lehet-e valaki a Názáreti által rajzolt módon az Atyának küldöttje?

c) Elmegy

E jövés-küldés fenti hogyanját különös erővel támasztja alá megnyilatkozásaiban az, hogy kezdettől fogva nem hagy kétséget atekintetben, hogy **jövés és küldés korlátozott időtartamú**, csak egy időre szól. Nem hagy kétséget, bár a választott nép az eljövendőtől örök királyságot remélt; azt, hogy a Messiás örökre megmarad.(Jn 12,34) Pályája elején is utal már erre az elmenésre; Máté lakomáján: "Eljön a nap, amikor elviszik a vőlegényt...". (Mk 2,20) A galileai esztendő végén Kafarnaum zsinagógájában újra szól róla: "Hátha majd látjátok, hogy az Emberfia felmegy oda, ahol azelőtt volt". (Jn 6,62) Az utolsó jeruzsálemi ösznek vissza-visszatérő témája ez: "Ahhoz megyek, aki küldött...", "tudom honnan jöttem és hova megyek..." "ahova én megyek, oda ti nem jöhettek...". (Jn 7,33; 8,14.21)

Az **utolsó vacsora** pedig éppen emiatt **az elmenés miatt búcsúvacsora**. Az elmenés témája át- és átszövi az egész estét. Beszél róla Júdás árulásának kapcsán: "az Emberfia elhagyja a világot". Beszél magának a vacsorának kapcsán: "soha többé nem eszem ezt". Az új kultusz megteremtésekor: "nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amíg majd az újat nem iszom az Isten Országában". (Lk22,16; Mk 14,25; Mt 26,29) Maga a búcsúbeszéd pedig miről másról szólna, mint erről az elmenésről? "Keresni fogtok..., ahová én megyek, oda ti nem jöhettek. Ha aztán elmentem...ismeritek az utat oda, ahová megyek...ha szeretnétek engem, csak örülnétek annak, hogy az Atyához megyek...most elmegyek ahhoz, aki küldött engem...jobb nektek, ha én elmegyek...az Atyához megyek és már nem láttok engem". S végezetül az összefoglalás: "Az Atyától jöttem és a világba léptem. Most elhagyom a világot és az Atyához megyek". (Jn 13,33; 14,2-4.28; 16,5-7.10.16.28)

A nagytanács előtt már az elmenésutánra utal: "Látni fogjátok, hogy az Emberfia ott ül a Hatalom jobbán". Közeli ottlevéséről beszél a jobb latornak: "Ma velem leszel a paradicsomban". S ennek a közvetlen közelinek a még be nem következtezőről Mária

Magdolnának: "Még nem mentem fel Atyámhoz...fölmegyek az én Atyámhoz...". (Mk 14,62; Lk 23,43; Jn 20,17) A Golgotát megemészteni nem tudó emmausziaknak pedig a Golgotát, mint az elmehetés feltételét magyarázza. (Lk 24,26) Márk és Lukács evangéliuma beszámol az annyiszor emlegetett elmenés megvalósulásáról is: "...miután szavait befejezte, fölment a mennybe, és Isten jobbján foglal helyet", ill. "áldás közben eltávozott tőlük és felment a mennybe". (Mk 16,19;Lk 24,51; Csel 1,9)

d) Időtlenség

Általában az idő rendjét tiszteletben tartva számol be Jézus a KÜLDÉS-JÖVÉS-MENÉS időben lejátszódó folyamatáról. Azaz az **időbeli egymásutánt tiszteletben tartó - múlt, jelen és jövő időkkal**. Ezt a rendet azonban olykor megtöri.

Legszembeszökőbbben a Nikodémussal folytatott beszélgetésben. Így: "Senki sem emelkedett föl a mennybe, csak az, aki alászállott a mennyből, aki a mennyben van". (Jn 3,13) A mondat három állítmányának ideje: múlt + múlt + jelen. Az időrend tiszteletbentartása ezt kívánná: emelkedik majd...alászállott... volt és lesz; azaz jövő + múlt + múlt és jövő. Beszédén ez alkalommal elhatalmasodik isteni természetének isteni tudása. De emberi nyelven szól, és ez az emberi nyelv nem ismer alkalmas igeidő-alakot az isteni létezés időtlenségének kifejezésére. Nem, hiszen a jelen, múlt, jövő időalakok mellett **kellene lennie a nyelvben egy időtlenségi időalaknak is**. De nincs ott ilyen, mert "időtlenségi idő" - ez a kifejezés ellentmondás. A filozófia nyelve úgy segít ezen, hogy pl. így beszél: Az Isten időtlenül létezik. Azaz a jelen idejű igealak elé odateszi az "időtlenül" szót. De Jézus nem filozófiai nyelven szól. Helyette az első állítmányban jövő helyett múlt időt használ, s a harmadikban a múlt és jövő helyett jelent. Összekavarja az igeidőket.

Máskor is tesz ilyent. A sátoros ünnepen: "Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek". (Jn 7,34) Az időrend tiszteletben tartása azt kívánná a mondat elmondásakor jelenlévő Jézustól, hogy ezt mondja: mert ahol én leszek... Az Isten életének időtlen voltát átélő Jézus itt újfent jelent használ jövő helyett, akárcsak a Nikodémusnak mondott szavakban. Látható tehát, hogy **a jelen igeidő-alakot használja időtlenségi időként**.

Az időtlenségi igealak használata a legpregnansabban az Ábrahámról folytatott vitában található. "Ábrahám ujjongott, hogy láthatja napomat" - e jézusi mondat fölháborodást vált ki a hallgatóságból: "Még 50 esztendő sem vagy és láttad Ábrahámot?" Erre következik Jézus időtlenségi időt használó nagy nyomatékú válasza: "Bizony, bizony mondom nektek: Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok". (Jn 8,56-8) A hallgatóság köveket ragadott. Hogy egyidősnek mondja magát Ábrahámmal, bár még ötven esztendő sincs, ez is alig elviselhető önimádatnak tetszik hallgatósága számára. De az ezt is túllépő "mielőtt lett volna, én már voltam" fordulat helyett használt "Mielőtt lett volna, én vagyok" szavak már köveket kívánnak. A vita elején is éltek már a gyanúperrel, hogy a vitázó **az idő fölé akarja emelni magát**: "Minek képzeled magad?". (Jn 8,53) De e mondatának elhangzása után nincs már kétség: Istennek képzeli magát. S tudatuk szerint ez káromkodás, amelyért megkövezés a büntetés. A főpapi imában is előkerül ez az időtlenségi időként használt jelen: "Atyám, akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok". (Jn 17,24)

A nagytanács jól mérte föl a helyzetet. Kétségtelen tényt állapított meg, amikor halált kért reá Pilátustól. Jézus valóban Isten Fiává tette magát. A választott nép számára elviselhetetlen értelemben mondotta magát Isten Fiának. A nagytanács csak összefoglalta Jézus e három

tételét. Isten Fiaként jött az Atya időtlen világából. Meghatározott idő elteltével visszamegy az időből az időtlenségbe az Atyához. **S miközben itt él az időben, időtlenül az Atyánál van.**

Jézus tanítása fellebbentette a fátylat az Isten időtlen életéről. Lehetővé tette, hogy képet kapjunk a transzcendenciáról; méghozzá nem csupán hozzánk való vonatkozásában, hanem önmagában is. E tanítás úgy rajzolja meg az Isten életét, hogy annak alapvető tartalma nem a Rajta kívül levőnek a megteremtése. Van élete anélkül is, és a teremtés nélkül sem tartalmatlan. A teremtés csupán következménye ennek a tartalomnak, melynek erejében élet Ő önmagában is, nélkülünk is. A Jézus tanításában kapott anyag elsősorban az Atya és Fiú kölcsönös kapcsolatának megrajzolásában gazdag. Jóval kevesebb, amit a Léleknek a Fiúval, illetőleg az Atyával fennálló kapcsolatáról mond. Meg kell ismernünk az Isten eme benső kapcsolataiban kibontakozó időtlen világot, mert mindaz, amit Jézus közöl az Isten hozzánk való vonatkozásairól, reá épül erre az időtlen világra, annak olyan-amilyen voltára.

A közénk jövő Fiú nem igazolta, hogy az idő szükségképpen időtlenséget, s az időbeli létező szükségképpen időtlen létezőt feltételez. Nem foglalkozott vele. De mint onnanérkező **beszámolt nekünk ennek az időtlen életnek a tartalmáról.**

e) A titkok felfedése

"Vajon azért érkez-e a fény (λυχνος = lüchnosz), hogy a véka vagy az ágy alá tegyék? Nem azért-e, hogy a tartóra helyezték?"(Mk 4,21; Mt 5,15; Lk 8,16) A közénk jövő Fiú szenvedélye a mindent megmutatás volt. Vallani mindent volt élete dolga: "Mindent, amit hallottam Atyámtól, ismertté tettem számotokra". (Jn 15,15; 17,26) **Eljövetelével megszűnnek a titkok titkoknak maradni:** tanítványai számára "megadatott ismerni Isten Országának titkát...titkait". (Mk 4,11;Mt 13,11; Lk 8,10) Ami korábban rejtett volt (καλυπτειν, κρυπτειν = kalüptein, krüptein), az most nyilvánossá (φανερουν = phaneroun), ismertté (γνωσκειν, γνωριζειν = ginószkein, gnóridzein) lesz, felfedetik (αποκαλυπτειν). A rejtettség véget ér, mert az Atya megmutatja a Fiút, a Fiú által pedig ismertté válnak Isten velünk kötött szövetségének, velünk alkotott közösségének, az Orzágnak a titkai. A világ Világosságaként érkező Fiú eloszlatja a sötétséget. Tudattartalmainak és az ezekből kinövő életalakításának közlésével tanítványait is a világ világosságává teszi.(Jn 8,12; 12,46; Mt 5,14) **Az ember nagykorúságának a korszaka kezdődik,** melyben mindenki Isten tanítványává, Jézus barátjává lehet az átadott ismeretanyag következtében.(Jn 6,45; 15,15)

Ami rejtett volt ezidáig, csak azért volt, hogy felfedetté, nyilvánossá, ismertté legyen.(Mt 10,26; Mk 4,22; Lk 8,17; 12,2) Az Atya felfedte a maga titkait a kicsinyeknek, az ezek közé tartozó Péternek is;(Mt 11,25; 16,17; Lk 10,21) az Atya ismertté lesz az ember számára, ha Jézus felfedi Őt nekünk.(Mt 11,27) A Jézustól fülbesúgott tartalmaknak a háztetőkről hirdetése következik.(Mt 10,27; Lk 12,3) Az egész Szentháromság érdekeltté válik abban, hogy ismert legyen számunkra az Ország, amelybe a Fiú által meghívott minket. Aki szereti a Fiút, ahhoz a Fiú elmegy az Atyával együtt, a Fiú velünk van mindennap a világ végezetéig, a Lélek elvezet minket a történelem folyamán minden igazságra, s a történelem végén, a parúziakor újra felfedetik a Fiút, hogy azt követően teljessé legyen számunkra a látás.(Jn 14,22; Mt 28,20; Jn 15,13; 16,23)

A hozzánk érkező Fiú tisztában van a maga fundamentálteológiai jelentőségével: kinyilatkoztatásban részesülünk érkezése által. Kinyilatkoztatásban, amely meghatározónak

van szánva az emberi történelem egész jövője számára: "ég és föld elmúlik, de az én igéim el nem múlnak". (Mt 24,35; Mk 13,31; Lk 21,33; Mt 5,18; Lk 16,17)

IDŐTLEN ÉLET

4.AZ ATYÁTÓL A FIÚIG

a) Ismeri a Fiút

A következőkben vizsgálat alá vesszük azokat a mondatokat, amelyekben az **Atya az alany és a Fiú a tárgy**. E mondatok vonatkozástartalmát az egyes mondatokban egy-egy ige jelzi. Ezeket az igéket csoportosítjuk. Az igék maguk a következők: ismer, szeret (kedvét leli), ad, megdicsőít, tanúskodik, megszentel, elhagy és a már látott "küld". Az első ige merőben értelmi természetű, a többi akarati is.

"Én vagyok a jó Pásztor. Ismerem enyéimet...mint ahogy az Atya ismer engem". (Jn 10,14-5) A jó Pásztor juhait-ismerésének életodaadási következményei vannak. S ennek az ilyen következményű ismerésnek időtlen mintája - az Atya Fiút-ismerése. **Olyan értelmi tevékenység ez, amely szeretetet bont ki önmagából**. Látjuk majd, hogy az Atyától Fiúig érő vonatkozástartalmakat jelző igék egybefoglalója - a **szeretet** ige lesz.

"Senki más nem ismeri a Fiút, csak az Atya". (Mt 11,27; Lk 10,22) A Fiú bemutatott és bemutatkozott: ismerték Őt. A Keresztelő is, tanítványai is. Ily körülmények között ez a "senki más" a Keresztelő és a tanítványok ismerésétől eltérő, más minőségű ismerésre utal. Olyan ismerésre, amely egyedülálló, s amellyel nem azonosítható senki másnak a Fiút-ismerése sem. A Keresztelő és a tanítványok ismerése - időbeli. Az Atyáé időtlen. S ez utóbbi annyira felette áll minden időbeli ismerésnek, hogy **annak ismeret-eredményéhez képest az időbeli nem is minősül ismeretnek**: "senki más nem ismeri a Fiút". Időtlenségi igealak hiányában nem keveri Jézus minden alkalommal az igeidőket, de az Isten e benső vonatkozásairól mondott szavaiban újra és újra találkozunk majd ablakokkal, melyeken keresztül világít ez az időtlenség.

b) Szereti a Fiút

Bár Jánosnál bontakozik ki e vonatkozástartalom a maga teljes gazdagságában, megtalálható a szinoptikusoknál is. A megkeresztelkedéskor az Atya szózataként hallható: "Ez az én szeretett Fiam!"; s a színeváltozáskor újra halljuk. Pályája végén a gonosz szőlőműveletről szóló példabeszédben pedig Jézus adja az Atya ajkára e szavakat: "Elküldöm szeretett Fiamat...". (Mk 1,11; Mt 3,17; Lk 3,22; Mt 17,5; Mk 9,6; 12,6; Lk 20,13) A megkeresztelkedés alkalmával szerepet kap az "αγαπῶν" (agapan) mellett a rokonértelmű "εὐδοκεῖν" (eudokein = tetszik, kedve telik) ige is: "Bened telik kedvem". (Mk 1,11; Mt 3,17; Lk 3,22) Van különbség a két ige jelentéstartalma között. **Az "αγαπῶν" az Atya indító vonatkozását mutatja. Az "εὐδοκεῖν" viszont a Fiútól az Atyáig érő válaszvonatkozás eredménye az Atyában**. A szeretett Fiú magatartása következtében telik az Atyának kedve Fiában. Jézus a Keresztelő tiltakozása ellenére is ragaszkodik a maga alámerítődéséhez, és ragaszkodásának

érve: ezzel tud tetszeni, kedvében járni (12d num) az Atyának az a Fiú, aki egyébként mindenkor azt teszi, ami az Atyának tetsző ("αρεστον" = areszton).(Jn 8,29)

A negyedik evangéliumban hat ízben jelöli az "αγαπων" a Fiúig érő vonatkozástartalmakat. Négy esetben jelen időben, egy alkalommal időtlenséget sejtető múlt időben és egyszer világosan időn-kívülre utaló alakban: "hiszen te szerettél engem a világ teremtése előtt". (Jn 17,24) Miként a Fiút-ismerés, a **Fiút-szeretés sem az idő világában létrejött szeretet**. Nem kezdődött, nem változó, nem elmúlható, hanem éppen változatlan-időtlen.

A jó Pásztorról szóló tanítás végén Jézus okát adja a Fiút-szeretésnek: "azért szeret engem az Atya, mert odaadom az életemet...". (Jn 10,17) Ha ezt a nyilatkozatát egybevetjük a szőlőtőről szóló példabeszéd kapcsán mondott szavaival, élesen látható lesz, hogy e szeretet-fogalomban különböztetésre van szükség. Tegyük még hozzá a búcsúbeszéd következő mondatát: "Megtartom Atyám parancsait és szeretetemben maradok". (Jn 15,10) Az előző nyilatkozat Fiút-szeretése ugyanúgy következményjellegű, mint ahogyan ez utóbbié is. A **Fiú** e két nyilatkozatában **megmarad az Atya szeretetében, mégpedig bizonyos Fiú-magatartások következtében**: parancsmegtartás, élet-odaadás. Különböztetnünk kell tehát egyfelől az Atya időtlen Fiút-szeretése, másfelől a Fiúnak az Atya szeretetében való megmaradása között. **Az első szeretet - minden további magyarázatot és megokolást nélkülöző őstény. A második pedig a Fiú ez őstényre adott válasz-magatartásának a következménye.** Az első változat az Atya olyanamilyen-voltát mutatja: szereti a Fiút. A második viszont az Atya magatartása és a Fiú válaszmagatartása következtében létrejövő eredményt mutatja. A Fiú magatartása tehát nem kiváltó, létrehozó oka ennek az atyai szeretetnek, hanem csupán biztosítója az atyai szeretetben való megmaradásának. **Az Atya elsődleges, indító szereppel rendelkezik, s a Fiú csak válaszol erre a szeretetre,** amelyet az Atya ennek következtében továbbra is fenntart a Fiú irányában. Adva van tehát őstényként ez a Fiúig érő szeretet az Atya mivoltában-életében: "a szeretet, amellyel engem szeretsz". (Jn 17,26) Összefoglalhatunk: az Atya szereti a Fiút, s mivel a Fiú az Atya kedvét keresi, ezért megmarad annak szeretetében.

Ennek az Atyában lévő időtlen Fiút-szeretésnek ugyanúgy nincsen egyenértékűje az idő világában, mint Fiút-ismerésének. Jézus mondhatta volna: Senki sem szereti a Fiút, csak az Atya! Ugyanazon okból, melynek alapján állította e kizárólagosságot az Atya Fiút-ismeréséről. Az ismerés és a szeretet kapcsolata szükségképpen: meglátni és megszeretni! Nem a pillanat műve, hanem **a pillanatot nem ismerő időtlenség isteni világának a velejárója ez az ismerés-szeretés,** amely Jézus tanításában az Isten világának logikailag legelső mozzanata (5a num).

Ez az időtlen őstény az időtlen mintája az Atya embereket szeretésének: "szeretted őket, amint engem szerettél". (Jn 17,23) Ez az időtlen őstény a mintája a Fiú embereket szeretésének is: "amint engem szeret az Atya, úgy szeretlek én is titeket". (Jn 15,9) A Jézus által hirdetett Isten Országá szereret-tartalmának ez az őstény a végső forrása. **Ha fellelhető a teremtett világon belül az a fajta szeretet, amellyel az Atya szereti a Fiút - innen való.**

Mi a tartalma ennek a szeretetnek? A negyedik evangélium egyetlen alkalommal használja az erősebb érzelmi tartalmú "φιλειν" (philein) szót a Fiút-szeretésre: "Az Atya szereti a Fiút és mindent megmutat neki, amit tesz; sőt még nagyobb dolgokat is mutat majd neki, hogy csodálkozzatok. Amint ugyanis az Atya halottakat támaszt fel és életre kelt, úgy a Fiú is életre kelti, akit akar". (Jn 5,20-1) Az Atya megmutatja a Fiúnak mindazt, amit Ő maga tesz, hogy a Fiúnak is módja legyen mindazt tennie. Mindennek oka, magyarázója a Fiút-szeretés. A főpapi imában egy magyarázó kötőszó teszi nyilvánvalóvá ezt az összefüggést:

"Lássák dicsőségemet, amit Te adtál nekem, **hiszen** Te szerettél engem a világ teremtése előtt".(Jn 17,24)

c) Adott a Fiúnak

"Aadtál!" - Ez az "adni" ige a Fiúig érő vonatkozástartalmak leggyakoribbja. Az Atya mivoltát jelző őstény leggyakrabban adásokban nyilvánul meg - a jézusi nyilatkozatokban. Összegezően János evangélista így magyarázza a Fiút-szeretést: "Az Atya szereti a Fiút és mindent az Ő kezébe adott". (Jn 3,35) **Ezek az adások konkretizálják a Fiút-szeretés tartalmát.** Ezek bontják ki az őstényt. Mit adott az Atya a Fiúnak?

Mindent! - Nemcsak János ajkáról halljuk ezt. Halljuk a főpapi imában is: "minden, amit nekem adtál, Tőled van". (Jn 17,7) Ennek a mindennek van megszorítása ebben a nyilatkozatban. De a szinoptikusoknál megszorítás nélkül is hallható: "Mindent átadott nekem Atyám". S a mindentadás tárgyát a hatalomban megjelölve, újra halljuk Jézus ajkán az Atya adásának e mértéket nem ismerő totalitását a végső búcsúzásakor: "Minden hatalom nékem adatott...". (Mt 11,27;Lk 10,22; Mt 28,18) Jézus nem fogalmazott ily meghatározást az Atyáról: "Az Atya az, aki szeret". De van egy adás vonatkozástartalmú mondata, amely már-már meghatározás az Atyáról: "Atyám, aki nekem adott, mindennél nagyobb". (Jn 10,29) Ebben a mondatban **az Atya "az, aki ad"**. Az Atya mindentadó a Fiúval szemben.

Miben konkretizálódik ez a minden? A következő tartalmakban: Önmagában való élet, emberek, ország, hatalom, tanítás, elvégzendő munkák, dicsőség.

Önmagában való életet! - "Amint az Atyának élete van önmagában, úgy adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában". (Jn 5,26) Az önmagában való élet ellentmondása az az élet, amely nem önmagában áll fenn. Az idő világában található élet ilyen önmagában meg nem álló, hanem keletkező-elmúló, mástól függő, mástól való élet. Közvetlenül az előző nemzedéktől ered, közvetve létezésének végső okától. E mástól való élet, máson függő élet fogalmi ellentmondását Jézus nem önmagától való életnek mondja, hanem önmagában való életnek. Miért? Alighanem azért, mert az "önmagától való" életet csak abszurd ellentmondásként lehetne másnak adni, lehetne mástól kapni. Az "önmagában való" élet azonban adható-kapható. Az Atya adja és a Fiú kapja. Ennek az adási vonatkozásnak a tartalma: az "élet" (ζωη = dzóé). A kafarnaumi beszéd hangsúlyozza is az Isten létezésének ezt az élet-jellegét: "amint engem küldött az **élő** Atya...". Hangsúlyozza, mint a Fiúig érő vonatkozástartalmat is: "és én az Atya által élek". (Jn 6,58) Az élő Atya önmagában való étellel rendelkezik, s tovább is adja a Fiúnak a maga életét, amiért is **a Fiú ennek az atyai szeretetnek**, életadásban megnyilvánuló szeretetnek, a **következtében él. Enélkül nem élne; enélkül nem léteznék.**

A szentháromsági élet alapvető, hordozó jellegű; mint Fiúig érő vonatkozástartalom - hordozója az összes többi adási vonatkozástartalmaknak. **Időtlenek-e ezek az adási vonatkozástartalmak?** Az Atya nem lép ki az időtlenségből, részéről tehát nyilvánvalóan időtlenek. A Fiú belelép az időbe, de amint láttuk - nem lép ki az időtlenségből. Az önmagában való élet adási vonatkozástartalma egyértelműen az időtlenségben jut el hozzá. A többi adási vonatkozástartalmak, amelyeket a következőkben látunk, az időbeli szemlélet számára az időben realizálódnak ugyan, de a Fiú számára, "aki a Mennyekben **van**" - időtlenek. Az időbe be nem lépő Atya részéről pedig csak időtlenek.

Embereket! - Már a kafarnaumi beszédben halljuk: "Minden, amit nekem ad az Atya, hozzám tartozik... Annak, aki küldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek". (Jn 6,37.39) A "minden" és az "abból" - övéit jelentik; azokat, akik hisznek Benne. Embereket tehát. Az Atya adásának ez a tárgya végighúzódik az egész főpapi imán: "Hatalmat adtál neki minden ember fölött, hogy mindenkinek, akit neki adtál, örökéletet adjon... kinyilatkoztattalak téged az embereknek, akiket e világból nekem adtál. Tieid voltak és nekem adtad őket... Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál... Tartsd meg őket nevedben, akiket nekem adtál, hogy egyek legyenek...". A zárógondolatban még egyszer: "Atyám akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok". (Jn 17,2.6.9.11.24) A teremtés egésze a Teremtő tulajdona, Jézus azonban a fenti nyilatkozatokban csak azokat az embereket mondja Atyáéinak, akikkel az Atya Óáltala egyé lesz (40a num); azokat tehát csupán, akik az Országot alkotják. S így az "emberek" adási vonatkozástartalma előremutat a következő adási tartalom felé.

Országot! - Az Atya adásának erről a tárgyról Lukács emlékezik meg. Az utolsó vacsorán biztosítja övéit hűségük jutalmáról: "És én nektek adom, ahogy az Atya nekem adta, az Országot...". (Lk 22,29) Azt az országot, melynek mivoltát meghatározni e munka feladata. Azt az országot, amelyet az Atya időtlenül ad az időtlen Fiúnak; s amely ország szükségképpen valakiknek a közösségét jelenti (119, 132a num). Alapvetően a Fiú időtlen közösségét az Atyával a Lélek által.

Hatalmat! - Aki országot mond, szükségképpen hatalmat is mond, hiszen hatalom nélkül nincsen ország. Sokszorosan dokumentált az Atya adásának eme tárgya. Miben nyilvánul meg ez a hatalom? "Hatalmat adtál neki minden ember felett" - halljuk a főpapi imában. Ezt az emberek feletti hatalmat konkretizálja az ítélkezés hatalma: "Az Atya nem ítél el senkit, az ítéletet teljesen odaadta a Fiúnak". De a konkretizálásokon túl jelentkezik Jézus ajkán az adási tárgy megszorítások nélkül is: "minden hatalom nekem adatott". (Jn 17,2; 5,27.22;Mt 28,18) E hatalom annak az országnak a sajátos hatalma, amelyet a Fiú megkapott Atyjától (133 num). Ez az ország pedig eltéphetetlen kapcsolatban van azzal az étellel, amely az östénynek legalapvetőbb velejárója. **Sajátos hatalom tehát ez a Fiúnak adott hatalom, az östény bélyegét hordja magán.** E sajátos hatalom következménye, hogy az, akinek a minden hatalom odaadott a földön, két gonosztevő között harmadikként kiszenvedett egy másfajta hatalom kezének intésére - a földön. A szeretet hatalmát kapta meg a Fiú az Atyától az önmagában való élet szükségképpen velejárójaként.

Tanítást! - Ország nemcsak hatalom nélkül nincs; ország törvény nélkül sincs. Ha nincs törvény, nincs alapja az ítélkezési hatalomnak. Ezért az Atya nemcsak országot adott a Fiúnak, hanem odaadta Neki annak törvényeit is: "A tanítást, amit nekem adtál, átadtam nekik". (Jn 17,8) Azt az egész tanítást, amelynek birtokában meghirdetheti az Ország örömhírét, Jézus az Atyától kapta: "Én nem magamtól beszéltem, hanem az Atya, aki küldött engem, Ő adott nekem parancsot, hogy mit mondjak és mit hirdessek". (Jn 12,49) Tartalmilag megegyezik ezzel a "tanít" vonatkozási-tartalom: "Amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor meggyőződtek róla, hogy azt mondom, amire Atyám tanított". (Jn 17,8) Az Ország tanítása csakúgy, mint az Ország hatalma, sajátos: az östénybe kapcsolódik. **A szeretetről szóló tanítást adja át a Fiúnak az az Atya, aki napját és esőjét a gonoszoktól és Istennek nem tetszőktől sem vonja meg.**(Mt 5,45)

Elvégzendő munkát! - Ország nemcsak hatalom, ítélet és törvény nélkül nincs. Végrehajtás, megvalósítás nélkül sincs. Az Atya odaadta Jézusnak az Ország tennivalóit is: "Olyan tanúságom van, amely felülmúlja Jánosét: azok a tettek, amelyeket odaadott nekem az Atya,

hogyan elvégezzem őket... Megdicsőítettelek a földön. A munkát bevégeztem, amelyet odaadtál nekem, hogy véghez vigyem". (Jn 5,36;17,4) Ezeket az elvégzendő munkákat Jézus olykor parancsadás formájában fogalmazza, ami velejárója a küldés, a "nem magamtól" való élet magatartásának: "Ő adott nekem parancsot... odaadom az életemet, ezt a parancsot kaptam az Atyától". E parancsot a Getszemániban konkrétan fogalmazza: "A kelyhet, melyet Atyám adott, ne igyam ki?". (Jn 12,49; 10,18; 18,11) Jézus parancsot **kapott** élete odaadására; ennek feltétele, hogy az Atya ezt a parancsot **adta**. A Fiú egész időbeli életműve ennek az adásnak a következménye: csodatevései, tanítása, közösségformálása, önmagát védtelenné tevő életodaadása. Ennek a vonatkozási tartalomnak összefoglaló szava: a "küldés", mert a Messiás küldetése Golgotára szóló küldetés is (85a num). Erre a Fiúig érő adás-vonatkozásra utal egy más megnyilatkozásában az "Atyámtól" kitétel: "Sok jó cselekedetet mutattam nektek Atyámtól". (Jn 10,32) Az Atya szeretete mindent-adásban nyilvánul meg a Fiú iránt; feladatok adásában is. E feladatok is magukon viselik az östény bélyegét: **a szeretetből fakadó adás a szeretet feladatait adja oda a Fiúnak**. Az időtlenül a mennyben levő Fiú időtlenül kapja e szeretet-feladatokat; **alapvetően időtlenül teljesítendő szeretet-feladatokra képesíti** tehát Őt az Atya szeretete.

d) Megdicsőíti a Fiút

Jézus tanításában a dicsőség feltétlen velejárója az Isten időtlen életének: azé a dicsőség, akié az ország, akié a hatalom.(Mt 6,13) A Fiú a pusztai megkísértéstől kezdve végig, a jeruzsálemi harcokban is mindig csak ezt a dicsőséget keresi; ebből ad övének előízt a színváltozás hegyén, erről beszél nekik az utolsó napokban, sőt búcsúzásakor is (70 num).

Az isteni életnek ez a dicsősége az Atyától jutott el a Fiúig. Főpapi imájában többször szolt róla: "Én átadtam nekik a dicsőséget, amit nekem adtál... Atyám, akarom, hogy...lássák dicsőségemet, amit Te adtál nekem, hiszen szerettel engem a világ teremtése előtt". (Jn 17,22.24) Az időtlenségre utaló "világ teremtése előtt" mutatja ennek a Fiúig érő vonatkozásnak időtlen jellegét. **Ezt az időtlen jelleget** újólá kiemeli a főpapi ima, amelyben a Fiú nem a dicsőség átadásának, hanem az átadás következtében fennálló dicsősbirtoklásnak mozzanatát hangsúlyozza: "Most dicsőíts meg Te, engem Atyám magadnál azzal a dicsőséggel, amellyel részem volt Nálád, mielőtt a világ lett". (Jn 17,5)

Jézus nyelvében a dicsőség-adással egyenértékű a "megdicsőít" igei alak. Ezt a megdicsőítést ugyanúgy az Atya végzi, mint ahogy a dicsőségnek az adója is az Atya. Mint említettük, Jézus ezt kizárólag az Atyától várja: "én nem keresem a magam dicsőségét; van, aki keresi és ítéletet mond... ha én dicsőíteném önmagam, dicsőségem semmit sem érne. Atyám az, aki dicsőít engem". (Jn 8,50.54) A Fiút azért dicsőíti az Atya, mert mondja a rábízott tanítást, végzi küldetése tartalmát, a rábízott tetteket. A Fiú ezek ellenében dicsőített meg az Atya által. A feladatok ellenében tehát, leginkább az elvégzendő munkák legnagyobbika ellenében, amely az elmenés feltétele. **Ha ugyanis a Fiú hűséges** az Atyja világában érvényes szeretet-adás tartalmú Élet vonalához, méghozzá hűséges végig, a Golgotáig, **akkor övé ennek az Életnek a velejárója is: a dicsőség**. Ezért a tettek bevégezése közelében levő utolsó vacsorán az ujjongó hang: "Most dicsőült meg az Emberfia és benne megdicsőült az Isten. Ha benne megdicsőült az Isten, az Isten is meg fogja dicsőíteni Őt önmagában, sőt hamarosan megdicsőíti", majd a főpapi imában: "Értük könyörgök... tieid ők... és én megdicsőültem bennük". (Jn 13,31-2; 17,10) A Fiú könyörög is Atyjához ezért a megdicsőítésért, amelynek a könyörgés tényéből folyóan nincsen birtokában, aminek csak reménybeli birtokosa: "Dicsőítsd meg Fiadat...". (Jn 17,1)

Jézus nyilatkozatai beszámolnak tehát egyfelől az időtlen atyai dicsőségnek a Fiúig éréséről, másfelől arról, hogyan szolgálja az időbe lépett Fiú ezt a dicsőséget, hogy az időbeli szolgálat leteltével maradéktalan birtokosa lehessen annak, amit maradéktalanul birtokol a Fiú, aki "a Mennyben van". A könyörgés e dicsőségért úgy lehetséges, hogy az idő világába leszállt Fiú "kiüresítette" önmagából azt, ami az időbeli léttel nem fér meg. (Fil 2,7) Mindazonáltal a feladatokat időtlenül átvevő Fiú nemcsak a kiüresítettség, hanem "egyidejűleg" a "mennyben van" időtlenségi állapotában is él. **Éppen ezért az időtlen szeretet-feladatokat teljesítő Fiú időtlenül is meg szolgálja azt a dicsőséget**, amelyet az Atya az őstény erejében eleve és szolgálat előtt és nélkül odaad neki.

e) Bizonyosságot tesz a Fiúról

Ez a bizonyágtevés a megkeresztelkedéskor, a színeváltozáskor s a szenvedés előtti napokban (Jn 12,28-9) az Atya hangja által, felülről hallható. A Fiú azonban maga is szól az Atya tanúságtevésének tényéről, amely tanúságnak van teofániás módja is. Szól erről Jeruzsálemben is, Kafarnaumban is: "Ha én tanúskodom magamról, tanúságom nem érvényes. Más tanúskodik rólam...tetteim, amelynek végbevételét rábízta az Atya. Maguk a tettek, amelyeket végbeviszek, tanúskodnak rólam, hogy az Atya küldött engem. Tehát maga az Atya, aki küldött, tanúskodott rólam" ill. "Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örökéletre megmarad, amelyet az Emberfia ad majd nektek: mellette tanúskodik az Atyaisten". Ugyanennek a tanúskodásnak egy más megnyilvánulási formája, hogy Péternek az Atya nyilatkoztatja ki, hogy Jézus az élő Isten Fia. (Jn 5,31.36-7; 6,27; Mt 16,17) Úgy tetszik, e bizonyágtevés az Atya-Fiú-viszonynak **csak időbeli**, csak időben való megnyilvánulása; a Szentháromságon belül aligha lehet szükség tanúskodásra.

A következők e bizonyágtevésnek még egyéb formáit is megmutatják.

f) Megszenteli a Fiút

"Jó tettért nem kövezünk meg téged, hanem a káromlásért, mert ember létedre Istenné teszed magad" - mondják a jeruzsálemiek, mire Jézus ezt válaszolja: "...hogyan mondhatják arról, akit az Atya megszentelt és a világba küldött: káromkodol...?". (Jn 10,36)

A **"megszentelni"** - a "szent" névszó igei alakja; **jelentése** tehát: **szentté tenni**. A névszói alakot öt ízben találjuk Jézus ajkán: szentnek mondja az Atyát, az Isten angyalait, az Isten Igéjét, valamint az Isten helyét, a jeruzsálemi templomot. Szent tehát az Isten és mindaz, ami az Istené; legyenek azok teremtett szellemek, igazságok-tanítások, avagy Neki szánt tárgyak. (Jn 17,11; Mk 8,38; Lk 9,26; Mt 7,6; 24,15)

A **szentté tevés viszont vonatkozás**, amelyben a von.1.p. - éppen e szentté tevési vonatkozástartalmakkal, azaz a von.3.p. erejében - szentté teszi a von.2.pontot. Nyolc mondata van Jézusnak, amelyekben szerepel a "megszentel" ige. Mi az alany (von.1.p.) és mi a tárgy (von.2.p.) ebben a nyolc mondatban? Az Atyához imádkozó emberek megszentelik az Atya nevét (Mt 6,9; Lk 11,2), a templom az aranyat, az oltár az ajándékot szenteli meg. (Mt 23,17.19) Az Atya megszenteli a Fiút, ill. az embereket, a Fiú pedig az embereket. (Jn 10,36; 17,17.19)

Szentté tehát csak az Isten tehet és az, ami az Istené: az Atya, a Fiú, a templom, az oltár, ill. az Istenhez tartozó ember és az igazság. (Jn 17,19) Ezek az alanyok, a vonatkozási első pontok. És mik a tárgyak, azaz a vonatkozási második pontok, akik-amik szentté tehetők? Az Atya, a

Fiú, övéi, az Istennek szánt arany és ajándék. Összefoglalva: **Szentté csak az Isten tehet és ami az Istené; és szentté is csak az Isten tehető és az, ami az Istené.**

Ezekután lássuk a vonatkozás harmadik pontját, a megszentelési vonatkozás tartalmát.

Mt 6,9; Lk 11,2	: a Miatyánkban megrajzolt magatartás
Mt 23,17.19	: lefoglalás az Isten részéről
Jn 10,36	: a világba küldés
Jn 17,17	: az Atya igéje az igazság
Jn 17,19a	: az élet odaadása értünk
Jn 17,19b	: az igazság (αληθεια = alétheia)

A Miatyánkban megrajzolt magatartás: az ember maradéktalanul odaadja magát Istennek, mert akkor szentelődik meg Isten (neve), ha eljön országa közénk azáltal, hogy megvalósul akarata mibennünk a mi engedelmisségünk, tehát odaadottságunk révén. **A lefoglalás** jelenti az ember által végzett adás elfogadását az Isten részéről. A **világba küldés** tartalmáról mondja Jézus Nikodémusnak ezt a mondatot: "Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte". (Jn 3,16) Amikor az Atya a világba küldte Fiát, a Golgotára küldte. Úgy adta oda, hogy a szeretett, nagyon kedves és az Ő tetszését mindig kereső Fiú időbeli léte fertelmes meggyalázódásba fulladt. A küldés tehát az adás időben lehetséges legteljesebb kimerítését jelenti. Az igazság - a Szeretet tudatbeli képe: az az igazság, hogy szeretni kell (16,73a num), a szeretet pedig mértéket nem ismerő, "mindentadás". Az igazság tartalma ennek következtében: az odaadás. Ezek után fenti mondataink így alakulnak:

Mt 6,9; Lk 11,2	: az odaadás
Mt 23,17.19	: az odaadás elfogadása
Jn 10,36	: az Atya Fiát odaadása
Jn 17,19a	: a Fiú Magát odaadása
Jn 17,17.19b	: az odaadás.

A szentté tevési, megszentelési vonatkozás tartalma ezek szerint - az adás. **Ha az Isten östénye a szeretet, akkor az Isten legáltalánosabban használt jelzője, a "szent" sem beszélhet másról, mint az Isten mivoltát kifejező szeretetről.**

A fentiekből nyilvánvaló: az Isten azért szent, mert odaadó. Az Istenhez tartozó azért szent, mert odaadó. Az Istenhez tartozó tárgy azért szent, mert odaadott. Ha pedig megszentelni annyi, mint odaadni, akkor Jézus nyelvében a "szent" (°αγιος = hágiosz) - a "szeret" (αγαπων) és "ad" (διδωναι = didonai) igék jelenidejű aktív melléknévi igeneveként tekintendő: tehát a szerető, az odaadó, - a szent. Így van ez az Isten és a teremtett szellem esetében. A tárgyak esetében viszont a "szent" - a fenti igék passzív múltidejű melléknévi igeneve: szent, mert odaadott. "Saját Fián sem könyörült, hanem mindannyiunkért odaadta Őt" - mondja Pál e megszentelésről. (Róm 8,32) Tárgyként tekintette tehát az Atya a Fiút? Áldozati bárányként, akit - nem könyörülve rajta - odadobott az Isten a Maga oltárának tüzeire? Azt, aki ment engedelmes Izsákként, s engedte megkötözni magát, ahogy Atyja kívánta Tőle? Az östénynek különös következményei vannak. Ábrahám magán sem könyörült, amikor vitte Izsákot. Az Atya nem szenvedett a Golgotán, mert az Atya nem élt az időben. Mégis az Atya magán sem könyörült; nem, mert a szeretetnek van egy következménye: eggyé tesz. S ezt a világba küldő megszentelést azon a Fiún végezte el, aki Vele egy. Az Ábrahám önmagán-nem-könyörülését továbbvivő és mértéket nem ismerően meg is haladó önmagán-nem-könyörülés volt az Atyáé.

Az egyszülött Fiú odaadása a világ számára, a mennyei Kenyér odaadása a világ számára (Jn 3,16; 6,32) - mindezek már az Atya emberig érő vonatkozásai; de az Atya Fiúig érő vonatkozásaiból nőnek ki. A megszentelés is túlnő tehát a jelen numerus vonatkozásainak tárgyán; de abban gyökerezik, abból nő ki. A Fiút szentté tevő Atya - szeretet-természettel ruházta fel a Fiút, ami megalapozza a szeretet- és odaadás-tárgyú küldést, s az ugyanily tárgyú jövőt is.

Egyetlen Fiúig érő vonatkozás van még hátra.

g) Elhagyta a Fiút?

A kereszten elhangzott a nem-könyörülő Atya felé a szó: "Miért hagytál el engem?" Bár a sátoros ünnepek után Jeruzsálemben úgy nyilatkozott, hogy **nincsen egyedül**, mert vele van az Őt küldő Atya. Még az okát is megadta: "Aki engem küldött, velem van. Nem hagyott egyedül, mert mindenkor azt teszem, ami Neki kedves". Lázár feltámasztásakor is tudja, hogy az Atya "mindenkor meghallgatja" Őt. Sőt még az utolsó vacsorán is, ahol gyorsan kijavítja magát, amikor egy pillanatra arra gondol, hogy egyedül marad: "...engem egyedül hagytok, de én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van". (Mt 27,46; Mk 15,34; Jn 8,16.29; 11,42; 16,32)

A kereszten elhangzó fájdalmas szó nem volt minden előzmény nélkül. Utolsó nagy nyilvános beszédében kéri az Atyát, mentse meg Őt az elkövetkezőktől; de aztán visszavonja kérését, eszmélve reá, hogy ezekért az elkövetkezőkért jött. (Jn 12,27) S a Getszemániban is kéri az Atyját, hogy - ha van mód reá - vegye el a Tőle kapott poharat, amelyet aztán háromszori imádkozás után mégiscsak hajlandó kiinni. (Mt 26,39; Mk 14,36; Jn 18,11) Ily előzmények után kerül sor a kereszten elhangzó ellenkező állításra; arra, hogy **az Atya elhagyta Őt**. Hogy azután utolsó szavával újra visszaálljon az együtt-levés vonalára: "Atyám, a kezedbe ajánlom lelkemet". (Lk 23,46)

Különösen, a Fiú éppen akkor állítja az Atya Őt-elhagyását, amikor a legteljesebben azonosul a tetszés, az Atya kedvét-keresés magatartásával. Amikor a megbízatást megkoronázza, amikor a küldetés a maga végső pontjához jut. Azaz akkor, amikor a legteljesebben teszi azt, aminek következtében nincsen egyedül, hanem az Atyával együtt - a jeruzsálemi őszön adott kifejtés szerint.

Ez a "Miért hagytál el engem?" végső állomása annak a keserves vonalnak, amelynek előzői: a "ments meg ettől az órától", az "egyedül hagytok", a "vedd el e poharat". Az egész vonal magyarázata a már említett "kiüresítés"; ez pedig az időbeli lét velejárója. De az időn túl, az időtlen Atya felől nem felel meg neki semmi. Elhagyta? Nem hagyta el. **Nem hagyhatta el az időtlen és változást nem ismerő Atya**. Az elhagyás csak a szenvedő Fiú tudatában bír valósággal; a Fiú erre vonatkozó tudatát pillanatokra sűrű homályba boríthatja a szenvedés. Annak a Fiúnak a tudatában, aki leszállt a mennyből. De ennek a Fiúnak van időtlen együttléte is az Atyával, amelyben ez az elhagyás nem lehetséges; s **ezen** az el-nem-hagyáson mit sem változtathat, hogy az, aki a mennyben van, ugyanakkor agonizál a Golgotán is, és **szükségképpen megéli a szenvedések terhe alatt ezt az elhagyást**.

5. A FIÚTÓL AZ ATYÁIG

a) Ismeri az Atyát

Nemcsak az Atya ismeri a Fiút, az ismerés kölcsönös; a Fiú is ismeri az Atyát. Ezt az Atyát-ismerést két szinoptikus és hat jánoszi nyilatkozata kifejezetten tanítja. Méghozzá négy különböző igével, melyekből egy teljesen érzi (ὄραω = horán = látni), kettő érzékből értelmibe hajló (εἶδεναι = eidenai és ἐπιγινώσκειν = epiginóskein) és egy tisztán értelmi természetű (γινώσκειν) ismerést hordoz. Ennek megfelelően csoportosítjuk a **nyolc nyilatkozatot**.

"Az Atyát nem látta senki, csak aki az Istentől van, az látta az Atyát" (Jn 6,46) - "Ti nem látjátok-tudjátok Őt. De én látom-tudom, hiszen Tőle vagyok...én látom-tudom Őt; ha azt mondanám, hogy nem látom-tudom, hozzátok hasonló hazug lennék. Én azonban látom-tudom Őt", valamint: "az Atyát sem látja-ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni" (Jn 7,29; 8,55; Mt 11,27) - "Ismerem enyéim...mint ahogy az Atya engem ismer és én ismerem az Atyát"; "Én igaz Atyám, a világ nem ismert meg Téged. Én ismerlek Téged", továbbá: "Senki sem tudja, ki az Atya, csak a Fiú". (Jn 10,15; 17,25; Lk10,22)

A Fiú birtokában van az Atyát-ismerésnek, tanúsítják a fentiek. Sőt, többet is: **csak a Fiú** van birtokában ennek az Atyát-ismerésnek. Ez a "csak" még megalapozottabb, mint az Atya Fiút-ismerésénél, hiszen az Atyára vonatkozóan senki embernek sem állhatott rendelkezésére olyan ismeret, mint amelyet a Fiúra vonatkozóan a megtestesülés biztosított. A tiszta érzékitől a tiszta értelmiig érő igék keverése utal az Atyát-ismerés közvetlenségére is, szellemi természetére is; azaz az időtlen világ sajátos ismerési viszonyaira, melyek számunkra csak tudatunk-szótárunk nyelvére lefordítva megközelíthetők. Méginkább kell tehát e "csak" alapján állítanunk az Atyát-ismerés időtlen jellegét. Talán Lukács fogalmazza a legélesebben: a Fiú tudja, hogy **ki** az Atya. E fogalmazás az ismerés beható és kimerítő voltát akarhatja hangsúlyozni. Vannak Jézusnak olyan nyilatkozatai, melyek alapján állíthatjuk, hogy a Fiú **az Atya egész tudás- és cselekvésvilágát ismeri**. Mivel a Fiú ismeri az Atya egész tudásanyagát, ezért hirdethet majd az Isten Lelke a Fiútól kapott tudattartalmak alapján: "Az enyémből kap majd és hirdet nektek, (mert) mindaz, amit Atyám birtokol, az enyém". (Jn 16,15) Azért ismeri a Fiú az Atya cselekvésvilágát, mert mindent megmutat neki az Atya, amit csak cselekszik; s a Fiú ezekből mutat sok mindent tovább övéinek. (Jn 5,20; 10,32)

A Maga Atyát-ismerését rendre kivoltának és életútjának igazolására emlegeti a Fiú. Legélesebben a jó Pásztor beszédben: "Ismerem az Atyát, és életemet helyezem oda a juhokért". (Jn 10,15) Amennyiben igazolható, hogy az Isten - szeretet, és semmi más nincs benne csak a szeretet és annak következményei, akkor nyilvánvalónak tetszik, hogy értelmi-ismerő tevékenysége is maradéktalanul a szeretetnek a szolgálatában áll. **Akit az Isten ismer, azt az Isten szereti is**. Ennek következtében a fenti nyilatkozat "és" kötőszava - et consecutivum, azaz következményes kötőszó. Az Atyát-ismerésből életodahelyezés, tehát mindentadás fakad. Mindentadás irántunk is, de az Atya iránt is, akinek küldését-megbízását teljesítve kerül sor az életodahelyezésre. Úgy tetszik tehát, hogy ez az Istenből való ismerés - akaratot determináló ismerés; az ismerés **itt** szükségképpen szeretést kiváltó-eredményező ismerés.

A Szeretetet-megismerés Szeretetté is teszi azt, aki megismeri a szeretetet. Az ismerés az ismerőt azonossá teszi a megismerttel. **Az ismerésnek szükségképpen velejárója a**

szeretés. Talán ezért oly halvány-ritkás az Istenen belüli vonatkozásokban az ismerés szerepe a szeretéséhez viszonyítva; az értésé az akarásával szemben.

Amennyiben az ismerés tárgya így egybeesik az akarásával, annyiban az értelem és akarat megkülönböztetése - ezek tárgya szempontjából - felesleges kettőzésnek tetszik. Ezért aztán a szentháromsági pszichológia nem értelmet (νοῦς = nús) és akaratot-törekvést (ὁρμη = hormé) mutat, hanem értelmi jellegű törekvést (νοῦς-os ὁρμη-t). E törekvéseknek a szeretet az alapja; ez a törekvés ebből a szeretetből szeretést bont ki, mint megnyilvánulást; s éppen ez a Szentháromság νοῦς-os ὁρμη-ja.

Ismerés és szeretés e szoros kapcsolatát mutatja Jézus egy másik nyilatkozata is. "Megismertettem velük nevedet..., hogy a szeretet...bennük legyen". (Jn 17,26) Isten népére vonatkozóan is áll, hogy **az ismerés egyetlen rendeltetése - a szeretet.**

Összefoglalva: a Fiú Atyát-ismerése ugyanúgy időtlen ismerés, mint az Atyáé. Ugyanúgy bontja ki magából ez az ismerés a szeretet magatartásának a világát, ahogy az Atya Fiút-ismerése is. E kettőnek okán ez az Atyát-ismerés ugyanúgy mintája a Fiú minket-ismerésének, ahogyan az Atya Fiút-ismerése is annak mondatott.

b) Szereti az Atyát

Egyetlen ilyen nyilatkozata maradt reánk. Az utolsó vacsorán tette. Azért hajlandó indulni a Getszemáni felé, hogy a világ megtudja, hogy szereti az Atyját.(Jn 14,31) Jön ellene a Világ fejedelme, a Fiú elibe megy neki. Elibe annak ellenére, hogy e fejedelemnek nincsen Őbenne semmije; s elibe éppen azért, mert nincs Benne semmije, s hogy aztán ez a fejedelem a Golgotára juttassa Őt. Ebből kell megtudni a világnak, hogy a Fiú szereti az Atyát. **Az időtlen Fiú természetesen időtlenül szereti vissza azt az Atyát,** aki időtlen indítóként szereti a Fiút. A Golgotára menésből tehát a világ csak értesül e visszaszeretésről, amely ettől függetlenül is időtlen ténye az Isten életének. Így van, mert a Fiút az Atyát-ismerés ugyanúgy Atyát-szeretésre indítja, ahogy az Atyát a Fiút-ismerés Fiút-szeretésre indítja.

Miben áll ez az időtlen visszaszeretés? Mi ennek az időtől független tartalma? Az időtől függő tartalomtól, a Golgotára elmenésből csak az időtlen visszaszeretés **tényét** tudhatja meg a világ, de az időtlen tartalmat Jézus nem revelálta. Az időtől függő tartalom mivoltából csupán következtethetünk reá. A fenti nyilatkozatot követő mondatban e "mivoltot" Jézus így határozta meg: "és ahogy parancsolta nekem Atyám, úgy teszek". (Jn 14,31) Ebből az időtlen tartalomra vonatkozóan csak annyi következik, amennyi a visszaszeretés fogalmában is benne van: **alkalmazkodás az engem meglátóhoz, alkalmazkodás az engem megszeretőhöz.** A mi életünk analógiájával **mondhatnók "női szeretetnek"**, amely válaszol az indító "férfi szeretetre". E válasz erejében létrejön eredményként egy "közösségi szeretet" az indító és elfogadó vonatkozási pontok között. Ennek az eredménynek a megszeretett részéről feltétele - az a válasz, melynek folytán a Fiú kedvében jár az Atyának; az a válasz-szeretet tehát, melynek folytán megmarad az Atya szeretetében, amely ezért éppen feltétele az említett közösségi szeretetnek. A következők gazdagon dokumentálják ezt a válasz-szeretetet, amely a Fiú szerepét e szentháromsági közösségen belül elsődlegesen elfogadó jellegű alkalmazkodó szeretetnek mutatja.

c) *Teljesíti az Atya akaratát*

Jézus tanításában nagyon gazdag a Fiú válaszában a rajza. De ez a válasz minden mozzanatában időtől függő. Az Atyát-szeretésnek akaratteljesítési vonatkozástartalma bőven és változatos kifejezésekkel rajzolódik meg a negyedik evangéliumban. A szinoptikusoknál is úgy rajzolódik meg a Fiú, mint akinek küldetése ezen akaratteljesítés személyes valósítása és hirdetése, de a szinoptikusok Jézusa - leszámítva a Getszemáni-beli "Legyen meg az akaratod!" (Mt 26,42; Lk 22,42) imádságát - inkább arról beszél, hogy nekünk kell teljesítenünk Atyja akaratát. Hogy Ő maga teljesíti azt, az csak nyilvánvaló háttér ebben. A negyedik evangéliumban azonban mintegy húsz megnyilatkozás foglalkozik a jézusi teljesítéssel: teljesíti Atyja akaratát. Nézzük közelebbről.

Az **Atyáét** teljesíti. A Fiú jövése **nem** volt magánvállalkozás. Úgy került sor rá, hogy küldték. Küldetésének-jövésének cselekedetbeli tartalma sem magánvállalkozás jellegű. Amit a Fiú közöttünk tesz, nem a maga nevében, hanem Atyja nevében teszi; magától nem csinál semmit, csak azt teszi, aminek tevést látja az Atyjánál. Így jár el, mert nem a maga akaratát, hanem Küldőjének akaratát keresi.(Jn 10,25; 8,28; 5,19.30)

Az **akaratát** teljesíti. Ezt a tartalmat az akarat (θελημα = theléma) szón kívül még öt más szó is képviseli; az esetek felében az "εργον" (ergon = munka, mű, tett). A Fiú Atyja munkáját végzi. Atyja nevében végzi azokat a munkákat, amelyek bizonyosságot tesznek róla. Küldőjének munkáját munkálja, mert azért küldték, hogy teljesítse ezeket a munkákat. Az Atya adta neki ezeket a munkákat, hogy teljesítse és megcsinálja. Az Atya munkáiból mutatja nekünk a sok jó munkát, amit végez közöttünk. Azért kíván hitet magának, mert az Atya tetteit teszi.(Jn 10,25; 4,34; 9,4; 5,36; 17,4; 10,32.37-8) Három ízben az említett "θελημα" szót találjuk nyilatkozataiban: mikor övéi enni kínálják, arról beszél, hogy az az Ő táplálékakenyere, hogy Küldőjének akaratát tegye; más alkalommal meg arról, hogy magatartása azért tetszik Istennek, mert nem a maga akaratát keresi, hanem Küldőjének akaratát; a kafarnaumi zsinagógában pedig azt állítja, hogy nem azért szállott alá a mennyből, hogy a magáét, hanem hogy Küldőjének akaratát tegye.(Jn 4,34; 5,30; 6,38) Szerepel két ízben az akaratnál is erősebb szó, a **parancs** (εντολη = entolé): parancsot kapott Atyjától élete odaadására, s megmarad Atyja szeretetében, mert megőrzi-megtartja ezt a parancsot.(Jn 10,18; 15,10) S végezetül - egy-egy előfordulással - teszi a Fiú azt, ami az Atyának tetsző; teszi azt, amit neki megparancsolt; teszi, aminek tevést az Atyjánál látja.(Jn 8,29; 14,31; 5,19)

S végül: **Teljesíti** az Atya akaratát. A nyilatkozatok nagy részében a színtelen "tenni" (ποιειν = poiein) szó áll a fent felsorolt tárgyak akármelyike mellett; kivéve az egy "parancs" szót, amely mellett a "tenni" túl szürke volna. Négy alkalommal az erősebb "beteljesíteni" (τελειν, τελειουν = telein, teleiún) szó szerepel részint az "εργον" tárggyal, részint pedig minden tárgy nélkül; minden tárgy nélkül használja szavunkat éppen akkor, amikor a művet kézre teljesíti, s nincs is már energiája többre, csak egyetlen szóra: "Beteljesített!". (Jn 19,30) E hiányos mondat nyilvánvaló alanya az "εργον", amelynek tevést az Atyától parancsba kapta. S végezetül egy-egy előfordulással **megmutatja** Atyjának tetteit, **keresi** akaratát, **megőrzi** parancsait.(Jn 10,32; 5,30; 15,10) Utoljára említjük az "εργον" igei alakját (εργαζεσθαι = ergadzeszthai): Munkálnom kell az engem Küldőnek munkáit, amíg nappal van.(Jn 9,4)

Ez az Atyáig érő akaratteljesítési vonatkozástartalom végigkíséri Jézus egész pályáját. Halljuk már Jákob kútjánál, első jeruzsálemi csatájában, a kafarnaumi nagy beszédben, az utolsó jeruzsálemi öszön, a vacsorán, a főpapi imában, s végül a kereszten is. Minden egyes nyilatkozat a Fiú Atyát-visszaszeretésének illusztrálása. **Az alkalmazkodás e megrendítő**

nagyságú megvalósítása időbeli képe csupán annak az időtlen alkalmazkodó visszaszeretésnek, melynek konkrét tartalma zárva marad számunkra. De a Fiúnak az atyai akaratba való belesimulása olyan időbeli képet nyújt számunkra, melynek alapján az időtlen tény tudhatjuk, s az időbeli kép intenzitásából a belesimulás időtlen másának-mintájának mértéket nem ismerő intenzitására következtethetünk. A Fiú csak egyszer mondta, hogy szereti az Atyát, de a fenti húsz nyilatkozat mindegyike azt az egyetlen illusztrálja. Gazdagon illusztrálják a Fiú elfogadó jellegű szeretetét, amely elfogadás az életét is odahelyező, odaadó aktivitásban bontakozik ki az időben. **Ennek időtlen mása-mintája sem lehet tartalmilag más, mint a maradéktalan önmagát visszaadás az Atyának** - az Atya ugyanily jellegű indító önátadásának mintájára és méltó válaszként arra.

d) Beszéli az Atyától hallott tanítást

Ezzel is az Atya szeretetére válaszol. Válaszának, azaz köztünk végzett munkájának talán legtöbb energiát igénylő eleme volt az Atyától hallott tanítás beszélése. A szinoptikusoknál mint Atyjától küldött tanító jelenik meg, s tanításának el nem fogadása, meg nem tartása az Atyával állítja szembe hallgatóságát; kifejezett formában azonban ismét a negyedik evangéliumé a fenti tétel. Ez is gazdagon dokumentált: több mint tíz alkalommal találkozunk vele Jézus ajkán.

Az **Atya** tanítását beszéli. Tanítása sem volt magánvállalkozás. Tanításának anyaga sem volt saját ismeretanyag. "Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki küldött". Aki hajlamos tenni Isten akaratát, megállapíthatja Jézus tanításáról, hogy Istentől való-e az, avagy saját magától beszél: "...én magamtól nem szóltam, hanem az Atya, aki küldött, Ő adott parancsot nekem, hogy mit beszéljek, mit szóljak...azokat a szavakat, amelyeket mondok nektek, nem magamtól beszélem...az ige, amelyet hallottatok, nem az enyém, hanem az engem küldő Atyáé". (Jn 7,16-7; 12,49; 14,10.24)

Tanítását beszéli. Magát a "tanítás" szót (διδάχη = didaché) csak két ízben használja.(Jn 7,16-7) Különbő rokonértelmű szavakkal helyettesíti: szavak (ῥήμα = rhéma), ige (λογος = logosz), igazság (ἀληθεια), parancs (εντολη). Ezek mind az Atyának szellemi kincsei; s ezeket beszéli Jézus. Az Isten szavait hallhatják Tőle, mert a szavakat, melyeket az Atya adott Neki, azokat átadta nekünk.(Jn 8,27; 17,8) A Fiú megőrzi az Atya igéjét, az Istentől hallott igazságot beszéli nekünk, s parancsot kapott reá, hogy mit beszéljen, mit mondjon.(Jn 8,55.40; 12,49) Jézus ezt a főnevekkel kifejezett tárgyat, a tanítást nemcsak főnevekkel, hanem igékkel is jelöli. Beszéli nekünk azt, amit az Atya **mondott** Neki: "Amit beszélek, úgy beszélem, ahogy Atyám mondta nekem". Beszéli azt, amit átadott Neki. Amit **látott** az Atyánál: "Amit Atyámnál láttam, azt beszélem". Amit ott **hallott**: "Én amiket hallottam Tőle, azokat beszélem a világban", valamint: "Barátaimnak mondalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtotokra adtam". Sőt, ahogy az Atyánál **tanulta**: "Magamtól semmit sem csinálok, hanem ahogy Atyámtól tanultam, úgy beszélek". A főpapi ima mindezeket a tárgyakat az Atya "névével" jelöli: "És megismertettem velük neved...". (Jn 12,50.49; 17,8; 8,38.26; 15,15; 8,28; 17,26) Bizonyos kulturfokokon a név azonosíttatik az általa jelölt valósággal. Itt is. A név képviseli magát az Atyát és Annak tudásanyagát is. Ez a Fiútól felénk jövő név-megismertetés hatékony ismeretet nyújt. Hatékonyasága abból a világból való, amelyből a Fiú jött, s amelyben az ismerés szeretetben bontakozik ki. Ez a név-ismertetés a nevet viselő Atyában bennelevő szeretetet is közli: "És megismertettem velük a neved...hogy a szeretet, amellyel engem szeretsz, bennük legyen". (Jn 17,26)

Beszéli az Atya tanítását. Egy-egy ízben használja a megőrizni, átadni, mondani szavakat, két ízben a tudtul adni (γνωρίζειν) igét (Jn 15,15; 17,26); az összes többi esetben a szólni (λαλεῖν = lalein) kifejezést találjuk ajkán.

Jézus pályája elsődlegesen beszélő, tanító pálya volt. Kortársai tudatában tanítóként élt, leginkább annak is szólították (14e num). **Feltűnő a Fiú tanítói szerénysége.** Akármennyi köszönetet is mondjon műve előszavában elődjeinek egy szerző, még a legalázatosabb is tulajdonít valami kevéske érdemet önmagának is az általa előadottak feltárásában. Jézus minden érdemet az Atyára könyvel. Ugyanezt a magatartást tapasztalhattuk az előbb is: az Atya munkáit végzi. Kiáltó ellentétben van mindez a szinoptikusok által élesre rajzolt "Én-pedig-mondom-nektek" stílussal. Az ellentmondást következő numerusunknak kell felszámolnia, amely arról beszél, hogy ez az alázatos tanító azzal az Atyával, akire minden érdemet reákönyvel - egynek állítja magát.

e) Dicsőíti az Atyát

Az Atya szeretete a Fiú iránt adásban nyilvánul meg, s ebben a vonatkozásban a Fiú az, aki kap. A Fiú szeretete az Atya iránt ugyancsak adásban nyilvánul meg, s ebben a vonatkozásban az Atya az, aki kap. Mit kap az Atya a Fiútól? Láttuk már a Fiú alkalmazkodó odasimulását az Atyához; a Fiú tehát az időben nem az Atyától kapott küldési tartalmakat adja vissza Atyjának, hanem azok teljesítése által teljes önmagát: elfogadja a poharat, Atyja kezébe ajánlja lelkét. Ez az alkalmazkodó teljes önátadás ugyanakkor magában rejti Atyjától kapott tartalmainak továbbadását is. Mindazt, amit a Fiú kapott, nemcsak azért kapta, hogy birtokolja. Az Atya sem tartotta meg magának, amivel rendelkezett, hanem továbbadta a Fiúnak. Az hogy az Atya szeretetére válaszként a Fiú teljes önmagát adja oda az Atyának, éppen abban nyilvánul meg, hogy nem tartja meg magának azt, amivel az Atya adásainak következtében rendelkezik. Önmagát azáltal adja vissza az Atyának, hogy a kapott tartalmakat továbbadja az embereknek.

Az Atya mindent adott a Fiúnak. A továbbadásban ez a "minden" egy vonatkozásban szerepel Jézus ajkán: barátainak mondja övéit, mert mindent tudtul adott nekik, amit hallott az Atyától (Jn 15,15) - természetesen felfogó képességüknek megfelelően. Az Atya **önmagában való életet** adott a Fiúnak. A Fiú továbbadta ennek az ember számára lehetséges formáját: az örök életet. Az Atya **embereket** adott a Fiúnak, s a Fiú megőrzi azokat, akiket az Atya neki adott. (Jn 17,12) A "sokakért" vérét ontó Fiú valójában az Atya szándékai szerint az egész emberiséget megkapta. Az emberiség egymást követő nemzedékeit tanítványainak küldésével őrzi meg. Továbbadja tehát az embereket nekik: "Én emberhalásszá teszek majd titeket". (Mt 4,19; Mk 1,17) Az Atya **országot** adott a Fiúnak, s a Fiú továbbadta ezt az Országot övéinek. (Lk 22,29) Az Atya **hatalmat** adott a Fiúnak, s a Fiú továbbadta ezt a hatalmat az Ország építésére, valamint az Ellenség hatalmának legyőzésére. (Mt 28,18; Lk 10,29) Az Atya **tanítást és tetteket** adott a Fiúnak; s láttuk, hogy a Fiú mindent elmondott és megmutatott nekünk, amit csak hallott és látott Atyjától.

Mind e továbbadás az Atya nevében történik: amit Atyjától hall, azt adja tovább; az Atyától és az Atyánál van az az Élet, amit továbbad; az Atyától kapta azokat, akiket megőrzi; az Országot is csak azért adhatja, mert az Atyától kapta, s Atyájé a hatalom csakúgy, mint a tanítás és a tettek.

Végezetül az Atya dicsőséget ad a Fiúnak. Ezt a dicsőséget, mint az Atya dicsőségét, tovább is adja, de közben vissza is adja. **Egész földönjárása az Atya dicsőítése.** Amikor imádkozni

tanítja övéit, az Atya tulajdonának mondja a dicsőséget. Tanítói pályája során nem a maga, hanem Küldője dicsőségét keresi, imádkozásaiban Atyja megdicsőülését kéri. (Jn 17,4; Mt 6,13; Jn 8,50; 7,18; 12,28) Atyja dicsőségét adja át övéinek; Őbenne magában is, szenvedéseiben is, az atyai meghallgatás kieszközlésében is - az Atya dicsőül meg; s övéinek gyümölcsöt hozása is az Atya dicsőségét szolgálja. (Jn 17,22; 13,31; 14,13; 15,8)

A Fiú azzal is dicsőíti az Atyát, hogy semmiféle más dicsőséget nem ambicionál a maga számára, csak az Atyától kaphatót. Embereknél nem keresi azt, csak az Atyánál; Önmaga dicsőítésére nem dolgozik, csak az Atyától várja azt. (Jn 5,41.44; 8,54) A Fiú csak az Atyában történő megdicsőülést ambicionálja, erről beszél az utolsó vacsorán, s ezt kéri főpapi imájában. (Jn 13,32; 17,1.5) A Fiú az Atyáért dolgozik. Munkája Atyja megdicsőítését szolgálja. Az Atya adott Neki dicsőséget (4d num), s **a Fiú válasz-magatartása is: dicsőséget-adás, az Atya megdicsőítése.** A dicsőség velejárója az Isten életének, s ez a velejáró is az adás, a szeretés dinamikájában lesz láthatóvá a jézusi nyilatkozatokban.

f) Imádkozik az Atyához

Az Atya bizonysgot tett a Fiú mellett. **A Fiú egész élete bizonysgtevés volt az Atya mellett.** A "bizonysgot tenni" (μαρτυρειν = martüreini) ebben a vonatkozásban ugyan nem szerepel ajkán, de amikor a jeruzsálemiek a Sátán emberének mondják Őt, használ egy másik igét: "Nincs ördögöm, hanem tisztellem Atyám". (Jn 8,49) Ez a "tisztel"(τιμων = timán) szó Jézus ajkán jelzi az Isten népének magatartását az Atyával s Fiúval szemben egyaránt, másfelől az Atya magatartását azokkal szemben, akik szolgálnak a Fiúnak. (Jn 5,23; 12,26) Az elismerés igéje ez tehát csakúgy, mint a "μαρτυρειν". Ezt az elismerést jelzik a főpapi imában az Atyát illetően a "szent" és "igaz" jelzők, (Jn 17,11.25) melyek mindenekelőtt az Isten állítmányai. Bizonysgot tett mellette a Fiú az Atya emberek iránt tanúsított, ellenséget nem-ismerő szeretetének megrajzolásával is. (Mt 5,44-48) Ennek az elismerésnek végső alapja a Fiú időtlen Atyát-látása-szeretése, s így ez időben lejátszódó elismerésben a Fiú időtlen Atyát-elismerésének időbeli képét kapjuk.

Az Atya megszentelte a Fiút. **A Fiú megszentelte-e az Atyát?** Szentnek mondta; akarta, hogy mi is szentnek tartjuk. (Jn 17,11; Mt 6,9; Lk 11,2) De abban az értelemben, amelyben az Atya megszentelte Őt, a Fiú megszentelte-e az Atyát? Odaadta-e nekünk, értünk az Atyát? Nem szólt róla, de egész életében azért dolgozott, hogy odaadhassa nekünk. De a "megszentelni" szó jelentését idáig nem bővítette.

Az Atya nem hagyta el a Fiát. **A Fiú sem hagyta el Őt.** Az Atya nem hagyta Őt egyedül, Ő sem Atyját. Ennek bizonysga a Fiú imádságélete is.

Már tizenkétéves korában kétségtelenné teszi, hogy serdülő fiúcskaként is más, mint a többi serdülő fiúcskák. A csupa-ijedtség anyának csupa-aggodalom szavára adott feleletének első része - "Miért kerestetek?" - jól mutatja ezt. Melyik jólnevelt tizenkétéves fiú merne ilyen választ adni anyjának-ajjának ekkora csínytevés, bánatokozás esetén? Válaszának másik fele - "Nem tudtátok-e, hogy Atyám dolgaiban kell lennem?" (Lk 2,49) - pedig azt mutatja, hogy ez a tizenkétéves korban eléggé hallatlan fegyelembontás nem a serdülőkre jellemző hámból kitöréssel magyarázható, hanem valami mással. Az Atya melletti elkötelezettség egy nagyon korai megnyilvánulásával. Ebből az elkötelezettségből nagyon is érthető, hogy a Fiú **nemcsak beszélt az Atyáról, hanem szólt is az Atyához.** Imádkozott. Beszélt az Istenhez, mint bárki más. Megbeszélte vele dolgait, magasztalta Őt, kifejezte háláját, áldásáért esdekelt, kérte Őt és megadta magát Neki.

Az evangéliumok gazdagon dokumentálják Jézus imádságéletét. Működése első pillanatától kezdve az utolsóig, az alámerítődéstől a mennybemenetelig. A Jordán vizében "miközben imádkozott", nyílt meg az ég, s az Atya talán imádságának szavaira felelt. (Lk 3,21) A pusztaban negyven napon keresztül teljes magányban nem is csinálhatott mást, mint hogy megbeszélte Atyjával az előtte álló utat (87 num), hiszen ott csak az Atya lehetett beszélőtársa, tanácsadója. Az "Isten Lelke" vitte Őt oda, s Jézus böjttel vetette meg emberi természete számára a teljes Istenbe-kapcsolódás alapjait, s még a Sátánt is Isten imádsására figyelmezteti. (Mt 4,1-2.10) A kafarnaumi indulást követő napfelkelte már imádságban találja kívül a városon, s ugyanez történik a leprás meggyógyítása után is. (Mk 1,35; Lk 5,16) Pályája nagy fordulóján, a Tizenkettő kiválasztása előtt egész éjszaka imádkozik, és imádkozása váltja ki a tanítványok kérését, hogy tanítsa őket imádkozni. (Lk 6,12; 11,1) A kenyérszaporítások alkalmával áldást mond és hálát ad Atyjának. (Mt 14,19; Mk 6,41; Lk 9,16; Jn 6,11; Mt 15,36; Mk 8,6) Mikor pedig királlyá akarják tenni, a hegyre menekülve éjszakába nyúlóan beszél meg Atyjával a történeteket. (Mt 14,23; Mk 6,46) A süketnéma meggyógyításakor szemét egyre emelve fohászkodik, s a Fülöp-Cezárea-i nagy kérdésfeltevést szintén imádság előzi meg. (Mk 7,34; Lk 9,18) A hetvenkét tanítvány visszatérésekor "felujjongott a Szentlélekben". Gyermekeket visznek Hozzá, "hogyan rájuk tegye kezét és imádkozzék". (Lk 10,21; Mt 11,25; 19,13) A végső napokban Lázár feltámasztásakor hálát ad a meghallgatásért, s utolsó nagy nyilvános beszédében pedig gondolatmenetét megakasztva fordul Atyjához. (Jn 11,41; 12,27) Az utolsó vacsorán hálát ad az első pohárkor, majd hálát adva áldja meg a kenyeret, s a vérpohárnál újból hálát ad. (Lk 22,17-9; Mk 14,22-3) A vacsora után beszámol Péterért mondott imádságáról, búcsúbeszéde pedig tele van jövő s jelen idejű kérésekkel Atyjához övéiért, hogy azután az egész búcsúbeszéd egy hatalmas - élete egészét összefoglaló, múlt, jelenre s jövőre tekintő - imádságba torkolljék. A Getszemáni a Fiú imádkozásának a kertje, s a kereszten majd újra halljuk, hogyan imádkozik Atyjához. (Lk 23,34.46; Mk 15,34; Mt 27,46) Feltámadása után Emmauszban áldást mond a kenyér fölött, s a mennybemenetelkor áldás közben távozik övéi közül. (Lk 24,30.51)

A fenti helyek nagy számából világosan látható, hogy Jézus **nem ritkán s olykor hosszasan imádkozott.** Volt úgy, hogy "inkább" magányos helyre ment imádkozni, bár tódult utána a tömeg. Szeretett magányban, egyedül imádkozni. Nagy eseményekre imádsággal készült. Még sötétben, hajnal előtt felkel imádkozni, vagy az egész éjszakát tölti imádságban. Nemcsak a pusztai negyven nappal készült küldetése teljesítésére, hanem később is, **újból és újból egyedül maradt beszélgetni Atyjával;** töltekezni, felkészülni küldetése egy újabb szakaszára. E beszélgetések-imádkozások anyaga nem maradt reánk, de kapunk valamelyest betekintést, ha meggondoljuk, hogy a Miatyánk egy ilyen beszélgetésből születhetett meg. A "Legyen meg a Te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a földön is" - a Fiú Atyáig érő időtlen és időbeli egész magatartásának összefoglalója. **Imádságos megfogalmazása az alkalmazkodó, teljes-önmagátvisszaadó, "női" válasz-szeretetek.**

A Fiú imádságos életéről szóló beszámolók mégis aránylag igen kevés helyet foglalnak el az evangéliumokban. **A Fiú alapvetően nem imádsággal szerette vissza Atyját. Az életével tette azt.** Az imádság halk, szerény, nem-tolakodó, rejtett kísérője volt ennek a tanítói, ország-hirdetői étellel történő visszaszeretésnek. Nem mérközött azzal, csak szolgált.

g) Megbeszéli dolgait az Atyával

A pusztai imádkozás, az első kafarnaumi napot és a leprás meggyógyítását követő, a Tizenkettő kiválasztását megelőző, a királlyá tenni akarást követő, a szíriai magányban

mondott s a Fülöp-Cezárea-i imádkozás - alapjában mind ilyen megbeszélő jellegű lehetett (89e,91b,92c num). A megtett útról, az adott szituációról, a tovább hogyanjáról kellett beszélnie Küldőjével. A főpapi ima revelatív e megbeszélő imádság tekintetében. Magasztalások és kérések talajába ágyazva **számol be az imádkozó Fiú a megtett útról Atyjának:** elvégezte az Atya megdicsőítésének művét, mert nyilvánvalóvá tette az emberek számára küldetését s annak egész tartalmát; sikerült megőriznie azokat, akiket az Atyától kapott; ezek befogadták és megőrizték, amit átadott nekik. Vázolja a maga és övéinek helyzetét az imádság időpontjában: az elválásukból adódó problematikát, elmondja jelen célkitűzéseit, s elhalmozza kérésekkel Atyját ezek támogatására. Ehhez hasonló módon vázolhatta fel említett imádkozásai alkalmával az addig megtett utat, az akkor adott helyzetet, s Önmaga vagy övéi akkori problémáit.

h) Magasztal, hálát ad, áld

Küldetésének sikereit mindenekelőtt Atyja munkájának tulajdonítja: azok képesek Hozzá menni, akiket az Atya vonz, s Péter vallomása is az Atya kinyilatkoztató munkájának következménye. Az Atya műve, hogy a "kicsinyek" előtt nem marad rejtve az örömhír igaz volta: "Magasztallak téged, Atyám, menny és föld ura...". (Jn 6,44; Mt 16,17; 11,25; Lk 10,21) A főpapi imán is végighúzódik ez a magasztalási alaphang: egyetlen igazi Isten, igaz és szent. És nemcsak ezekben a megszólításokban, hanem az imádság egész tartalmában. Attól kezdve, hogy az Atya adta neki a hatalmat a küldetésre, egészen odáig, hogy a küldetés végcélja nem kisebb, mint hogy övéibe belekerüljön az a szeretet, amellyel az Atya szereti a Fiút. (Jn 17,2.25) Márk feljegyezi, hogy Jézus himnuszt, éneket énekelve megy a Getszemáni felé. (Mk 14,26)

A hála a magasztalás velejárója. Nemcsak elismeri az Atyát, mint küldetésének szerzőjét és a küldetés sikerének okát, hanem az elismerésen túl köszönő, hálával telt lélekkel fordul minden egyes alkalommal Atyjához azért, hogy teheti az Atyától kapottak erejében a küldetés sikeréhez szükségeseket. A Fiúnak hatalma van ötezret és négyezret megvendégelni, s ezért hálát ad Atyjának.(Mt 15,36; Mk 8,6; Jn 6,11.23) Hatalma van Lázárt feltámasztani, de ezért mindenki számára jól hallhatóan hálát ad Atyjának.(Jn 11,41-2) A **"mindenkor" meghallgatott Fiú - mindenkor hálás Atyjának;** ha csak rendkívüli alkalmakkor ad is ennek hallhatóan imádságos kifejezést. Szembeszökő ez az új kultusz megalapításakor. Mikor Testét és Véréit szerzi, a rendelkezésünkre álló mind a négy leírás beszámol a Fiú hálájáról.(Mt 26,27;Mk 14,23; Lk 22,17; 1Kor 11,24)

A kenyérszaporítások alkalmával, amikor gyermekeket vittek Hozzá, az új kultusz megalapításakor, az emmauszi kenyértöréskor s mennybemenetelének óráján a Fiú - áldott, azaz áldást mondott. A görög és latin szó (εὐλογεῖν = eulogein, benedicere) arról beszél, hogy amikor valaki áld, akkor "jól beszél", jót mond. A Teremtés könyve áldásnak mondja, hogy az Isten azt a természetet adta az embernek, amit adott. (Ter 1,28) A magyar "áld" szó vogul megfelelőjének jelentése: "teremt". Ezekből a megközelítésekben nyilvánvalónak tetszik, hogy **az áldás az Isten adó tevékenysége** (83e num). Középkori irodalmunk tisztán mutatja még az "áld" szónak ezt az "ad" jelentéstartalmát: "velős áldozatokat áldok teneked, teheneket bakokkal"(Apor C 13). Amikor tehát a Fiú áld, föltekint az égbe, s Atyjától várja, hívja le azt a jót, azt az adományt, aminek kieszközölője akar lenni. Meg akar vendégelni pár darab kenyérből tömegeket, Testét-Véréit akarja itt hagyni az Ország táplálékául, Isten gazdagságát akarja eljuttatni akár a gyermekeknek, akár magukra maradó övéinek.

i) Kéri az Atyát

Kéri az emberekért, kéri önmagáért. Övéért mondott kéréimái is igazolják, hogy a Fiú teljesen beletapadt Atyjának szándékaiba, s nem kaphatott ott helyet más, mint a küldetés, az Ország ügye - de ezzel lesz még alkalmunk foglalkozni (82 num). **Az alkalmazkodóan visszaszerető,** az Atyát semmi órában el nem hagyó **fiúi magatartásnak legmegrendítőbb bizonyítékai** azonban **a Fiú önmagáért mondott kéréimádságai.** A Miatyánkban és a Getszemáni kert imádságaiban is elhangzik a "Legyen meg a Te akaratod!" - kitétel. Hogy Jézus számára ez küldetése során mennyi küzdelmet jelentett, mibe kerülhetett Neki ennek a mondatnak megfogalmazása, azt csak sejtethetjük egy-egy szavából, melyeken áttetszik egy embertelen emberi magánynak a keserősége. "Az Emberfiának nincs hova lehajtani fejét... Meddig leszek még veletek, meddig tűrjelek még titeket?... de, amikor eljön az Emberfia, gondoljátok, hogy talál hitet a földön?". (Lk 9,58.41; 18,8) Sejtethetjük ezekből.

A halálát megelőző napokban azonban már nem kell sejtteni. Akkor már nyilvánvaló, mekkora küzdelmet és milyen gyötrelmet jelentett számára az az azonosulás az atyai akaratral, mely egész életének nyíltan hirdetett programja volt. Az utolsó napokban, amikor a küldetés már végre ment. Az Ő vére, az Ő életére. **Az erről árulkodó első szó az elfogatás előtti utolsó nyilvános beszédében hagyja el ajkát.** A földbeeső búzaszemről beszélve teherlik egyszerre csak lelkére, hogy közvetlen közelben van már az Ő földbeesésének órája. S beszédét megszakítva kiált fel Atyjához: "Szabadíts meg attól az órától Atyám!" Hosszú óra lesz az az óra. A Getszemáni kerti verejtékezésel kezdődik, s a nagy "Miért?" kiáltással végződik. A lélek és test megcsúfolása lesz. Az Atya akaratába belesimuló fiúi akarat azonban e beszéd alatt még pillanatokon belül győz. A küldetéstudat pillanatokon belül elnyomja a gyengeséget: "De hiszen éppen ezért az óráért jöttem". (Jn 12,27-8) A Fiú nem hagyja el Atyját, nem hagy fel az akaratba-simuló Atyát-szeretéssel, s a válaszoló Atya jelzi is a tudomásulvételt.

A kertben - a személyes szabadságvesztést, a letartóztatást megelőző órában - azonban lélektanilag **hat már, hogy ami elkövetkezendő, az végre és életre, lélekre és becsületre megy.** A Fiú, aki itt és most, a kertben nemcsak Fiú, de ember is - most először! - **alkuba bocsátkozik Atyjával.** A Fiú teszi ezt. A Fiú, aki tudja, mi az Atya terve, mi az időtlen és így változtathatatlan elhatározás; s amely tervnek és elhatározásnak egyébként a Fiú csakúgy tervezője és elhatározója, mint az Atya. A Fiú most terv- és elhatározás-változtatásra gondol. Olyasmire, amiről a Fiúnak tudnia kell, hogy nem lehetséges. De a Fiú valóságos ember is, akinek emberi tudata, gondolkodása, biológiai létezésének és biológiai halálfélelme van. S ez a valóságos emberség érvényesíti magát és indul az alku: "...és imádkozott, hogyha lehetséges, múlték el tőle az óra és mondta: Abba, Atyám! Minden lehetséges Neked. Vedd el ezt a poharat tőlem", ill. "Atyám, ha lehetséges, múlték el tőlem e pohár", ill. "Atyám, ha akarsz, vedd el ezt a poharat tőlem". (Mk 14,35-6; Mt 26,39; Lk 22,42) Ezekkel a szavakkal Jézus, az ember, szembekerül Jézussal, az Istennel. Küldetése során a Fiú ezt az órát és ezt a poharat az Atyától elfogadta. A rettegetve undorodó és gyötrődő (Mk 14,33) megpróbál felmentést kapni a küldetés végbeteljesítése alól. S így ez a szembekerülés nem csupán személyiségén belül következik be, s talán e gyötrelmes órán elsődlegesen nem is ott, hanem közte és az Atya között támad vergődő feszültség: az ütközés át- és túllép a Fiú személyének körén. Át és túl, mert isten- és embervoltát elválaszthatatlan egységbe kovácsolja az az egyetlen személyiség, amelynek minden kortársa ismerhette, láthatta Őt. Mondhatta volna e szavakat önmagának is, de Atyjának címezi.

Mintha nem is önmagával vitázna, **mintha egyetlen személyisége számára végleg akartnak és eldöntöttnek tetszenék a küldetés visszautasítása.** Mintha már csak az Atyát kellene

megnyernie. S ezért: "Minden lehetséges Neked, Atyám". Amit valamikor kristálytisztán látott, az most jaj de nagyon messze van. Valamikor mondta, hogy a Fiú csak azt teheti, amit az Atyánál lát - s most arra akarja reábírní Atyját, hogy tehesse azt, amit az Atyánál nem lát: a változást, a küldetés visszautasítását. Valamikor mondotta, hogy tápláló eledele tenni Küldőjének akaratát - most az volna számára a tápláló kenyér, ha tehetné ellenkezőjét. Most akarna valamit tenni, ami nem az Atyától van, hanem önmagától. Pedig mindezek lehetlenségek, s ezt a Fiúnak tudnia kell. De ez a halálfélelemben vergődő, gyötrődve verítékező "ember" - nem tudja. Nem tudja, mert ebben a Názáreti Jézusban, akiben idáig a maga embersége olyan szépen odarendelődött a maga Fiú-voltának a szolgálatába, most az isteni természetnek fölibe nő ez az életöszttönnel és megcsúfolódni nem-akarással megterhelt emberi természet. **S így mondhat olyasmiket, amikről az isteni természet tudásának világosan kell látnia, hogy képtelenségek.** Önmaga kiüresítésének vállalásában ez is benne volt. A képtelenségnek már előreveti árnyékát az a körülmény, hogy Jézus magával viszi imádkozása helyére a három tanítványt. A vacsorán arról beszélt, hogy övéi majd elhagyják, s Ő mégsem lesz egyedül. Nem lesz, mert Atyjával készül beszélgetésre az önmagát megbilincselni engedést megelőző órában és ...mégis ember-igénye van. Akarja, hogy a három ott legyen a közelében.(Mt 26,36-8.43; Mk 14,37-41) Miért akarja? Mert a vacsorán mondott szavak ellenére is egyedül érzi magát. Ezért kell az emberközel. Hogy panaszkodhassék nekik. A három év során most először igazán. Minden korholás-ízmentesen. Nem mások értetlensége miatt. Most - kizárólag maga miatt. Halálos szomorúságról beszél, s kéri őket, ne hagyják magára, maradjanak vele, virrasszanak vele, virrasszanak kedvéért. Nem akarja, hogy aludjanak. Nem akarja az ember nélküli és ezért embertelen magányt... pedig imádkozni készül.

E vergődésben és gyötrődésben fogant első imádság nem is hoz teljes rendet, teljes eredményt. A teljes rend ez lenne: Legyen meg a Te akaratod. Valamikor nyugodtan és kiegyensúlyozottan hangzott: Nem a magam akaratát keresem...nem azért szálltam alá a mennyből, hogy a magam akaratát cselekedjem. Most hosszas birkózás és alkudozás után vergődve és gyötrődve születik meg a **mindazonáltal**: "Mindazonáltal ne az legyen, amit én akarok, hanem amit Te", ill. "Mindazonáltal ne az én akaratom teljesejék, hanem a Tiéd". (Mk 14,36; Mt 26,39; Lk 22,42) Új formája ez a Jézus és az Atya közti én-te-viszonynak. **Valamikor a "magam akarata" úgy hangzott, hogy az nincs.** Egy meg-nem-levő "én akaratom", ennek az "én akaratom"-nak teljes hiánya - éppen ez volt a nagy igazolása annak, hogy Őt küldték. S most ez az én akaratom - van. Van és nem tehet ellene, hogy ne legyen. S az első getszemánibeli imádkozás e második felében kérésének (és nem csupán beletörődésének) tárgya, hogy ne győzedelmeskedjék ez az "én akaratom". Mindazonáltal ne győzedelmeskedjék. Annak ellenére, hogy az imádkozás első szakasza annak jegyében folyt le, hogy győzedelmeskedjék: "Hanem, amit Te...hanem, amint Te...hanem a Tiéd...". Amikor a Fiú nincsen "egyedül", akkor mindez "mindazonáltal" és "hanem" nélkül fogalmazódik. Tehát még mindig egyedül érzi magát. Még mindig nem találta meg az Atyát, még mindig nem simult bele akaratába. S ezért még mindig emberre van szüksége: megy is a háromhoz, s fáj, nagyon fáj Neki, hogy nem osztották meg Vele vergődése gyötrelmeit, s beszél nekik az őket érhető kísértésekről az Ember, akit gyötör a pohár és óra előli elmenekülés kísértése. S beszél nekik a test gyöngeségéről Az, Akinek teste rettegve és utálkozva dőbben vissza az elkövetkezendő megcsúfolódástól. (Mk 14,37-9; Mt 26,40-1; Lk22, 45-6)

Az alvó, majd felébredő három nem számolhatja fel a Fiú egyedülség-érzetét. S ezért a Fiú megy vissza oda, ahol ezt várhatja. Imádkozni megy. Imádkozni, mert **a mindazonáltal még nem belesimulás, csak beletörődés;** és a beletörődés nem elég Jézusnak, az Istennek, és nem megnyugvás Jézusnak, az embernek. Nem elég a Getszemáni kert nagy Vergődőjének ahhoz,

hogy képes legyen továbbmenni küldetésének útján. S kezdődik előlről a vívódás. Előrről ugyan, de már egy mindazonáltal birtokában. S ez a vívódás most már más, mint az első menetben. A "minden lehetséges" és a "ha lehetséges" egy kicsiny és mégis sokatmondó eltolódással most már a "ha nem lehetséges" szavakkal fogalmazódik újra. Az "Atyám, ha nem múlhatik el e pohár anélkül, hogy ki ne igyam..." szavak arról beszélnek, hogy az imádkozó Jézus lelkében kezd felülkerekedni az isteni természet és az isteni tudás hangja. Kezdi látni, hogy amit kért, nem lehetséges. Kezdi látni, hogy nem minden lehetséges az Atyának. Ennek a látásnak az erejében az imádság most már mindazonáltal nélkül folytatódik: ha nem lehetséges, hát "...legyen meg a Te akaratod". (Mt 26,42.44)

De azért még ez sem teljes eredmény. Nem, mert **még mindig szeretné, hogy megmásljon az Atya akaratát, ha lehetséges volna.** Nem, mert még mindig kell az emberközeli. Most is odamegy hozzájuk, de már nem kelti őket fel. Enélkül fog újra imádságba "ugyanazon szavakkal". (Mt 26,42.44) Imádságának ez a harmadik menete nem szavaiban, hanem végeredményében ismerős: "Keljete föl, menjünk. Nézzétek, itt jön, aki elárul engem... Mondtam már nektek, hogy én vagyok... Tedd hüvelyébe kardodat! Ne ürítsem ki a kelyhet, melyet az Atya adott nekem?". (Mt 26,46; Jn 18,8.11) A szavakon érezhető Annak a nyugalma, Aki azt mondta magáról, hogy Ő az Út. Ezzel a feltétlen nyugalommal teszi meg első lépéseit a maga keresztútján. (Mt 26,47-50; Mk 14,42-9) Ezekből az eredményekből nyilvánvaló, hogy az imádság harmadik menetében megszületett az, ami már elég: az egyedüliség felszámolódása bármily körülmények között is. Maga megy elébe a helynek és órának, és elhárít minden akadályt a pohár és óra előtt. Amiért könnyögött az első menetben, hogy ne legyen; amit elfogadott a második menetben, hogy legyen, ha nem lehetséges másképp, - azt most a harmadik menet erejében feltétlenül vállalja. Vállalja, mert a Fiú válasz-magatartása az Atya kelyhet adására nem lehet más, csak az elfogadás és az alkalmazkodva visszaszeretés. **Csak ez lehet:** akkor is, ha a biológiai léthez ragaszkodó, a halálfélelemben vergődő emberi természet késleltethette ennek az elfogadásnak feltétlenségét.

Az utolsó és legnagyobb válság színhelye már a kereszt. Agóniájában belekiáltja a világba a "Miért" képtelenségét. Bele, mert úgy tudja, az Atya magára hagyta. Az elmúlt napok s az imént lefolyt órák lelki-testi gyötrelmei következtében újra lélektani képtelenség lesz számára akarni azt, ami alig elviselhető és ájultató gyötrelme. Mert embernek lenni egyet jelent a bennünket fojtogató gyötrelmetől való szabadulni akarással. A Názáreti szabadulni akart a gyötrelmetől...és teste oda volt szögezve a keresztre. Nagyon erős szegekkel és azzal, ami minden és akármilyen szögénél erősebb, egy időtlen Isten időtlen, tehát változhatatlan akaratával, amelyen módosítani nem volt lehetőség. Hogy nem volt, ennek a gyötrelmen túljutott már a Getszemániban. A kereszten már nem volt vergődés ebben a "minden lehetséges Neked"-tárgyban. Oda volt szögezve a látható erős és a nem látható még erősebb szegekkel. Ez a tökéletes kiszolgáltatottság hozta létre a fulladástól-haláltól kerülgetett Keresztrefeszítettben a teljes elhagyatottság tudatát, vagy legalábbis tudatállapotát. Egyedül van, nincs vele senki, nincs vele az Atya. Magára van hagyva, elhagyta Őt minden és mindenki, elhagyta Őt az Atya. A gyötrelme súlya alatt most nem azt éli át, hogy azt teszi, ami az Atyának kedves. Most csak azt, hogy kihúzhatatlanul bevert szögekkel oda van szögezve és fokozódik benne a fulladás rémülete. Hogyan is mondhatna valaki ily pillanatban mást, mint a teljes magárahagyatottság szavát? Valaki, aki legyen akárki és akármilyen, de - ember!?

Mindez azonban csak intermezzo lehet a Fiú életében, minthogy intermezzo volt a "Ments meg ettől az órától" és a "Mindenképpen Neked" is. **Az emberi természet, a test gyengesége, csak egy-egy percre nyomhatja el az isteni természet szupremáciáját az**

emberi fölött. Az értékrendnek a Fiúban előbb-utóbb helyre kell állnia. Győznie kell annak, amit egy életen keresztül megélt, vallott, hirdetett, amiért imádkozott. Annak, hogy nincs egyedül, az Atya vele van, nem hagyta Őt magára: éppen azért, mert mindenkor azt teszi, ami Neki kedves. Mire kimondja a szót, hogy a küldetés, a rábízott munka "beteljesített", addigra már újra megszületett lelkében a haza- és visszatalálás, és hallhatóvá lesz a felhők mögött fényeket látó hang: "Atyám, a kezébe ajánlom lelkemet". (Lk 23,46) A kivégzésekben szakember pogány százados valami szokatlant látott. Márk szerint - látva, "hogy **így** lehelte ki lelkét", gondolta a százados azt, hogy a Kiszzenvedett valóban Isten Fia volt. (Mk 15,39) Nem ragaszkodott minden hátralevő percéhez, megadta magát a halálnak. A százados elfogadást látott.

A Fiú az időben úgy fogadta el az atyai mindentadást, hogy időbeli mindenét - életét is, becsületét is - odaadta. Ez időbeli mindentadást az Atya elfogadta a Fiútól válaszként a maga mindentadó atyai szeretetére. **A Golgota - időbeli kép, de a Golgotának a tartalma: a mindentadás, az időtlenség világán belül is érvényes.** Az indító "férfi"-szeretetbe való maradéktalan "női" belesimulás - ez következtethető ki a mindentadás időtlen tartalmaként.

6. ATYA ÉS FIÚ - A KETTŐ EGY

a) Aki a Fiút látja, látja az Atyát

Az Atya-Fiú és a Fiú-Atya vonatkozásokkal nem ér véget Jézus tanítása Kettejük kapcsolatáról. Az eddig elmondottakból is kitészik, hogy azonos ügyet képviselnek az emberiség felé, s Jézusnak nem is lesz két külön tanítása: egy az emberiségnek a Fiút érő és egy az emberiségnek az Atyát érő vonatkozásáról. **Az emberiség felé történő kinyúlásukban teljes azonosságban vannak egymással, s az emberiségnek sincs két külön útja: egy az Atyához és egy a Fiúhoz.** A Fiú teljes azonosságot vállal az Atyával, és az Atya mindent átadott a Fiúnak, hogy képviselje Őt az emberiség színe előtt. E magatartásbeli azonosságukra az emberiségnek a Fiú által meghirdetett Út vállalásával kell felelnie, amely vállalással az ember kedvébe jár - Kettejüknek.

Az Út megrajzolása során hol "Istennek", hol az "Atyának", hol a "Fiúnak" kell kedvében járnia az embernek. Akár van kimutatható oka, akár nincs, hogy Jézus az egyes mondatokban a háromból melyiket említi, a "kedvben-járás" magatartásának tartalma nem különbözik aszerint, hogy a három közül melyiket említi. E magatartások rajza során hallunk Tőle olyan mondatokat, amelyekben nem a fenti három valamelyike, hanem **egy helyett kettő szerepel: az Atya és a Fiú.** Ezek a nyilatkozatai további fényt vetnek Kettejük kapcsolatára.

Ezekben az Embertől-Istenig érő vonatkozásokban a vonatkozástartalmat a következő igék jelölik: látni, látva-ismerni, ismerni, félve-tisztelni, hűségessé lenni, befogadni-elfogadni, ill. gyűlölni. (Jn 14,7-9; 8,19; 14,7-9; Lk 10,16; Jn 5,23; 14,1; Mt10,40; Mk 9,37; Lk 9,48; Jn 13,20; 15,23-4) E nyilatkozatok **ugyanazt a magatartást kívánják az embertől mind az Atya, mind a Fiú iránt:** Tisztelni kell a Fiút, **mint** az Atyát; övének hinniök kell Istenben és Benne **is.** Ugyanazt a magatartást kárhoztatják is: "Sem engem nem ismernek, **sem** Atyámat; ha engem ismernének, akkor talán Atyámat **is** ismernék"; valamint "aki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát **sem**" és "aki engem gyűlöl, Atyámat **is** gyűlöli". A jeruzsálemiekről állítja: "gyűlöltek engem **is**, Atyámat **is**". (Jn 5,23; 14,1; 8,19; 5,23; 15,23-4)

A fent említett mondatok két vonatkozási második pontot állítanak. Az emberből, mint vonatkozási első pontból kiinduló magatartás szükségképpen az Atyát is, a Fiút is éri. Akkor is, ha a jeruzsálemiek úgy gondolják, hogy az Atyát ismerik, tisztelik, elfogadják, csak a Fiút nem. Az "amint", "is", "sem" szócskák világosan mutatják, hogy Jézus ezt másképpen gondolja: a mondatok által tartalmazott vonatkozástartalmak az Atyát is, a Fiút is érik.

Vannak azonban Jézusnak olyan nyilatkozatai is, amelyek az emberhez, mint vonatkozási első ponthoz, egyetlen vonatkozási második pontot rajzolnak, bár a vonatkozási magatartás éri az Atyát is, a Fiút is. Ennek legélesebb megfogalmazását Márknál találjuk: "És ha valaki engem befogad, nem engem fogad be, hanem az engem Küldőt". (Mk 9,37) Igen éles és formailag feltétlenül ellentmondást rejtő fogalmazás. Hiszen egyfelől elismeri, hogy az ember befogadja a Fiút, másfelől tagadja a Fiút-befogadást. Ez a nagyon éles fogalmazás valójában nagyon éles tagadása a **két** vonatkozásnak. Hangsúlyozása annak, hogy csak egyetlen befogadási vonatkozás van. Hangsúlyozása annak, hogy a befogadó ember a maga Fiút-befogadásával fogadja be egyszersem az Atyát. E mondat szemlélete nyilvánvalóan túlmegy az előbb említett nyilatkozatok "is...is"-világán. E nyilatkozat nem az Atya és a Fiú iránti azonos magatartásokról szól, hanem arról, hogy nincs is két magatartás. **Nem két azonos magatartás van, hanem egyetlenegy.**

Kevésbé éles fogalmazásokban ugyan, de lényegében ugyanezt kapjuk a másik három evangelistától: "Az engem befogadó befogadja az engem Küldőt"; "és ha valaki engem befogad, befogadja az engem Küldőt"; "az engem megvető, megveti az engem Küldőt". (Jn 13,20; Mt 10,40; Lk 9,48; 10,16) Ezekből a mondatokból hiányzik a fenti ellentmondás: Jézus nem tagadja, amit állított - a Fiút-befogadást. **Tagadás nélkül állítja a Fiút-befogadást Atyát-befogadásnak.** Ugyanúgy tagadják tehát e nyilatkozatok a két vonatkozási tartalmat, ahogy a márki mondat. Persze e kevésbé éles megfogalmazásban is jelentkezik egy logikai nehézség: az azonosság elvével látszunk bajban lenni. Jézus a Fiút-befogadást Atyát-befogadásnak állítja. Tudatosan járt el. Mutatja ezt beszélgetése Fülöppel az utolsó vacsorán. Jézus mond egy mondatot a kettős vonatkozás szellemében, s ez váltja ki Fülöp közbeszólását. Jézus mondata ez: "Ha megismertetek volna engem, megismertétek volna Atyámat **is**; és mostantól fogva ismeritek Őt és láttátok Őt". Fülöp furcsállja ezt a múlt időt (láttátok), úgy gondolja, hogy nem látták és ezért szól: "Uram, mutasd meg nekünk az Atyát...". Erre következik Jézus számukra meglepő válasza, amely túlmegy előző mondata kettős vonatkozásán és az imént említett nyilatkozatokhoz hasonlóan egyetlen vonatkozást állít: "Annyi idő óta veletek vagyok, és mégsem ismertél meg engem Fülöp? Aki engem látott, látta az Atyát. Mi módon mondod tehát: Mutasd meg nekünk az Atyát?". (Jn 14,7-9) Jézus válasza nem hagy kétséget. Állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát **is** látja; és állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát látja.

Jézus tehát nemcsak azonos vonatkozástartalmakat tanít, hanem egyetlen vonatkozástartalmat is tanít. Az Embertől-Istenig érő magatartások részint párhuzamos, részint egymást takaró vonalakként jelentkeznek tanításában. Így hát Jézusnak **két állítás-sora van.** Aki látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli a Fiút, az látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli az Atyát **is.** Ez az egyik állítása. A másik pedig: aki a Fiút látja...befogadja, ill. gyűlöli, az az Atyát látja..befogadja, ill. gyűlöli. Az első fogalmazásban az Isten kettő. A másodikban az Isten egy. Ha mind a két fogalmazás érvényes, akkor ennek logikai előfeltétele, hogy **a Kettő kettő is, és a Kettő egy is.** Hogy az Isten kettő - az az előző két numerus anyagából nyilvánvaló. Ennek a numerusnak célja megmutatni, hogy Jézus tanításában az Isten nemcsak kettő, hanem egy is.

b) Amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi

Megfordul a helyzet: Isten lesz a vonatkozási első pont, és az Ember a második. Az előző két numerusban is Isten volt a vonatkozási első pont. Csakhogy míg ott **vagy az Atya vagy a Fiú** szerepelt vonatkozási első pontként, addig a most megnézendő nyilatkozatanyagban az **Atya és Fiú** lesz a vonatkozási első pont, s az Ember a második. A 38 éve beteg ember szombatnapi meggyógyításán botránkozó jeruzsálemieknek mondja: "Atyám szüntelenül munkálkodik és én is munkálkodom". (Jn 5,17) A mondat időhatározója ("szüntelenül") az időtlenségi idő kifejezésére szolgál, s Jézus erre a szüneteket-szakaszokat nem-ismerő időtlen munkálkodásra hivatkozva indokolja, hogy Ő sem tart a szombat kedvéért szünetet abban a munkálkodásban, amely párhuzamosan azonos az Atyáéval. Folytatólagos szavai gazdagon illusztrálják ezt a párhuzamos azonosságot: "Amit ugyanis az Atya tesz, azt a Fiú ugyanúgy cselekszi...amint az Atya halottakat támaszt fel és életre kelt, úgy a Fiú is életre kelti, akit akar". (Jn 5,19.22) Ugyanezt a **párhuzamos azonosságot** érzékelteti egy későbbi kitétele: "sok jó cselekedetet mutattam nektek Atyámtól". (Jn 10,32)

A fenti mondatokban az "is", "ugyanúgy", "úgy", "Atyámtól" szavak két párhuzamos magatartásról vallanak, de vannak Jézusnak oly nyilatkozatai is, amelyek már nem párhuzamról beszélnek. Tanította ennek az **Istentől-Emberig érő vonatkozásnak egyetlen-voltát** is. Árnyékoltan erre utal már akkor is, amikor arról szól, hogy "Atyja nevében" cselekszik; (Jn 10,25) de a Fülöpnek mondott szavakban világosan jut kifejezésre ez az egyetlenség. Fülöp arca hitelenséget árulhatott el Jézus szavainak hallatára; s ezért fogalmazódnak Jézus szavai így: "Nem hiszed-e, hogy...az Atya, aki bennem van, Ő cselekszi a cselekedeteket?" (Jézuséit). (Jn 14,10) Ebben a nyilatkozatban, amit a Fiú tesz, azt az Atya teszi. Túljutottunk tehát a párhuzamosokon; itt is egymást takaró vonalakról, azaz egyetlen vonalról van szó. Az Atyától-Fiútól kiinduló magatartásokra vonatkozóan is áll, hogy érvényes a két párhuzamos magatartás is, és érvényes az egyetlen magatartás is. Egyfelől tehát, amit a Fiú tesz, azt az Atya **is** teszi és megfordítva; másfelől pedig, amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi és megfordítva. Az eredmény tehát az Istentől-Emberig érő vonatkozásokban ugyanaz, amit az Embertől-Istenig érő vonatkozásokban tapasztaltunk: a kettő részint kettő, a kettő részint egy.

c) Ami az Atyáé, az a Fiúé és megfordítva

Ennek a különös titoknak van egy még különösebb velejárója a jézusi nyilatkozatokban. A szinoptikusoknál egy biológiai kép jelzi csupán; a tékozló fiú atyja mondja nem-tékozló, de duzzogó fiának: "minden, ami az enyém, tiéd". (Lk 15,31) A birtoklás tekintetében adódik ez az említett velejáró.

A birtoklás is vonatkozás, de az eddigi dinamikus, cselekvő, magatartásszerű vonatkozásokkal szemben statikus és eredményyszerű. Láttuk, hogy az Atya szeretete a Fiú iránt elsősorban adásokban nyilvánul meg; adni azonban csak birtokomban levőt lehet, s aki kapja az adományt, birtokába kerül annak. Azt is láttuk, hogy "mindent" adott az Atya a Fiúnak; a Fiú tehát időtlenül birtokolja az Atyától kapott mindent. "Az én tanításom nem az enyém" és "az ige, amelyet hallottatok, nem az enyém" (Jn 7,16; 14,24) - ezek a nyilatkozatok a tanításnak és az igének Atyától kapott jellegét akarják hangsúlyozni a már látott ellentmondásos stílusfordulattal. Ennek az adó-kapó vonatkozásnak a rajzában az a különös, hogy amit az Atya odaajándékoz a Fiúnak, az az Atyának is birtoka, a Fiúnak is birtoka. Nem időbeli egymásutánban, mert ebben nem volna semmi különös: az Atyáé volt és most a Fiúé. Jézus azonban egy időtlen világ szimultán jellegével számol be e birtoklásairól. A búcsúbeszédben

hangzik el: "Minden, ami Atyámé, enyém". Ezzel indokolja, hogy az elküldendő Szentlélek meg fogja Őt dicsőíteni; hiszen a Fiúéból kapja, amit majd kijelent a tanítványoknak. A tanítványok inkább azt várhatták, hogy a Szentlélek is azt fogja mondani, amit az Atyánál hall. Az alighanem meglepett tanítványoknak a fenti mondattal magyarázza, hogyan mondhatta mégis azt, amit mondott. Szavainak folytatása kétségtelenné teszi szavainak e magyarázatjellegét: "Ezért mondtam, hogy az enyémből kap és ad hírül nektek". (Jn 16,15) A fenti nyilatkozat - úgy tetszik, két mozzanatot is tartalmaz. Az egyik: az Atya és Fiú minden birtoka közös. S a másik: az a birtoka a Fiúnak, ami az Atya birtoka. Nem az a helyzet tehát, hogy abból, ami az Atyának van, ugyanabból van a Fiúnak is. Ha a birtoklást - mint nem dinamikus vonatkozást - nem vonalakkal, hanem a birtoklás tárgyait jelző pontokkal szemléltetjük, akkor a fenti nyilatkozat értelmében nem az a helyzet, hogy amennyi birtokapontja van az Atyának, ugyanannyi van a Fiúnak is, hanem más. Ez alkalommal **a pontok kerülnek fedésbe, takarásba.**

A főpapi imában olvassuk: "Értük könyörgök...azokért, akiket nekem adtál... hiszen Tied ők...". (Jn 17,9) Hogyan? Hát nem ajándékozta oda őket Neki - az Atya? Miért mondja róluk Jézus, hogy "a tied ők"? Azért, hogy kedvet csináljon az Atyának a kérés teljesítésére; azt remélvén, hogy inkább meg fogja őrizni övéit, ha sajátjaiként tekinti az Atya azokat, akiket már odaajándékozott a Fiúnak? Szavainak folytatása magyarázatul szolgál: "az enyéme mind a Tied, és a Tied az enyéme". (Jn 17,10) Újra halljuk tehát a búcsúbeszéd tételét, sőt annak reciprokját is: mindaz, ami az enyém, az Atyáé. Az Atya által a Fiúnak odaajándékozott emberek is beletartoznak a mindenbe; s **attól, hogy az Atya odaajándékozta a Fiúnak, a Fiú nem lesz egyedüli birtokos, az Atya továbbra is megmarad birtokosnak.**

A Fiú az önmagában való életet is az Atya ajándékeként kapta. Az élet pedig minden birtoklásnak alapja; aki nem él, annak nem lehet semmije. Nyilvánvaló tehát, hogy a Fiú minden birtoka az Atya ajándéka. És még valami: ha minden a Fiúé, ami az Atyáé, akkor az Atya minden birtokát odaadta neki, amije csak van. **Nemcsak mindent adott a Fiúnak, hanem mindenét is.** S ez valamivel több. Nemcsak atyai ajándékból van minden birtoka, hanem az Atya egész birtoka képezi a Fiú birtokát. A birtoklást jelentő összes pontok fedik, takarják egymást; egymásba esnek.

S mi a magyarázata annak, hogy a mindenét a Fiúnak odaajándékozó Atya nem lesz kifosztott és szegény? Hogyan marad meg továbbra is birtokosaként mindannak, amit odaajándékozott? - Az Atya "mindenét" ajándékozta oda a Fiúnak, tehát a maga ajándékozó természetét, Lelkét is odaadta. Ennek következtében **a Fiú az adásra visszaadással válaszol.** Az idő világában a visszaadás nem követi szükségképpen az adást. De ha követi, akkor itt is takarásba kerülhetnek a birtokpontok. A Fiú alkalmazkodó, "női" válasz-szeretetének következtében nem képes kifosztani, szegénnyé tenni magát az Atya.

Abban a világban tehát, ahonnan a Názáreti jött, semmi értelme annak, hogy ez az enyém, az pedig a tiéd. Egy időtlen ajándékozási aktus erejében csak közös birtok van. Az Atya magántulajdona egyenlő a zéróval. A Fiú magántulajdona egyenlő a zéróval. **Ahonnán a Názáreti jött - ott csak köztulajdon van.** Nincs "enyém", és nincs "tiéd", csak "miénk" van.

Ez a köztulajdon nem fejlődés eredménye. Nem, mert az időtlenség világában nincs fejlődés, haladás; mert nincs változás. Még kevésbé harcnak eredménye. A Fiú nem vette el erővel a maga számára az Atya birtokát. Nem is szerezte meg azt a maga számára - mondjuk: munkával. **Időtlen ajándékozási aktus eredménye e köztulajdon.** Ajándékozásé, amelytől az ajándékozó birtoka nem lett kevesebb. Ajándékozásé, amelyben az ajándékozó nem járt

rosszul, nem lett hiányos, nem lett szegényebb. Az ősténynek a velejárója az ajándékozás és a visszaajándékozás. Az ősténynek velejárója a köztulajdon. Az időtlen szeretetnek velejárója ez az időtlen köztulajdon.

A kettő nemcsak kettő, hanem egy is. E köztulajdon magyarázza a nem pusztán azonos atyai-fiói tanítást és cselekedeteket, hanem e tanítás és cselekedetek egyetlen voltát is.

d) Az Atya a Fiúban van és a Fiú az Atyában

Két és mégis egy Embertől-Istenig érő magatartás. Két és mégis egy Istentől-Emberig érő magatartás. Végül odaajándékozás ellenére is birtoklása az odaajándékozottnak! **Mind e titkok mögött ott áll egy végsőbb titok.** Lássuk e végsőbbet is. Nem érvényes a tanúságod - mondják a jeruzsálemiek Jézusnak. Válasza: "Nem vagyok egyedül, hanem én és...az Atya... Ha engem ismernétek, Atyámat is ismernétek". (Jn 8,16.19) Ha ismernék Őt a jeruzsálemiek, akkor tudnák, hogy megvan az érvényesség feltétele: a két tanú; akkor tudnák, hogy az Atya ott van "vele". A kettő még kettő! Az egyik vita során Jézust elhagyja türelme: "Minek is beszélek egyáltalán nektek?" Nem igazolja magát tovább előttük, csak utal a kérdést majd eldöntő feltámadásra: "akkor meggyőződtek róla... hogy aki küldött engem, velem van". (Jn 8,28-9) Ha az Atya feltámasztja majd azt, aki magát "Isten Fiává tette", ez igazolása lesz Jézusnak; hiszen az Atya a feltámasztással nem hitelesíthet hazugságot. Ha feltámad, akkor nyilvánvaló, hogy Küldött és hogy az Atya "vele" van. A kettő még kettő? Az utolsó vacsorán a tanítványok magabiztos nyilatkozatára válaszolva beszél övéinek elszéledéséről és Önmaga egyedül nem maradásáról: "De én nem vagyok egyedül, mert az Atya **velem** van".(Jn 16,32) A kettő még kettő!

A Fiú nem lehet egyedül. Nem, mert az Atya vele van. Ketten vannak. De hogyan vannak ketten? Egymás mellett, fölött, alatt? Egymás tudatában, gondolatában? Jézus felel reá. A káromlás vádja és a már-már feléje repülő kövek hozzák ki Belőle: "Ha nem cselekszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem. De ha azokat cselekszem...lássátok végre és ismerjétek el: az Atya énbennem van és én az Atyában". (Jn 10,37-8) Nem mellette, alatta, fölötte, tehát nem pusztán "vele"(!) hanem **benne** van az Atya. A "vele van", a "nincs egyedül" tehát olyan módon valósul meg, hogy annak nincs mása a teremtés rendjében. Mert a gyümölcsben benne van ugyan a mag, de a magban csak lehetőség formájában van benne a gyümölcs és egyetlen magban sincsen valóságos gyümölcs, amelyet meg lehetne enni. Ha volna is, akkor sem az a gyümölcs volna benne, amely gyümölcs magjáról szó van. Egy alma magjában semmiképpen sincs bent az az alma, amelynek ez a mag a magja. A magzat anyjában van, de az anya nincsen magzatjában. S a Fiú nem is biológiai értelemben fia az Atyának. Nincs mása ennek **az egymásban levésnek** a teremtés rendjében; ilyen "kettőt" nem ismer az idő világa. Teljes valójában és minden megnyilvánulásában van benne az Atya a Fiúban; úgyannyira, hogy a Fiú nem tehet önmagától semmit. Teljes valójában és minden megnyilvánulásában van benne a Fiú az Atyában; ezért az Atya mindenkor vele van, nem hagyja el és nem hagyhatja el Őt. Itt nem lehetséges az elszakadás. Ha a Fiú belép Atyjától lejjövén a világba, és később kilépve az időből visszamegy az Atyához, attól a Fiú még ott van a mennyben az Atyánál; és mondja hallgatóinak, hogy oda, ahol **Ő van**, oda ők nem jöhetnek.(Jn 8,22)

A csodálkozó Fülöp számára is ez az egymásban levés a végső érve Jézusnak a maga különös állításának igazolására. A cselekedetek igazolják a különös állítást, de ezeknek alapja éppen ez az egymásban levés: "Nem hiszed-e, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van...higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem van", (Jn 14,10-1)

Jézus tisztában van vele, hogy nem tudja övéinek csodálkozását maradéktalanul felszámolni. Későbbi időkre utal, amikor övéi meglátják Őt, aki közben eltávozik körükből. Meglátják, mert belekerülnek abba az életbe, amelyik ezt lehetővé teszi: "de ti megláttok engem: mert én élek, és ti is élni fogtok. Azon a napon megtudjátok majd ti, hogy én az én Atyámban vagyok...". (Jn 14,19-20) Amikor a tanítványok belekerülnek az időtlenség világába, akkor nyilvánvalóvá lesz számukra az az egymásban levés, amelynek belátása ellen az erre példát nem ismerő idő világa Fülöpben tiltakozik.

Fenti szavait Jézus folytatja: "Ti pedig énbennem és én tibennetek". E szavak tartalmát a főpapi ima bőségesen rajzolja: "Amint Te Atyám bennem vagy és én Tebenned, úgy legyenek ők is mibennünk...én öbennük, Te énbennem...". (Jn 17,21.23) Ennek az egymásbanlevésnek **nincs mása az ember-alatti világában, de van továbbfolytatódása abban az Isten Országában**, amelynek örömhírét elhozni volt a Fiú küldetése. Hogyan vitte át a Fiú a maga világának és életének titkait az általa hozott Isten Országába és az abba meghívott emberekbe - munkánk következő könyvének lesz tárgya (29 num). Itt most csak Kettejük egymásban levésére ügyelünk, amely alapvető gondolata a főpapi imának. S ezzel eljutottunk a titok végső mozzanatához, melynek mögötte már csak az östény áll. E végső mozzanatban Jézus felel a passzív és aktív "egyetlen" magatartás, a közös birtoklás, az elválaszthatatlan együttlét és az egymásban levés östényen inneni végső okára. Arra a végső okra, amelyen túl magyarázatként már csak az östény áll.

e) Az Atya és a Fiú egy

Amikor először mondja, köveket ragadnak hallgatói. Salamon-tornácában hangzik el a felhívás: "Ha te vagy a Messiás, mondd meg nekünk nyiltan!" Válaszában arról beszél, hogy örök életet ad juhainak, akiket senki sem ragadhat ki Atyja kezéből. Jézus tudatában van a hallgatóságban szükségképpen felmerülő kérdésnek: Miért nem a Te kezedből? Erre felelve mondja ki először: "Az én Atyám, aki azokat adta nekem, nagyobb mindeneknél, és senki sem ragadhatja ki őket az én Atyám kezéből. Én és az Atya egy vagyunk". A hallgatók számára a magyarázat világos. Több szavuk nincs, köveket ragadnak. (Jn 10,29-31)

Nagy nyilvánosság előtt, ellenséges környezetben, elég volt ez egyszer is. Az utolsó vacsora meghitt levegőjében, tanítványai előtt annál gazdagabban árad ajkáról. A főpapi imában, amikor már megmagyarázta Fülöpnek és a többieknek, hogy az Atyát nem lehet Tőle külön látni. A főpapi imában övéiért könyörögve: "Tartsd meg őket...hogy egyek legyenek, mint mi...hogy egyek legyenek, amint mi egy vagyunk...hogy így tökéletesen egyek legyenek ők is". (Jn 17,11.22-3) Nem is tanítja, csak említi. Mégpedig a Fülöpnek adott magyarázat nyilvánvaló előfeltevéseként. Nem magáért a tételért, csak hogy elmondja beszámoló imádságában küldetése legvégső célját, amiért jött. Csak hogy elmondja annak az életközösségnek titkát, melynek végső tétele: Én és az Atya egy vagyunk. Csak hogy beszéljen arról, amit élete művével bele akar rakni a teremtés világába, és folytatni akar a teremtés világában. Az egész Atya-Fiú- és Fiú-Atya-viszonyt és a "Kettő egy is" nagy titkát.

Ez a végső titok, amely magyarázza a vonalak és pontok egymást takarását és magyarázza az egymásban levést. Ennek alapján látható be, hogy nincs két vonatkozás: Embertől Atyáig és Embertől Fiúig. Ennek alapján látható be, hogy nincs két vonatkozás: Atyától-Emberig és Fiútól-Emberig. Ennek alapján belátható a közös birtoklás. Belátható az elválaszthatatlan együttlét és egymásban levés. Minden belátható, ha a "Kettő" helyébe odakerül az "Egy".

De ez a végső titok sem végső magyarázat. Nem, mert felelni kell reá, hogyan kerülhet a kettő helyére az egy! **Hogyan és miért egy az, aki kettő?** Erre csak az őstény, a szeretet, adhat magyarázatot. Az időbeli analógiák (eggyé levés a házasságban!) előkészíthetik bennünk e végső magyarázatot, mert időbeli tapasztalataink alapján is a szeretet az, amely nem ismeri az "egyedül"-t, csak a "vele van"-t, s amely számára lehetetlen az elhagyás. A szeretet az, mely nem ismeri e szót, hogy enyém, hogy tiéd; csak azt, hogy miénk. A szeretet az, amely csak a kölcsönös egymásbanlétet ismeri. **A szeretet az, ami a kettőt egyé teszi.**

Az időtlen isteni világban másképp és tökéletesebben, mint az időben. De **az időtlen őstény időbeli analógiái is megközelítik az őstény titkát.** Meg, mert az idő világa is tud a "kettő egy is" titkáról. Tudja, hogy ahol szeretet van, ott kettőnek **kell** lennie; és tudja, hogy a szeretet képes a kettőt egyé tenni.

7.A LÉLEK VONATKOZÁSAI

a) Az Isten lélek és a Lélek Isten

Megrajzolta a világot, ahonnan jött. S abban a világban a Lélek is otthon van. "Jobb nektek, ha én elmegyek, mert ha nem megyek el, a Paraklétosz (παράκλησις = parakalein = buzdítani) nem jön el hozzátok"(Jn 16,7) - a búcsúbeszédében mondja a távozni készülő Fiú. Ő visszamegy az Atyához, s helyette jön valaki más: a Lélek. Különböző neveken a négy evangélium csaknem hatvanszor említi, Jézus maga harmincszor. Tizenegy esetben Léleknek, tíz esetben Szentléleknek mondja. Négy ízben Paraklétosz-nak, három ízben az Igazság Lelkének. Végül egy-egy esetben Atyátok Lelkének, Isten Lelkének és az Úr Lelkének.(Mt 10,20; 12,28; Lk 4,18) Kicsoda ez a Lélek?

Galamb képében ott van a Fiú fölött, amikor az kijön a Jordán vizéből. A Keresztelő "látta, hogy az Isten Lelke galamb képében leereszkedik és rászáll...és galambhoz hasonló testi alakban leszállt rá a Szentlélek...Láttam a Lelket, amint galamb képében leszállt az égből és rajta maradt... Akire látod, hogy rászáll a Lélek, és rajta marad, Ő...az Isten Fia". (Mt 3,16; Mk 1,10; Lk 3,22; Jn 1,32-4)

A választott nép számára bejárt gondolatpályát takart az "Isten Lelke" kifejezés; a Teremtés könyvének első mondataitól kezdve végigvonul e megjelölés a Szövetség egészén. De tartalma aligha volt több, mint ez: **ahogy az embernek van lelke, úgy van az Istennek is, sőt az Istennek csak lelke van.** A választott nép Isten lelkében Isten feléje irányuló megnyilvánulásainak közvetlen alapját látta. Jézus először a Sichar-beli asszonynak beszél Róla, de mintha itt még nem menne túl ezen az áthagyományozott lélek-fogalmon: "Lélek az Isten, azért, akik imádják, lélekben és igazságban kell imádniok". (Jn 4,24) Az Isten nem anyagi valóság, hanem lélek; s ha lélek, akkor nyilvánvalóan nincs helyhez kötve: az Istenhez, mint lelki valósághoz nem lehet úgy közelíteni, ahogy egy helyet megközelítünk.

Ezzel szemben az evangéliumok beszámolóí a Fiú alámerítődéséről **túlhaladják az ószövetségi Lélek-képet.** A Lélek itt a Fiúra száll le, s galamb alakjában való jelenléte a szózat elhangzásakor olyan hármasságot jelenít meg Istenen belül, ami ugyanolyan új és hagyománytalan volt, mint a kettősség. A számárai asszonynak mondott jézusi szó arra felel, hogy mi az Isten: Az Isten = lélek. Jelen numerusunkban azonban nem az Isten, hanem a Lélek a logikai alany, s ehhez keressük a logikai állítmányt. Azaz azt kérdezzük, hogy kicsoda

ez a Lélek? Megfordítható-e a logikai alany és állítmány? Lehet-e Jézus fenti nyilatkozata alapján az állítmányból alanyt csinálni és állítani a Lélekről, hogy az Isten: "Lélek = Isten" - mondható-e ez? A tapasztalati világban ez a megfordítás nem lehetséges. Az almafa élő anyag. A megfordítás nem igaz; mert az élő anyag nem feltétlenül almafa, lehet pl. vadkörte.

Isten esetében azonban másképpen áll a dolog. Az almafa változik az időben. Megszűnik élő anyagnak lenni, szervessé, majd szervetlen anyaggá és újból élővé alakulhat. Az Isten nem ismer időt és változást; **időtlenül az, ami. Tulajdonságai változatlan és időtlen tulajdonságok.** Szorosabb a viszony Isten és a maga tulajdonságai között, mint az anyagi egyedek és azok tulajdonságai között. Az almafáról nem mondhatom, hogy az almafa maga az élő anyag; de az Istenről mondanom kell, hogy az Isten maga a Lélek. Mint ahogy így kell mondanom minden egyéb tulajdonságát: maga a Jóság, maga az Igazság, maga a Szentség, maga az Élet, stb. Miért? Mert mindezek változhatatlan velejárói az isteni létnek. Analógiája ennek az, hogy az állandó jelleggel igen becsületes ember esetében is megtesszük ezt a megfordítást: ez az ember maga a becsületesség!

Ennek következtében Jézus nemcsak azt mondta, hogy az Isten élet; hanem azt is, hogy az Isten maga az Élet. Alanyt csinált ugyanis a logikai állítmányból és mondta: Én vagyok az Élet. Ha tehát az Isten lélek, akkor mondhatjuk, hogy Isten maga a Lélek. S ha a Fiú nem is mondta-mondhatta, s az Atya sem mondhatná - de az Isten mondhatja: Én vagyok a Lélek. S ennél fogva érvényes a fent kérdésbe tett megfordítás: a "Lélek = Isten".

Jézus tanításában azonban a Lélek több, mint egy isteni tulajdonság: a Lélek ugyanúgy Istennek rajzolódik meg, miként az Atya, miként a Fiú. S így mindenekelőtt megkapja Istennek azt az állítmányát, amely a Szövetségben belül az egyik legalapvetőbb volt: **a Lélek szent.** Jézus ajkán igen gyakran: Szentlélek. (Mt 12,32; 28,19; Mk 3,29; 13,11; Lk 10,21; 11,13; 12,10.12; Jn 14,26; 20,22) A Lélek ugyanúgy nem testesült meg, mint ahogy az Atya sem testesült meg. Ahogy az Atyát is csupán a hang jelezte az időben, a Lélek is csak ilyen jellegű jelzést kapott: galamb, szélzúgás. De Jézustól kapott nevei tisztázzák a Lelket, mint harmadikat az Isten közösségén belül az Atya és a Fiú mellett. A Lélek - az Isten, az Úr, a Mennyei Atya Lelke.

De nemcsak általában az Istené, és speciálisan sem csak az Atyáé. **A Fiúé is:** a feltámadás után Jézus a maga lelkeként leheli bele övéibe a Szentlelket, átadva nekik ezzel az Isten hatalmát feltételező bűnbocsátó hatalmat. (Jn 20,22) Az Igazság Lelkének mondja a Lelket Az, aki Önmagáról azt mondta, hogy Ő az Igazság. (Jn 14,17; 15,26; 16,13; 14,6) Paraklétosz-nak (ügyintéző, ügyvéd, buzdító, vigasztaló, segítő) mondja a Lelket, akit elküld övéihez az a Jézus, aki eddigelé maga töltötte be ezt a tisztet övéinek életében, és most Maga helyett egy másik Paraklétoszt állít, aki az elkövetkezőkben teszi majd övéiért, amit korábban Jézus maga tett. (Jn 14,10.26; 15,26; 16,7) - S végezetül nemegyszer minden meghatározás nélkül szerepel Jézus ajkán a "Lélek". (Mt 12,31; 22,43; Mk 12,36; Lk 9,55; Jn 3,5-6.8; 4,23-4; 6,63)

Az Isten Lelke, az Atya Lelke, a Fiú Lelke - ez a Lélek; Lelke annak az Igazságnak, aki a Fiú, és Paraklétosz is csakúgy, mint a Fiú. Ily előkészítés után, a mennybemenetel előtt elhangzó mondatában egymás mellett szerepel az Isten Országá számára lefoglaló kereszteselési formulában "az Atya, a Fiú és a Szentlélek". Övéinek az Atya, a Fiú, a Szentlélek nevében kell az emberiséget megtanítaniuk mindarra, amit a Fiú tanított nekik. (Mt 28,19-20)

Meg kell néznünk Jézus tanítása alapján, hogyan viszonyul Isten közösségén belül e Harmadikhoz az Első és Második, ill. hogyan viszonyul e Harmadik az Elsőhöz és a Másodikhöz.

b) Az Atyától a Lélekig

"Παρα του Πατρος εκπορευεται"(para tú patrosz ekporeuetai):(Jn 15,26) a Lélek az Atyától jön ki, jön elő, származik. Az Isten életén belül az Atya csak úgy elsődleges a Lélekkel szemben, miként a Fiút illetően. Abból a képből, hogy a Lélek galamb formájában felülről, ahonnan az Atya szava hallik, száll rá a Fiúra - úgy tetszik, a Lélek valóban az Atyától jön ki, jön elő, származik a Fiúra. A jelenetet látó Keresztelő nem féltékenykedik Jézus sikerei miatt; természetesnek tartja azokat, mert "akit Isten küldött, Isten igéit beszél, mert az Isten nem **adja** szűkösén a Lelket". Máté pedig Izajás Isten nevében mondott szavát alkalmazza a Fiúra: "Ez az én szolgám, akit kiválasztottam, szeretett Fiam, akiben kedvem telik, **rálehelem** lelkemet...".(Jn 3,34; Mt 12,18-21) Az Atya Fiúig érő adásainak sorozatába beleillesztendő a Lélek is. Ez pedig az előzőek erejében annyit jelent, hogy a Lélek ez alkalommal nem vonatkozási második pont, hanem harmadik; mégpedig vonatkozási tartalom az Atya Fiúig érő adás-vonatkozásában. A Lélek az adomány, amely az Atya részéről a Fiúnak adatik. **A Fiúig érő adás-tartalmak summája** - a Lélek, mert az Isten Lelkének, az Atya Lelkének birtokolnia-tartalmaznia kell mindazt, amit az Atya birtokol.

Jézus tanításából gazdagon dokumentálható a Lélek, mint az Atya vonatkozástartalma az Atyától emberig érő vonatkozásokban. Az imádság meghallgatásával kapcsolatban a gyerekek kérését teljesítő édesapákhoz hasonlítja az Atyát; a hasonlítás alapját pedig az "ad" szó képviseli. Az Atya adása tárgyaként a Lelket jelöli meg Jézus: "...mennyivel inkább adja Mennyei Atyátok a Szentlelket azoknak, akik kérik Tőle". (Lk 11,13) A Lélek az Atya-Ember vonatkozásban újra és újra vonatkozási harmadik pontként szerepel, mint küldemény, mint adomány. "A Vigasztaló pedig, akit az Atya nevében **küld**, megtanít majd ...Én pedig kérni fogom az Atyát és más Vigasztalót **ad** nektek ...s ha majd eljő a Vigasztaló, akit én **küldök az Atyától**".(Jn 14,26.16; 15,26) A Szentlélek tehát az Atya adománya az Ember számára. Ugyanerről beszél az is, amit Lukács közöl Jézus mennybemenetel előtti szavaként: "várjanak az Atya ígéretére...". (Csel 1,4) Ez az "ígéret" ismét vonatkozási tartalmat takar: megígért ajándékról, adományról beszél - a Lélekről.

Valóban kizárólag vonatkozási tartalomként szerepel a Lélek? Nem. A búcsúbeszédben hangzik el Róla: "Nem magától fog szólni, hanem azt mondja majd, amit hall... az enyémből kapja, amit kijelent nektek...minden, ami Atyámé, enyém. Azért mondtam, hogy az enyémből kapja, amit kijelent nektek". (Jn 16,13-5) Jézus e szavai szerint a Lélek hallott valamit a Fiútól s az Atyától; a Lélek kapott valamit a Fiútól s az Atyától. Tanítást hallott-kapott. Ez esetben már vonatkozási második pontnak tetszik a Lélek egy Atyától, ill. Fiútól kiinduló vonatkozásban: Az Atya, ill. a Fiú tanítja a Lelket; az Atya, ill. a Fiú adja a tanítást a Léleknek.

Igazolhatóan látszik azonban, hogy e következtetés nem szükségképpen. Egyfelől ugyanis a Lélek-Ember-vonatkozás rajza kapcsán merül fel ez a hallás-kapás, hogy meg legyen magyarázva, honnan ered az az adomány, amit a Lélek az embernek ad. Másfelől pedig, ha a Lélek az Atya Fiúig érő vonatkozásának a tartalma, s e tartalom tartalmazza mindazt, amit az Atya birtokol - akkor a Lélek az embernek tovább adott tartalmakról úgy vett tudomást, hogy **mint az Atya Fiúig érő vonatkozásának harmadik pontja birtokolja-tartalmazza azt a Fiúnak adott tanítást is**, amellyel a Lélek, mint teljes Adomány eleve rendelkezik. Végző

oron tehát ezt kell állítanunk: A Lélek nem más, mint az Atya adománya a Fiú számára. Mégpedig olyan adománya, amely adomány tartalmazza az oszthatatlan és részfelhetetlen isteni tartalmak egészét.

c) A Fiútól a Lélekig

A Jordán vízében alámerülő Fiún az evangelisták szerint a Lélek "rajta marad". Jézus maga is állítja e rajta-maradást Önmagáról a názáreti zsinagógában: "Az Úr Lelke rajtam...". (Mk 1,10; Jn 1,32; Lk 4,18) Ez a "rajta marad" egyezik fenti eredményünkkel: Jézus megkapta az Atyától a Lelket; nemcsak "rajta van", hanem "Benne is van". Ezért beszélhet Lukács arról, hogy Jézus "telve van Szentlélekkel", és e Benne levő "Lélek" által, ill. a "Lélek ereje által" jut el a puszta, ill. Galileába. (Lk 4,1.14) A Keresztelő nyilatkozatát, hogy ő maga csak vízzel keresztel, vízbe merít alá, de az Utána-Érkező Szentlélekbe fog alámeríteni, (Mk 1,8; Mt 3,11; Lk 3,16; Jn 1,33) a mennybemenetel előtt Jézus megismétli: "János vízbe merített alá, de ti Szentlélekbe merítődtek majd alá"; s Péter vissza is emlékezik e jézusi szóra, amikor vád alá kerül Kornéliusz megkeresztelése miatt, aki megkapta a Szentlelket. (Csel 1,5; 11,16; 10,47) Ha a Lelket birtokló Jézus alámerít valakit a Szentlélekbe, akkor az megkapja a Lelket. Azért kapja meg, mert az alámerítésben Jézus odaadja neki a maga Lelkét. Ha a Lelket birtokló Jézus Isten Lelkével űz ördögöt, (Mt 12,28) akkor a Lélek által ad testi-lelki egészséget ismét oly módon, hogy odaadja a meggyógyított embernek a maga Lelkét. Ha Kafarnaumban a zsinagógai nagybeszédben a megbotráncozókkal szemben a Lélekre hivatkozva védi meg kijelentéseit: "Hozzátok intézett szavaim Lélek és Élet...", akkor ismét csak a Lelkét adja szavai által. S végül, amikor a 72 tanítvány visszatértek a "Szentlélekben" felujjongva áldja Atyját, (Mt 12,28; Jn 6,63; Lk 10,21) akkor áldó imádsága által Lelke visszaárad az Atyához, azaz adja a Fiú az Atyának a maga Lelkét. Az evangelisták tudata és Jézus szavai alapján egyaránt nyilvánvaló, hogy a Fiúban benne van a Lélek. A kérdés csupán ez: mi a Fiú viszonya a Benne levő Lelkéhez?

Hogyan viszonylik a Fiú ahhoz a Lélekhez, aki - mint az Atya Lelke az Atyától kijöve, a Fiúhoz elérve - a Fiú Lelke is? A Fiúra is érvényesnek kell lennie, ha egyszer a Lélek a Fiú Lelke is, amit az Atyával kapcsolatban már megállapítottunk. **A Fiú vonatkozásaiban is csak harmadik pont, csak vonatkozási tartalom lehet a Lélek.** Nézzük meg ezt a vonatkozási tartalmat közelebbről a Fiú Atyáig érő vonatkozásaiban. Amikor a Fiú áldja az Atyát, ez az áldás-vonatkozástartalom a Fiú a maga Lelkében végbemenő ujjongásának erejében születik meg. Lelke ujjongásaként ér el ez az áldás a Fiútól az Atyáig. Általánosíthatjuk ezt az eredményt. Mégpedig azért, mert láttuk, hogy Jézus küldetésteljesítésének minden mozzanata, csúcsa és egésze Atyát-visszaszeretési vonatkozás. A fentiekben arról értesülünk, hogy e küldetést a Lélekben, a Lélek erejében, a Lélek szavaiban, sőt Lelkétől vezetve végzi. Az Atyát-visszaszeretésben, annak minden vonatkozástartalmában, ott van tehát a Lélek. A Fiú teszi, amit tesz, de Lelkének erejében. Lelke különféle megnyilvánulásai alkotják küldetésteljesítésének egyes mozzanatait. Jézus a maga Lelke által szereti vissza az Atyát.

Még kézzelfoghatóbb ez a Fiú-Ember-vonatkozások kijelentés-anyagában. Jézus a Lelket, melyet az Atyától kapott, mint saját Lelkét elküldi tanítványainak: "De ha elmegyek, majd elküldöm hozzátok". Mivel a Fiú kéri az Atyát, hogy adjon földön hagyandó övéinek egy másik Paraklétoszt Önmaga helyett, érthető, hogy az Atya Azt a Fiú nevében, a Fiúra való tekintettel, a Fiú kérése miatt fogja küldeni: "A Paraklétosz pedig, akit az Atya nevében küld, megtanít majd...". Ez a Fiú nevében történő küldés azonos az előző nyilatkozat Fiútól induló küldésével. Az Atyától induló küldésnek a Fiún keresztül történő jellegét éles fénybe helyezi egy harmadik nyilatkozat: "Mikor eljön a Vigasztaló, akit az Atyától küldök

nektek...". (Jn 16,7; 14,26; 15,26) **A Lélek ez alkalommal is vonatkozási harmadik pont: adomány.** Csakúgy, mint előbb az Atya-Ember-vonatkozásban. Hogy a Lélek a tanítást a Fiútól kapja, ez ugyanúgy nem teszi a Lelket vonatkozási második ponttá, ahogyan az Atyával való kapcsolatban ezt már láttuk. Jézus küldi nekünk a maga Lelkét, aki nyilvánvalóan tudja azt, ami a Fiúban, tehát a Fiú Lelkében adott és tudott.

A Fiú-Lélek-viszony olyan tehát, mint az Atya-Lélek-viszony. E megfelelés alapja, hogy mindkét vonatkozási első pontnak a lelke a Lélek. Az Atyától jő ki a Lélek, s eléri a Fiút. A Fiú lelke révén - a Fiú Atyát érő vonatkozásaiban visszaáramlik ez a Lélek az Atyáig. Az Atya és Fiú időtlen egymást-szeretésében, mint a szeretet-vonatkozás tartalma áramlik Atyától Fiúig és Fiútól Atyáig. A Lélek az Atyától jő ki a Fiút keresve; majd a Fiút elérve a Fiútól jő ki, az Atyát keresve. A "Filioque" ebben a szemléletben kétségtelen ténynek látszik az Isten időtlen világában. A Lélek hozzánk érkezésének rajzában pedig a nyilatkozatok fényében kétségtelen, hogy a Lélek Atyától és Fiútól jöve ki ér el hozzánk. Ha amit az Atya tesz, azt a Fiú is teszi (6b num), akkor amit az Atya Lelke tesz bennünk, azt a Fiú Lelkének is tennie kell. **Atya és Fiú akcióegységéből következik kettejük Lelkének akcióegysége is.**

Mindezek tudomásulvétele új világosságot gyújt a "kettő egy is"-titok számára. Az Atya-Lélek-viszony és a Fiú-Lélekviszony is egymást takaró vonalakat, áramlásokat eredményez. Az Atya és Fiú embereket elérő (egymást takaró) vonalai kettejük Lelkének áramlása által jönnek létre.

Mindez világosságot gyújt atekintetben is, - mivel ez a Harmadik csupán az Elsőnek és a Másodiknak a Lelke, - hogy **a Három nemcsak három, hanem egy is.** Továbbá atekintetben is, hogy bár a Lélek az Elsőnek Lelke is és a Másodiknak Lelke is, ennek ellenére **az Isten mégsem négy.** Nem lehet négy, mert az a Kettő, akinek a Lelke, ez a Kettő - Egy is. Az Atya Lelke és a Fiú Lelke - egyetlen Szentlélekként jelenik meg Jézus nyilatkozataiban.

d) A Lélektől az Atyáig

Jézus sohasem szólt arról, hogy a Lélek (a maga Atyától kijövése során - akár a Fiúig, akár az Emberig érve) készséget-elfogadást vagy ellenkezőleg vonakodást-tusakodást mutatna. Pedig ennek igen bő rajzát adta Önmagát illetően. Ez érthető abból, hogy a Lélek nem testesült meg, nem vett magára emberi természetet. Csak isteni természete van, s ez egyetlen természet egyetlen irányban, mégpedig éppen a maga isteni természetének irányában határozza meg. **Az Atya akarata és a Lélek akarata között ennek folytán nem adódhatik feszültség.** Működése során, mikor a Lélek akarata irányt vesz, ez az akarata egybeesik az Atya akaratával, annak irányával. Ezen a módon hatékony a Lélek a Fiú jövésének előkészítésében is. Mikor Dávid az Atyáról és Fiúról énekel zsoltárában - "Mondá az Úr az én Uramnak..." - Dávid ezt a Szentlélekben teszi. (Mk 12,36; Mt 22,43-4) Zakariás a "Szentlélekkel eltelve" nyilvánítja ki, hogy fia a Messiás útját fogja készíteni; a Keresztelő "már anyja méhében betelik a Szentlélekkel"; s Mária köszöntésére a család harmadik tagját is "eltöltötte a Szentlélek". (Lk 1,67.15.41) Gábiel a Léleknek az Atyával való együttműködéséről számol be a Szűznek: "A Szentlélek száll Reád..."; Máté pedig tanúsítja e bejelentés megvalósulását: "Még egybekelésük előtt fogant a Szentlélektől". (Lk 1,35; Mt 1,18) József is erről értesül az Úr angyalától: "a Szentlélektől van áldott állapotban". (Mt 1,20) Az agg Simeonon is "rajta a Lélek"; a "Lélekben", azaz annak indítására jön a templomba, mikor a Fiút ott bemutatják, mert "a Szentlélek kijelentette neki", hogy nem hal meg, amíg meg nem látja a Messiást. (Lk 2,25-7)

Ott van tehát mindenütt a Lélek, ahol az Isten működik. A Fiú elmenése után "erős szélzúgás hangjának" jelében jön el. (Csel 2,2) Mikor Jézus Nikodémusnak beszél a Lélekről, a Lélekkel egy nevet viselő "szél" (πνευμα = pneuma) munkáját használja fel ez időtlen Pneuma működésének megvilágítására. Ahogy a szél fúj, úgy dolgozik a Lélek. Ahogy a szél ott fúj, ahol akar, a Lélek is ott tevékeny, ahol akar. De az Isten Lelke lévén, az Isten akaratával teljes egységben. Miként a szélnek is csak zúgását halljuk, de nem tudjuk honnan jön és hova megy - ugyanúgy a Lélek működésének nyomát tapasztaljuk, de eredete s további működésének útja, iránya tapasztalatunk számára el nem érhető. Mint az Isten szele, **áramlása** éri az embert, akinek Belőle újra kell születnie. A Lélek olyan újjászületést eredményez az emberben, amely képesíti őt arra, hogy bemehessen abba az Isten Országába, és megláthassa azt az Isten Országát, amelynek meghirdetésére az Atya elküldte a Fiút. (Jn 3,3-9) Ez az embert felülről újjászülő Lélek közreműködik az Atya akaratának teljeseződésében. "Élővíz-források fognak fakadni szívéből" mondja Jézus azokról, akik részesülnek majd ebben az életre bemehetést biztosító Lélekben, szembeállítva ezek "élő" vizét a jeruzsálemi ciszternák "holt" vizével. (Jn 7,38-9)

Ha keveset is emlegeti Jézus a Lélek viszonyát az Atyához, a fentiek mégis kifejezésre jutnak nyilatkozataiban. Kifejezetten is állítja, hogy a Lélek nem magától fog szólni, és egész tanítása az Atya tanítása lesz. Továbbá az eljövendő üldözésekről beszélve tanítványainak, meg akarja őket szabadítani a bírósági tárgyalások gyötrelmeitől: "Abban az órában majd megtudjátok, mit szóljatok. Hiszen nem ti beszéltek, hanem Atyátok Lelke szól belőletek". (Jn 16,13-5; Mt 10,19-20) Az Atya tanításait beszélő Lélek nyilvánvalóan az Atya szavait fogja mondani a bíróság elé állított tanítványokban. **A Lélek viszonya tehát az Atyához ez:** Mint az Atya Lelke száll, zúg, árad oda, ahova az Atya akarja. Akikre rászáll, akik Belőle felülről-születnek, azokban az Atya Lelke működik az Atya akaratára szerint; azokban a Lélek mondja az Atya beszédeit és teszi az Atya munkáit. A Lélek tehát igazodik az Atyához. Ezen igazodás problémamentes egyértelműségének van a meg-nem-testesülésen túlmenő oka is: a Lélek benne van az Atyában, s nem lehetséges, hogy megnyilvánulásai ne az Atya megnyilvánulásai legyenek. Olyannyira így van ez, hogy az Atya is nyilvánvalóan igazodik - hogyan ne igazodnék? - a Maga Lelkéhez.

e) A Lélektől a Fiúig

A megtestesült Fiú esetében tetten is érhetjük a Fiúnak a Lélekhez igazodását; kezdve attól, hogy a Lélek a pusztába vitte-üzte Őt. De nem kevésbé gazdag a Lélek Fiúhoz alkalmazkodásának a rajza. A Lélek ugyanolyan engedelmesen simul bele a Fiú akaratába, mint az Atyáéba. Ugyanolyan engedelmesen, mint a Fiú az Atya akaratába. A Lélek a Fiú adásaira elfogadással, küldésére küldetésteljesítéssel válaszol. **De ezeknek a válaszoknak nincsenek Getszemáni-órái és Miért-gyötrelmei.** Mégpedig a Léleknek az Atyával kapcsolatos viszonya során már említett okokból. Nem testesülvén meg, az emberi természet nem kísérelhetett meg ellenkezést az istenivel szemben. De - a Fiú esetében is - sokkal inkább azért nem, mert a Lélek a Fiú Lelke, s ennek folytán ellentmondásnak hatna bármiféle engedetlenség. Ugyanakkor az engedelmisség kiemelése feleslegesként hatna. A Lélek belesimulása a Fiú akaratába-szándékaiba egyébként gazdagon dokumentált is Jézus szavaiban.

Három ízben az Igazság Lelkének mondja Őt Az, aki magát Igazságnak mondotta. A Fiú küldi Őt, s a Lélek pünkösdkor el is jön. A Fiú adja a Léleknek a tanítást, s a Lélek nem a maga tanítását mondja; azt mondja, amit hall: "az enyémből kapja, amit kijelent nektek". A Fiú tanítványainak nem kell töprengeniök, mit válaszoljanak az evilági országok hatóságainak

vádat-emeléseire: "a Szentlélek abban az órában megtanítja nektek, mit kell mondanotok". A Fiú tanítására fogja tanítani őket, ahogy az utolsó vacsorán mondja: "a Paraklétosz pedig megtanít majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek...az eljövendőket hirdeti...elvezet a teljes igazságra". (Jn 16,14; 14,26; 16,13; Lk 12,12) **Ez a Paraklétosz**, aki a vádhatóság előtt álló tanítványokat tanítja arra, hogy mit kell mondaniok - **kétségtelenül ügyvéd. Kétségtelenül olyan, aki segít a Fiúért történő helytállásban.** "Vígasztaló" csak annyiban, hogy igyekszik védenőket "víg-gá" tenni, de a "vígasztaló" passzív és beletörődést érzékeltető új keletű jelentéstartalma nagyon messze áll Attól, Aki Jézus hároméves szerepének továbbvivője. A Lélek a Fiú dinamikus céljait szolgálja.

Ezt a szolgálatot azonban nem megtestesülve fogja végezni. Enélkül fog mindörökre a tanítványokkal maradni: "...és más Paraklétoszt ad nektek, hogy veletek maradjon mindörökre". A Lélekből való születés erejében fog megtörténni ez; a Lélek tehát nem rajtuk kívül lesz. Nem olyan módon lesz velük, ahogyan a Fiú, aki nemcsak benne volt övéiben, hanem látható formában övéi mellett is volt. Ezért fenti szavait így folytatja: "Mindörökké veletek marad...mert nálatok lakik és bennetek marad". (Jn 14,16-7) **A Belőle való újjászületés erejében lehetséges ez a bennünk maradása**, s a Lélek e bensőséges egyesülése a tanítványokkal, ez adhatja Jézus ajkára ezt a legélesebb megfogalmazást: "Ne töprengjetelek előre azon, hogy mit mondjatok, hanem azt mondjátok, amit Isten sugall nektek abban az órában. Hiszen nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem a Szentlélek". (Mk 13,11) A Szentlélek működése nemcsak tanítás, hanem erőtadás is. Mire? Arra, hogy a tanítványok tanúbizonyosságot tudjanak tenni a Fiúról: "Maradjatok a városban, amíg erő nem tölt el a magasságból titeket...mikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök, úgyhogy tanúságot tesztek majd rólam...". (Lk 24,49; Csel 1,8) A fentiekben rajzolt Lélek-Ember-vonatkozás láthatóan a maga teljes egészében Lélek-Fiú-vonatkozás is. Ahogyan a Fiú minket-szeretéssel szereti vissza Atyját, a Lélek bennünket tanítva simul bele a Fiú szándékaiba. **A Lélek vonatkozási tartalomként jut el a Fiútól az Emberig, s a Lélekkel megtermékenyített Ember ugyanezen Lélek által szereti vissza a Fiút.** Ahogyan a Szentháromságban a Fiú Atyát-visszaszeretésének a Lelke, úgy lesz az Emberben is a Fiút visszaszeretés Lelke; tehát megint csak vonatkozási harmadik pont.

"A világ nem kaphatja meg Öt, mert nem látja és nem ismeri; de ti ismeritek, mert nálatok lakik és bennetek lesz". (Jn 14,17) A tanítványok annak erejében ismerik a Lelket, hogy újjászülettek Belőle; a Világ pedig nem ismeri, mert nem született Belőle újjá. A Világból nem beszél a Lélek. Ellenkezőleg: a Világ a Szentlélek ellen beszél, akit nem ismert meg, mint becsülendőt. "Aki az Emberfia ellen szól, bocsánatot nyer, de aki a Szentlélek ellen káromkodik, nem nyer bocsánatot". (Lk 12,10) A Fiú ellen lehet szólni, a Fiú Lelke ellen nem! Miért? Mert a Lélek az Igazság Lelke. Aki tévedésben van, az még nem tartozik a Világhoz. A Világ nincs tévedésben: a Sátánnak nem volt kétsége, ki a pusztai böjtös Imádkozó; fiainak sem, ki űzi el őket Galileában. A Belzebub-vádat emelő írástudók sem lehettek tévedésben. Elkötelezték magukat a Világ mellett. Nem tévedés, hazugság volt bennük. S ez a hazugság, ez van a Lélek ellen, aki az Igazság Lelke. Nemcsak Jánosnál Igazság Lelke tehát a Szentlélek. A Fiú pedig nem tesz fenti szavaival különbséget a Fiúval és Lelkével szemben tanúsított emberi magatartás között, csupán a téves és hazug magatartás között. A mégis tudomásulveendő különbségtevés mögött egy tétel áll: **A hazugság az, ami a Lélek ellen való.** De természetesen Az ellen is, aki e Lélek hordozója: a Fiú ellen is. Objektíve. Jézus fenti különbségtétele a jóhiszemű tévedés és a hazugság megkülönböztetését szolgálja: a megtettesült Fiút szubjektíve igazoltan is elvethetjük, de a lelkünkben élő Igazság Lelkét csak szubjektíve is igazolatlanul vethetjük el (73b, 100d num).

Jézus tanításának van mindezekon túlmenő anyaga is a Lélek Fiút-szolgálatáról. A jeruzsálemiek ok nélkül gyűlölik Őt, **de a Lélek majd bizonyítást tesz Róla**; a választott nép összefoghat a Fiú ellen, de a Lélek majd megdicsőíti Őt.(Jn 15,26; 16,14) A Léleknek ez a Jézus melletti kiállása a tanítványokkal szemben ellenséges Világ vádolásában fog legszembetűnőbben megnyilvánulni. Olyannyira, hogy a tanítványoknak örülniök kellene azon, hogy a Fiú elmegy körükből. Örülniök, mert a Lélek túl fogja szárnyalni a Fiú sikereit: "Jobb nektek, ha Én elmegyek, mert ha el nem megyek, nem jön el hozzátok a Paraklétosz...amikor eljő, vádolja-megfeddi majd a világot a bűn, az istennektetszés és az ítélet tárgyában". (Jn 16,7-8) Bizonyítani fogja az ellenkezőjét annak, amiről a Világ bizonyítást tett, tesz és tenni fog; mégpedig három tárgyban. Bűnnek fogja bizonyítani, hogy nem hittek a Fiúnak, hogy nem csatlakoztak Hozzá. Igazolni fogja, hogy Az, akit a Világ mint istenkáromlót elítél, nem az. Nem, mert eljut az Atyához. Földönjártában tanúsított magatartása tehát tetsző az Atyának. Bizonyítani, igazolni fogja, hogy a Világ fejedelme, a Fiún és övéin erőszakot tevő Sátán, nem az igazi hatalom. Nem, mert a Fiú a Golgotán az ellen-nem-állást maradéktalanul teljesítve - legyőzte őt, eltörte már a pálcát felette. (Jn 16,9-11) A Világ tézisei: Jézus nem érdemel hitelt, Jézus nem tetszik az Atyának, és végül nem Ő, hanem az erőszak elve, a Világ Fejedelme, az igazi hatalom. Ezeket a téziseket dönti meg a Lélek, mégpedig a Fiú és a Fiú vállalkozásának, az Isten Országának szolgálatában.

E szerepköre a Fiú elmenetelével bontakozik ki a maga teljességében. Bár a Keresztelő azzal mutatja be a Fiút, hogy Az majd a Szentlélekben keresztel, Jézus vonakodik keresztelni és hatására tanítványai is leszoknak arról, amit a Keresztelőnél csináltak.(Jn 3,22; 4,1-2) De Kafarnaumban a zsinagógai nagybeszédben szól a Lélekről, amely "élővé tesz" az Isten Országában, és a sátoros ünnepeken a Lélek és Élet mellett harmadikul említi a Vizet is. A végső napokban Nikodémusnak újra szól a Lélekről és a Vízről, amelyek biztosítékai egy felülről-születéssel induló, nem biológiai jellegű életnek. A feltámadás után azonban már mindez nem bizonytalan "majd", hanem már küszöbön álló nagy esemény. Elhangzik a parancs a Szentlélekben is történő keresztelésre, s a végső búcsúzásakor megmagyarázza, miért hagyta el velük a Keresztelő gyakorlatát: "János csak vízzel keresztelt, ti azonban a Szentlélekben fogtok megkeresztelkedni nem sok nap múltán". (Jn 6,63; 7,37-9; 3,3-5; Mk 16,16; Mt 28,19; Csel 1,5) - De a Lélek mindezekben rendre vonatkozási harmadik pont: Fiútól Emberig érő tartalom, s a megtermékenyített, újjászületett Ember Fiúig és további emberekig érő tartalma. Így van, mert a Lélek eljőve meg nem testesül, csak az Általa újjászületett Emberben lesz hatékony, mint cselekedeteinek vonatkozási tartalma.

Foglaljuk össze eredményeinket. Az Atya adja a Lelket a Fiúnak. A Fiú a Lélekben adja vissza Önmagát az Atyának. A Fiú adja a Lelket nekünk is, akárcsak az Atya. A Lélek készséges az Atyától Fiúig és a Fiútól Atyáig érő időtlen körön belül. És készséges a bennünket érő küldetés vállalásában, teljesítésében is. Az Istenben Harmadikként - magatartásában azonosságot vállal az Atyával és a Fiúval. Annak, hogy a Lélek magatartása "egy" az Atyáéval és a Fiúéval, annak végső oka, hogy nemcsak magatartásban "egy" azokkal, akiknek a Lelke. **Nemcsak magatartásban, hanem lételméleti síkon is: a Három = Egy.** Hogyan lehetséges ez? A Jézustól fellebbentett fátyol lehetővé teszi a továbbnyomozást.

8. AZ ISTEN KÖZÖSSÉGE

a) *Vonatkozási pontok*

"Testté lett és közöttünk lakozott" (Jn 1,14) - mondja róla a negyedik evangélista. Ez az emberi alakot öltése tette lehetővé, hogy kinyilatkoztassa nekünk az Istent, akit soha nem látott senki. Mindenekelőtt Önmagát mutatta be az Istenből. Amit tanítványai Őbenne az Istenből megláthattak, nem merő árnya, emberi alakba rejtése-öltöztetése volt az Istennek. Ha így lett volna, nem mondhatta volna Fülöpnek, hogy aki Őt látja, az már látta az Atyát is. Valami nagyon lényegest kellett hordania ennek az emberi alaknak abból, ami a testet soha nem öltött Atya isteni lényege. Az újság a választott nép számára kétségen kívül az volt, hogy Akit idáig kizárólag egynek tudtak, arról most megtudták, hogy nemcsak egy. Önmagát Istennek igazolván - Fiúnak mondta magát. Beszélt az Istenről, aki Neki egyetlenül Atyja, aki Őt küldte, akihez visszamegy, akinél időtlenül ott van. Beszélt Róla és Vele úgy, ahogy emberek beszélnek tőlük különböző, más emberekről, emberekkel. Miként az Atyáról, ugyanúgy szólt, mint Tőle különbözőről, - akit küldeni lehet, aki majd el is jön és bizonyoságot tesz Róla és megdicsőíti Őt - a Szentlélekről. És ezt a Lelket is Istennek nyilatkoztatta ki. "Személy" - ezt a szót Jézus soha nem használta. Emberekről sem, Istenről sem. Az Isten titkait kutató, a kinyilatkoztatásban közölteket fürkésző, hívő emberi értelem jelölte meg ezzel a szóval azt, ami az Istenben három. De azért e szó nélkül is belevitte az egyetlen Istenbe a többséget.

Úgy tetszik, hogy Jézus nyilatkozatai alapján **az Isten vonatkozási pontjainak nevezhetjük azt, ami az Istenben három.** Semmiképpen sem akarjuk ezzel elhomályosítani azt a szellemi szintű létet, amelyet a "személy" szó jelentéstartalomként hordoz, s ugyanakkor teljességgel fenntartjuk a Háromról mindazt, amit az előzőkben a jézusi anyag alapján kielemeztünk. Ezzel a megnevezéssel s a mögötte levő tartalommal a Titok egy alkalmasabb megközelítését keressük.

Jézus nem hagyott kétséget Isten e három vonatkozási pontjának időtlen létezéséről. A Fiúéra vonatkozóan sokszor utalt rá. A meg-nem-testesült Atyának időbeli-volta szóba sem kerülhetett. Tanításai ugyanezt az időtlenséget teszik nyilvánvalóvá a Lélekről is. Hiszen a Lelket az Atya és a Maga Lelkének tanította - márpedig az Isten sohasem lehet meg saját Lelke nélkül. Mivel az időtlen Istenben nincs változás, ezért az Atya és Fiú életében nem következhetik be egy Lélek nélküli időszak, majd egy ettől különböző időszak. Ami időtlen, az nem ismer szakaszt. **Az Isten élete szakasz nélküli, időtlen, változást nem ismerő létezés; és a Léleké is az.**

Isten is tehát és időtlen is Mindhárom. Mivel létezésük egymásba kapcsolódó vonatkozási pontok időtlen létezése, ezért szükségképpen közösségi létezéssel állunk szemben. Jézus tanításai bensőséges közösségnek rajzolják az Atya és Fiú és Lélek létezését. A köztük fennálló kapcsolatok közösséggé formálják őket. A vonatkozási pontok e közösségi létezését Jézus nem egy ízben - életnek mondta: az Atya él, a Fiú él, a Lélek él. (Jn 6,57; 14,19; 6,64) **Végső soron tehát úgy mutatta be Istent, mint három vonatkozási pont időtlen közösségi életét.** Hogyan rajzolódik most már közösséggé, közösségi életté mindaz, amit közölt velünk Istenről?

b) "Átkódolás"

A három vonatkozási pont mindegyikének neve van. **Az Elsőé: Atya.** E név Jézus számára a kultúrtörténeti és szövetségstörténeti előzmények folytán adva volt. Más népek is szólították Atyának az Istent, a választott nép számára pedig bejárat gondolatpálya volt ez a megnevezés: "egy Atyánk van csak, az Isten". (Jn 8,41) Épít is reá Jézus, aki nemcsak így emlegeti az Elsőt: "Atyám", hanem annyiszor így is: "Atyátok, Atyád, Atyánk". **A Második fiúgyermekként** kezdte meg emberi életét, és **férfiként** lépett nyilvánosság elé.

A különböző népek istenkeresése megformálta az Isten mint atya mellett az Isten mint fiú (Kronosz és Zeusz, Saturnus és Jupiter) és az Isten mint feleség és anya (Héra, Júnó) képét. Az Ószövetségben gyökerező kultúrtörténeti előzmények következtében a Második a választott nép körében csak férfiként megtestesülve végezhetette el küldetését. Anyaként, vagy feleségként való megtestesülés e kultúrtörténeti előzmények következtében szóba sem jöhetett. Tekintve a megtestesülésre kiválasztott hely és idő patriarkális kultúrkör jellegét, egy ily (feleségként, anyaként) megtestesülés rendkívüli akadályokat görgetett volna küldetése elé. **Adott volt tehát e két mozzanat: az Isten mint Atya és a férfiként megtestesülés kizárólagos alkalmassága.** E két adott pont után a megtestesült Isten, mint az Atyától különböző személy, mi más nevet adhatott volna magának, mint a Fiú-nevet? Bármely egyéb megjelölés (öccs, barát, stb.) sokkal kevésbé lett volna alkalmas annak a bensőséges kapcsolatnak a hordozására, amelyet Jézus megrajzolt az Atya és Önmaga kölcsönviszonyáról. Az emberi tudat és az ezt kifejezésre juttató nyelv (egy "atya" és egy "férfi" adott volta esetén) nem ismer más olyan személyi kapcsolatot, amely alkalmasabban tudná hordozni azt a viszonyt, amely az Elsőt és a Másodikat egymáshoz fűzi.

Természetesen felmerül az Isten titkait tisztelő emberben a kérdés, **nem megengedhetetlen-e a fenti fejtegetés,** amely végső soron relativizálja az "Atya" és a "Fiú" nevek Isten mivoltát és életét bemutató értékét. Hiszen a fenti fejtegetés lényegében azt mondja el, hogy ezek az elnevezések csak legalkalmasabb elnevezések az adott körülményekre való tekintettel, de nem tükrözik pontosan azt a valóságot, amit jelölnek. Nem olyan az értékük tehát, mint pl. az "asztal" szónak, amelyet kiejtve tudatunkba ugrik pontos és a valóságnak megfelelő képe egy tudaton kívüli valóságnak; annak, amit éppen asztalnak mondunk.

Úgy gondoljuk, hogy a fenti fejtegetés megengedhető. Megengedhető, mert **e nevek "analóg"-jellegűek lehetnek csupán.** Az Isten dicsőséges Országába belekerülve az ember is megszűnik biológiai értelemben férfinak és nőnek lenni: "Akik méltók lesznek arra, hogy eljussanak a jövő világba és a halálból való feltámadásra, nem nőülnek és nem mennek férjhez", ill. "a föltámadás után ugyanis nem nőülnek s férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten angyalai a mennyben". (Lk 20,35-6; Mk 12,25; Mt 22,30) Az Isten élete sem biológiai természetű, hiszen ez a számunkra tapasztalatilag adott biológiai élet az anyag világából való; az anyagnak pedig a maga változó, időbeli jellegével semmi helye sincs Istenben. Gondolhatjuk ugyan azt, hogy az élet az anyag világában nem más, mint mása, árnya, az anyag világán belül lehetséges megvalósulása annak az életnek, amely az Istené. De ebben az esetben is a teremtetlen és a teremtett valóság közti mértéket nem ismerő különbségnek megfelelő különbség van az eredeti és a másolat között. Ha tehát úgy gondoljuk, hogy az élők világán belüli atyai nemzés és fiúi nemződés annak az időtlen nemzésnek és nemződésnek (az anyag világán belül lehetséges fokú és mértékű) időbeli megvalósulása, ami éppen az Első és Második (tehát e szemlélet szerint az egyetlen igazi Atya és az egyetlen igazi Fiú) kapcsolata - akkor is, **mit mondhat el erről a számunkra megfoghatatlanról ez a két név?!** Ez a két szó, amelyet a kinyilatkoztató Isten a mi emberi

szótárunkból vett, mert csak a mi szótári készletünk anyagával dolgozhatik, ha közölni akar velünk valamit! Azaz csak azzal dolgozhatik, ami fogalomként a mi korlátozott, határos tudatunkban megjelenhetik, amely tudatot ismét mértéket nem ismerő különbség választja el Istenétől, aki tudatának kincseiből annyit és úgy közölhet velünk, amennyit és ahogy tudatunk fogalmaiba, képeibe szavainkon keresztül be tud öltöztetni. Ha tehát az Első az egyetlen igazi Atya és a Második az egyetlen igazi Fiú, s Kettejük kapcsolata az egyetlen igazi atyaság, ill. fiúság, számunkra ez esetben is **csak legalkalmasabb elnevezések lehetnek e szavak**, mert hiába öltöztetjük bele a mi atyaság és fiúság, atya és fiú szavainkba mindazt, amit a kinyilatkoztató Isten közöl a Maga életéről, annak adekvát tartalma megfoghatatlan és elérhetetlen számunkra, amíg itt a földön járunk.

Legyen segítségünkre itt egy analógia. Ha emberi természetemet megtartva valóságos békatermészetet vehetnék fel, s be akarnék számolni béka-társaimnak emberi tudatom tartalmairól, mindenekelőtt át kellene tennem emberi ismereteimet a békák jelzőrendszerére ("szavaiba"). A békák jelzései azonban képtelenek az emberi tudattartalmak adekvát hordozására. Bizonyos megfelelések alapján a békák jelzései által közvetített tartalmakat azonosítanom kellene e tartalmakat képtelen mértékben transzcendáló emberi tudattartalmakkal. Így számolhatnék be a békáknak, mint valóságos ember és valóságos béka az emberi tudat tartalmairól. Nem kétséges, valami totaliter aliud (egészen más) volna az, amit a békák tudomásul vehetnének.

Ilyen jellegű **transzponálás** egy, az Isten tudatában levő fogalmi világtól eltérő emberi tudat fogalmi világára való **átkódolás - ez volt lehetséges csupán a Fiú számára is.**

c) "Férfi és nő" mint istenképiség

A kinyilatkoztatás kétségtelenné teszi, hogy **Atya és Fiú kapcsolata** nem csupán az atyaságok és fiúságok ősmintája, hanem **ősmintája minden egyéb emberi vonatkozásnak is**; családon belül és családon túl egyaránt. Maradjunk a családon belüli vonatkozásoknál. A fentén kívül még három jelentés-vonatkozás van benne: testvér és testvér, anya és gyermeke, férj és feleség kölcsön vonatkozása; elhagyva mint kettőzéseket - az atya és leánya, anya és fia, anya és leánya, fiútestvér-fiútestvér, nőtestvér-nőtestvér, fiútestvér-nőtestvér kölcsönvonatkozásokat. A testvér-testvér kölcsönvonatkozás kevésbé bensőséges, mint az atya-fiú; s anya-gyermek vonatkozás egyenrangú az atya-fiú vonatkozással. Ezzel szemben **a férj-feleség vonatkozás** a kinyilatkoztatás világában, s azon belül Jézus ajkán is **magasabb rendű** vonatkozás, **mint az atya-fiú kapcsolat.**

A Teremtés könyvében olvassuk: "Alkossunk embert képünkre és hasonlatosságunkra... És megteremtette Isten az embert a maga képére; az Isten képére teremtette őt, férfivá és nővé teremtette őket". Évát meglátva Ádám ezt mondja: "Ez most csont a csontomból, hús a húsemből...ezért az ember elhagyja apját és anyját és feleségéhez csatlakozik (=kapcsolódik, ragaszkodik, egyesül vele), és a kettő egy testté lesz". (Ter 1,26-7; 2,3-4) Erre a helyre hivatkozva mondja Jézus a következőket: "Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdetben férfivá és nővé teremtette őket és azt mondta: az ember ezért elhagyja atyját és anyját, feleségéhez csatlakozik és a kettő egy testben lesz". Előbb idéz, majd hozzáteszi a magáét: "Így már nem ketten vannak, hanem csak egy test. Amit tehát Isten egybekötött, ember szét ne válassa". (Mt 19,4-6; Mk 10,6-9)

Ha akarta a Teremtés könyvének szerzője állítani, hogy férfivá és nővé teremtett voltunkban mutatkozik meg, hogy Isten képére lettünk teremtve, ha nem akarta - nem kétséges, hogy a

kinyilatkoztatás általában (s benne Jézus tanítása nem különben) **bensőségesebb képet ad férj és feleség kölcsönvonatkozásáról**, mint bármely egyéb családon belüli kapcsolatról. Apát és anyát elhagy az ember, apának és anyának el kell bocsátania gyermekét, de férfi és nő egymáshoz csatlakozik, maga az Isten köti őket össze széjjel nem választandó módon. Súlyosan vétkezik az Isten törvénye ellen, aki elbocsátja feleségét, aki elhagyja férjét. Ami ebben a férfi-nő kapcsolatban súlyos véték a Teremtő törvénye ellen, ugyanaz a szülő-gyermek kapcsolatban - magának a Teremtőnek rendelése, törvénye.

Egészen különös súllyal esik latba a Teremtés könyvének az a kijelentése, hogy "a kettő egy testben lesz". Jézus nemcsak idézi e kitélt, hanem tovább is fejti: "Így már nem ketten vannak, hanem csak egy test". Nem tudjuk megállapítani biztosan, gondolt-e a Teremtés könyvének szerzője **férfivá-nővé teremttségünk Istent képező-másoló jellegére**, amikor istenképiségünket és férfivá-nővé teremttségünket egyetlen mondaton belül közli, és a mondaton belül semmi más állítást nem közöl. Ha nem gondolt volna is rá, akkor is **lehetetlen észre nem vennünk a hasonlatosságot** egyfelől a Jézus által megismertük Atya-Fiú-viszony, másfelől a Teremtés könyvében megrajzolt (és Jézus által kiemelve értékelt) férfi-nő viszony között. Gondolunk itt egyfelől a "Kettő Egy is" (6e num) tanítás anyagára, másfelől pedig Jézus fenti idézetére és annak továbbfejtésére. **Az Atya és a Fiú egy. A férfi és a nő szintén egy!** "Már nem ketten vannak"!

A kinyilatkoztatás férfi és nő házasságon belüli viszonyának fel nem bontandóságát odáigmenően nyomatékozza, hogy azt, ami tapasztalataink számára nyilvánvalóan kettő - egynek mondja. Nem ezzel a csupasz matematikai ellentmondással, hanem férfi és nő nemi egyesülésében is látható egy testté levésének a képében: egy testté lesz, egy testben lesznek. Sőt, mivel a "test" (σωμα = sóma) - "embert" is jelent (40b num); s ez esetben **nemcsak két test egy testté válásáról, hanem két ember egy emberré levéséről van szó.**

Csatlakozik, ragaszkodik, egyesül, egybekötődik vele, ennek erejében jön létre a köztük fennálló egység, közösség. Az Atya és Fiú kölcsönviszonyának végső gyökere - az östény, a szeretet. Az Atya szereti a Fiút, a Fiú szereti az Atyát - ezek az állítások fejezik ki kölcsönös viszonyuk végső és minden egyebet összefoglaló titkát. A kinyilatkoztatás az embertől induló szeretet legelső és legnagyobb tárgyának az Isten iránti szeretetet jelöli meg, de az ennek párjaként tanított ember iránti szereteten belül az első helyet férfi és nő házasságon belüli kölcsönös szeretete kapja. Különös erővel juttatja ezt kifejezésre az, hogy **az Egyház ezt az egyetlen emberi kapcsolatot emelte szentség rangjára**, nyilvánvalóan a jézusi hangsúlytevés alapján (74b num). A szülő gyermeke iránti, a gyermek szülő iránti szeretetének nem adott ily rangot. Láttuk, hogy Atya és Fiú egy-voltának végső oka - egymás iránti, időtlen, széjjeltéphetetlen és felbonthatatlan szeretetük. Férfi és nő házasságon belüli el-nem-kopó, szét-nem-törő egységének szintén csak a szeretet lehet az oka. S minél inkább olyan a szeretetük, mint amilyen az Atyáé a Fiú iránt és a Fiúé az Atya iránt, annál inkább. És minél kevésbé olyan, annál kevésbé.

Láttuk, hogy **az Atya szeretete** a Fiú iránt adásban nyilvánul meg. Mégpedig a magának semmit vissza nem tartó adásban. Mindent odaad a Fiúnak, úgyhogy az Atyának semmi birtoka sincs, ami ne volna a Fiúé is. Az Atyának ezt az adását logikailag megelőzi Fiú-látása. A kinyilatkoztatás által megrajzolt férfi-nő viszonyban a férfi **a maga számára előzően meglátott nőhöz szintén ilyen jellegű adással közeledik.** Istennek a teremtésben adott kinyilatkoztatása, azaz az emberi személyiség, az emberi lélek igénye - ugyanebbe az irányba mutat. A férfi ugyanis, minél teljesebben ember, azaz minél inkább a merő "βίος" és

nemiség fölé emelkedő, annál inkább ily jellegű odaadásban képes megtalálni önmagát, annál inkább csak ebben talál teljes értékű kielégülést.

Azt is láttuk, hogy **a Fiú szeretete** az Atya iránt alapvetően az elfogadásban nyilvánul meg. Ez az Ő Atyát-szeretésének logikailag első mozzanata. Ebből az elfogadásból fakad, hogy Ő is odaadja mindenét Atyjának, amiye csak van. Még az életét is, ha az Atya adási tartalmi között ilyen megbízatás is szerepel. Ez a teljes elfogadás, a maradék nélküli odasimulásban megnyilvánuló vissza- és vizontszeretés, mindenének, még önmagának is teljes oda- és visszaadása - megint csak egybevág **a feleségnek férje iránti szeretetéről** rajzolt kinyilatkoztatási képpel, akkor tud kielégülni és kiteljesülni, ha ilyen jellegű szeretettel tudja visszaszeretni azt, aki őt meglátta magának, ill. akit a nő ilyen neki mindentadónak látott, ismert meg.

d) Ősminta és lenyomat

Szeretetből, mindentadásból adódó mindent közösen birtoklás, együttlevés és eggyélevés - férfi és nő házasságon belüli kapcsolatának is eszménye. Ez az eszmény megfelelésben van azzal az ős-valósággal, amelyet Jézus mint az Atya és Fiú életét rajzolt meg. Ember és ember kapcsolatának végső normája az Isten Országában az a világ, ahonnan Jézus jött. A norma az Isten közösségi élete. A kép, amelyet Jézus erről a transzcendens világról megrajzolt, s amelyet normaként állított követői elé, találkozik az emberi lélek mélyébe beleírt igénnyel. Aligha kétséges ezek után, hogy a Fiú által megrajzolt kép, amely minden emberi kapcsolat ősmintája és eszménye, legteljesebb földi megvalósulásra ebben a férfi-nő kapcsolatban számíthat. Az Atya-Fiú kapcsolat mindenekelőtt a férfi-nő kapcsolatnak a képe. Szülő és gyermek, testvér és testvér elválik egymástól. A legszorosabb még az anya-gyermek kapcsolat, de itt is bekövetkezik a szülés első kiszakadása-leválása után a második: egy máshoz ragaszkodás-csatlakozás.

Ha az Atya-Fiú viszony képe és **ősmintája** a férfi-nő viszonynak, akkor e férfi-nő viszony - az idő világában megvalósuló és ennél fogva számunkra megtapasztalható **lenyomata** az Atya-Fiú viszonynak. Ez a tény nem jelentéktelen **megközelítési lehetőséget biztosít az Isten titkait az Isten egész kinyilatkoztatásában fürkésző emberi elme számára**. Nem jelentéktelent. Említettük, hogy Isten a maga szóbeli kinyilatkoztatásában "kényszerül" tudatvilágunk és szótárunk határaihoz szabni magát. Időbeli világunktól különböző időtlen világából csak azt képes közölni velünk, amit lefordíthat a maga világától eltérő mi-világunk nyelvére. Így e szóbeli kinyilatkoztatásban is csak lenyomatot kapunk. De az isteni valóság lenyomatát az emberi tudatba és szótárba. Ezért alig felbecsülhető megközelítési lehetőséget jelent a tapasztalataink számára nyitott emberi lélek, férfi és nő szeretetigénye, adni és kapni akarása - ha egyszer nyilvánvaló, hogy mindez lenyomata az Atya-Fiú viszonynak. Alig felbecsülhető, mert nagyon erős és mély a különböző kultúrák sejtése, hogy **a férfi-nő kapcsolatban az ember önnön létének legmélyebb titkaihoz ér el**. A szóbeli kinyilatkoztatás vezetése mellett ez a másik, énünk legmélyébe, **én-te-viszonyunkba írt kinyilatkoztatás** egyre teljesebbé teheti bennünk azt a képet, amelyet Jézus elénk rajzolt az Isten közösségi életéről.

Különös segítséget nyújt ez a "lenyomat" a Lélek mivoltának a megközelítésében. Annak a kérdésnek a tisztázásában tehát, hogy milyen szerepet tölt be e Harmadik az Isten közösségi életén belül. A Fiú, mint tőle különböző Valakiről beszél Róla. Úgy rajzolja meg a Lelket, mint aki rendelkezik mindazzal, amivel a Fiú. Olyannak rajzolja, mint akinek szerepe egyenértékű a magáéval. Az Istennek tulajdonsága, hogy lélek. Az Istennek tulajdonsága,

hogy igazság, élet és út. Oly szoros az Isten kapcsolata a maga tulajdonságaival, hogy mondhattuk: a Lélek **est** (=van) Isten. És mondhatjuk: az Igazság, Élet, Út **est** (=van) Isten. Idáig párhuzamos a helyzet egyfelől a Lélek, másfelől az Igazság, Élet és Út között. Ezen túl azonban nem. Jézus mondhatta: Én vagyok az Igazság; Én vagyok az Élet; Én vagyok az Út. **És nem mondta és nem mondhatta: Én vagyok "a" Lélek.** (Csak ezt mondhatta volna: "Én időtlen alakban **csak** Lélek vagyok".) Ugyanúgy, ahogy nem mondta és nem mondhatta: Én vagyok az Atya. Mondta azonban: Én és az Atya egy vagyunk. **És teljességgel belefér tanításába: A Lélek és Én egy vagyunk.** Hiszen a sajátmaga lelkének mondotta a Lelket, s hogyan ne volna valaki egy a saját maga lelkével. A különbség abból adódik, hogy a Lélek Harmadik. Az Igazság, Élet és Út - nem harmadik. Igazságnak, Életnek és Útnak mondotta magát, és nem mondta, hogy elküldi az Igazságot, Életet és Utat. Nem, hiszen Igazság, Élet és Út - mindez Őmaga. De mondta, hogy a Lelket elküldi, aki Vele egy, de nem Őmaga.

Az Első és Második kölcsönviszonya mutat **rokonvonásokat** Kettejüknek a Harmadikhoz fűződő viszonyával. Az Atya ad tanítást a Fiúnak, s a Fiú kap-vesz tanítást az Atyától. Ugyanígy: Atya és Fiú ad tanítást a Léleknek, és a Lélek kap-vesz tanítást az Atyától és Fiútól. Vagy: az Atya küldi a Fiút, és a Fiú jön. Ugyanígy: az Atya és a Fiú küldi a Lelket, és a Lélek jön. De mutat **eltérő vonásokat** is. Az Atya szereti a Fiút és a Fiú szereti az Atyát. Sohasem halljuk azonban: az Atya szereti a Lelket; a Fiú szereti a Lelket; a Lélek szereti az Atyát; a Lélek szereti a Fiút. Mi ennek az oka?

Láttuk a Lélek "áramlásának" képeit Jézus ajkán (7d num); azt is, hogy ez az áramlás találó és képszerű rajza annak, hogy a Lélek vonatkozási harmadik pont, azaz vonatkozási tartalom, melynek szerepe a vonatkozáson belül az első és második pont összekötése - áramlással. **Az Atya egész léttartalma ebben az Áramlásban éri el a Fiút.** Annak, hogy van áramlás az Atyától kiindulva s a Fiúig érően, annak végső oka az őstény. Ez az őstény (amelyen túl nincsen ok és magyarázat abban a világban, ahonnan a Názáreti jött), ez áramlik az Áramlásban a Fiúig. Az Atya ősténye a szeretet, s ez az őstény-léttartalom éri el a Fiút az Áramlásban, a Lélekben. A Lélek az Atya Lelke, s mivel az Atya végső léttartalma a szeretet, ez a Lélek az Atya szeretetének a Lelke. Az Atya szeretete árad Benne a Fiú iránt és felé. A Lélek, mint az Atya Fiút-szeretésének és Fiúnak-adásainak összefoglaló és teljes tartalma, a Nagy Harmadik ebben a Kettősben. Mint vonatkozási pont - a vonatkozási pontok rendjében - csak harmadik, de aki nélkül a Kettős nincs és nem is lehet. **Első az Ajándékozó, s ha van Ajándékozó, akkor második az Ajándékozandó, aki csak akkor lehet Megajándékozott, ha van egy harmadik: az Ajándék. A vonatkozás törvénye ez,** melynek szükségképpen három mozzanata van. A vonatkozásé, amely minden létezőnek velejárója. Idő és tér és mennyiség csak az időbeli létezés velejárói. A vonatkozás az időbeli és időtlen létezésnek egyaránt velejárója.

Azt is láttuk, hogy a Lélek a Fiú Lelke is. Az Atya ajándékozása még nem meríti ki az Isten közösségi életét. A Megajándékozott (Fiú) elfogadja az Ajándékozótól az Ajándékot; szerepe azonban nem merül ki ebben az elfogadásban. Ahhoz, hogy megmaradjon Atyja szeretetében - megkapván az Atya Lelkét, a Szeretet Lelkét -, e Szeretetnek a birtokában befogadóból adóvá is kell válnia. Az Atya indító, férfi-szeretetére tehát a Fiú alkalmazkodó, női-szeretettel felel vissza, aminek mindenekfeletti erejű időbeli megnyilvánulása volt a Golgotán mutatott magatartása. A Fiú nem tartja meg magának azt, amit kapott. Nem, hanem mindenét, sőt egész önmagát visszaadja az Atyjának: az Ő kezébe ajánlja Lelkét (πνευμα!). (Mt 27,50; Lk 23,46; Jn 19,30) Visszaárad, áramlik tehát a Szeretet a Fiútól az Atyához. Visszaadja Neki azt, amije van: a Lelkét. A Fiú birtokainak ugyanúgy legmagasabb összefoglalója és teljessége: a Lélek, amint ezt az Atyánál láttuk. **A Fiú Lelke, aki az Atyától áramlott Hozzá,**

most mint a Fiú Szeretete áramlik vissza az Atya felé. S a Lélek, a Szeretet Lelke most a Fiútól visszatér az Atyáig. S ezzel bezárul Atya és Fiú kölcsönös szeretetének, kölcsönös szeretetáradásának, Lelkük egymásba áramlásának köre, amely lezárt és önmagába visszatérő kör nem más, mint az Isten időtlen, szakaszt és szünetet nem ismerő közösségi élete.

Az Atya szereti a Fiút. De **nem halljuk** Jézus tanításában, mert nem hallhatjuk, **hogyan szereti a Lélek a Lelket.** Nem, hiszen a Lélek Magának az Atyának a Szeretete. S nincs értelme e mondatnak: szeretem a szeretetemet. Nincs, mert a szeretetemet nem szeretem, hanem a szeretetemmel szeretek valakit. Legfeljebb azt mondhatnám csak: örülök a szeretetemnek; s ezt a tartalmat hordozhatná csupán a fenti elutasított mondat. **A Fiú sem mondja, hogyan szereti a Lelkét.** Mert a Lelke nem más, mint a Szeretete, amellyel szeret valakit: az Atyát. **S a Lélek sem mondja, hogyan szeretem az Atyát,** mert a Lélek benne van az Atyában, s Ő semmi és senki más, mint az Atyában levő szeretet. Mi értelme volna annak a mondatnak, hogy a szeretetem szeret engem? **És azt sem mondja a Lélek, hogyan szereti a Fiút.** Ugyanebből az okból.

Mind e titokban nagyon mélyen beleláthatunk, ha megkeressük e Harmadiknak lenyomatát az Isten mivoltának legkülönb teremtett másában: a férfi-nő kapcsolatban. Van valami, ami a férfit és a nőt egyé teszi. Ez a valami nyilvánvalóan kettejük szerelme, szeretete. Ha ez nincs, a kettőből sohasem lehet egy. E harmadik, a szeretet-szerelem oda- és visszaáramlása nélkül nem jöhet létre kettejük egysége. Ez a harmadik jelenti a férfiben azt a látást, amely a kiválasztás. E harmadik által születik meg a látás nyomában az a teljes adás, a mindentadás és önátadás, amely alapvetően szükséges, mint indítás ahhoz, hogy megteremtődjék az időtlen kör lenyomata az időben. Ha megszületik az indító férfi lelkében ez a szeretet, csak akkor töltheti be a nőt is a látás. Az a látás, amellyel meglátja a férfiben azt, ami kell ahhoz, hogy elfogadja annak mindenét és őt magát is. Elfogadja és az elfogadás folytatásaként a nő alkalmazkodó szeretetével visszaadja neki mindenét és önmagát. Erre az indításra felel, válaszol a nő. Adásra viszontadással, önátadásra önmaga visszaadásával. Felel és bezárul az időtlen vonatkozás körének elsődleges földi lenyomata. A kettő itt is, az időben is egyé lesz. És ugyanúgy, mint az időtlen körben a harmadik következtében. És e harmadik itt is ugyanaz, ami az időtlenben: kettejük egymást szeretése. Ha a szeretet van a lelkükben, ha ez a szeretet az isteni Szeretetről mintázott, ha a lelkük a Lélekből született felülről, aminek lehetőségéről a Fiú gondoskodott - akkor zárul be a kör, s lesznek fel nem bomlóan egyé. Ebben az esetben lesz házasságuk az időtlen Vonatkozási Kör lenyomata. Ebben az esetben tapasztalhatják meg magukban az időtlen isteni életnek titkát, amely ott van a Teremtés könyvének elején és ott van az emberi boldogságigény legmélyén: a kettő egyé lesz. Ebben az esetben érhetnek közelébe annak a Fiúnak, aki végig tudott járni egy Golgota felé néző életet anélkül, hogy földre teperhette volna Őt az egyedültség érzete. Jaj annak, aki egyedül van. És boldog az, aki egyé lehet. Csak a Lélek által lehet egyé lenni. A szeretet által.

Az Isten közösségi élete, a Szentháromság mélyebben érti meg az Isten természetében részesítő erejű, az Isten Országából való és abba beleillő házasságot. Viszont a férfi-nő viszony és a **férfi-nő viszonyról szerzett tapasztalatok mélyebben érttetik meg e házasság időtlen ősmintáját, a Szentháromságnak életét.**

e) Galamb

S talán ezek után valamelyes magyarázatot kereshetünk s találhatunk arra is, **miért galamb képében szállt le a Jordán vizében Jánosnál keresztkedő Fiúra az Atyától a Lélek.** Kézenfekvő lenne hivatkozni a különböző kultúrák galamb-szimbolikájára. Nehéz lenne

azonban megállapítani, hogy a keresztény kultúrákon belül e szimbolika kereszténység előtti-kívüli-e, avagy a kinyilatkoztatástól meghatározott. Segítséget nyújthat azonban **az ószövetségi galamb-szimbolika**. Noé bárkájától kezdve a Kisjézus bemutatásáig bőven találkozunk a galambbal, de **csak az Énekek énekére korlátozódunk**. E könyvben a vőlegény sok mindenhez hasonlítja menyasszonyát, s a menyasszony is vőlegényét. A menyasszony - kancaló, nárcisz, lilium, kert, forrás, hajnal, hold, nap, haditábor. A vőlegény - mirhacsokor, ciprusfürt, almafa, gazella, szarvasfi. Egyetlenegy a közös: a menyasszony is mondja a vőlegényt galambnak, s a vőlegény is mondja a menyasszonyt galambnak. A menyasszony így: "Óh galambom...mutasd meg nékem arcod, hallasd vélem hangod, mert a hangod édes és arcod gyönyörű"; a vőlegény így: "Nyiss meg nekem, húgom, kedvesem, galambom, szeplőtelenem...egyetlen az én galambom, én hibátlanom, anyjának egyetlenje, egyetlenje annak, aki szülte". (Én 2,14; 5,2; 6,8) Egymás testének minden porcikáját dicsérik hasonlatokkal; a vőlegény hasonlatai különböznek a menyasszonyéitól. Egymás szemekre azonban mindketten a galambot említik. A menyasszony így: "Szeme vízparti galambpár, tejben fürdő, mederben ülő". A vőlegény így: "Mily szép is vagy kedvesem, mily szép, galambok a szemeid...szép is vagy kedvesem, mily szép, galambok a szemeid két hajfonatod között". (Én 5,12; 1,15; 4,1) A hasonlatokban kifogyhatatlan szerelmesek mindketten nevezik egymást galambnak - és csak ez az azonos kép. Egymás szemét is mindketten hasonlítják a galambhoz - és csak ez az azonos hasonlítás. Az Énekek Énekének szerelemrajzában a galamb-szimbolikának kiemelkedő a szerepe. A keresztény hagyomány egyöntetűen az Isten világából való szeretet szimbolikájának látja e könyvet, és ezzel magyarázza, hogy e szerelmi líra helyet kaphatott az Ószövetség szent könyvei között.

Lássuk ezek után a galambot Jézus ajkán. Mikor utolszor megy föl Jeruzsálembe, megtisztítja a templomot: "Kötelekből ostort font és mindet kiűzte a templomból, a juhokat is és az ökröket is, a pénzváltók pénzét szétszórta és asztalaikat felforgatta". (Jn 2,15) A szinoptikusok nem tesznek különbséget Jézus magatartásában "és felforgatta a galambárosok asztalait". (Mt 21,12; Mk 11,15) János azonban igen; nála Jézus magatartása a galambárosokkal szemben más: "És a galambok árusainak mondá: vigyétek (αρειν = airein) ezeket innen, ne tegyétek Atyám házáat kereskedők házává".(Jn 2,16) **A többieket: juhokat, ökröket kiűzte (εκβαλλειν = ekballein), a galambokat szépen el- s kiviteti gazdáikkal, megmagyarázván nekik, miért kell ezt tenniük. A két ige erőbeli különbségét különös zenei erővel érzékelteti egy nagyon mélyről ihletett alkotás: Kodály "Jézus és a kufárok" c. kórusa.**

Jézus bőven élt állathasonlatokkal. Az Isten népét bárányoknak, juhoknak mondja; a világ fiait farkasoknak, kosoknak, rókáknak, kígyóknak, viperáknak. S bár a juhok magatartásával példázza övéi magatartását, kifejezett szóval nem mutat reá a juhok egyetlen tulajdonságára sem. Egy alkalommal azonban, éppen mikor juhokként küldi övéit a farkasok közé, magatartásuk példajaként-eszményeként két állatot említ.(Mt 10,16) Az egyik **a kígyó**; a kinyilatkoztatásban a Sátán jelképe. Miért állítja akkor eléjük a kígyót? A választott nép ismerte a Teremtés könyvét: "A kígyó ravaszabb volt a föld minden állatánál...". (Ter 3,1) A farkasok közé küldött juhoknak olyan okosoknak kell lenniük, mint amilyen okos a Sátán népe. Övéinek természetesen a "maguk nemében" (Lk 16,8) kell okosoknak lenniük (54e, 64d num).

A másik állat, amely a juhok eszménye lesz - a galamb. Összesen ezt a kettőt említi. A Sátán és a Szentlélek jelképét. A Sátánét, annak okossága miatt. A Szentlélekét miért? Szelídsége miatt - felelnők rá. Rossz fordítással állunk szemben. Jézus a galamb tulajdonságát olyan szóval jelöli, amelyet csak ez egy alkalommal használ: "ακεραιοι" (akeraiοi). A

Vulgata a "simplex" szóval fordítja, de az ennek megfelelő görög szót (°απλους = haplusz) Jézus az Isten fiainak a szeméről állítja, melynek ellentéte a "gonosz" szem. (Mt 6,22; Lk 11,34) Ezzel szemben az "ακεραιοι" alapjelentése nem a szelídség, nem az egyszerűség, nem a gonosz, irigy szemmel szembenálló jószívűség, hanem: "keverés nélküli". Nincs benne két különböző dolog elkeverve. Ilyen jelentéseket hordoz e szó az eredetiben: hamisítatlan, tiszta, érintetlen. Ha tehát a kígyó a maga közmondásos okossága miatt követendő, **a galamb a maga hamisságtól érintetlen, tiszta ártatlanságáért.**

Ez az a tulajdonság, amely miatt alkalmas szimbóluma lett a meg-nem-testesült Léleknek. A Lélek olyan vegyítetlen, mint a Fiú, akinek a Lelke. Mint a Fiú, akiben a világnak, annak fejedelmének nincsen semmije. Ilyen vegyítetlen a Fiú Lelke is, akit a világ nem képes látni, megismerni, nem képes elnyerni, mert a Lélekben semmi sincs, amire a Világnak szeme és igénye volna. Vegyítetlen, keveretlen - éppen a világgal szemben is. (Jn 14,30.17) **A vevéssel el nem kevert adás, a gyűlöletmentes színtiszta szeretet** az, amit példáz a Jézusra leszálló galamb, amit lát egymásban és egymás szemében az Énekek énekének völegénye és menyasszonya. A szeretetet példázza a galamb; azt, ami összefogja és egyé teszi az Ősmintát is, a lenyomatot is. Ezért láthatott a Keresztelő galambot a Hang és a Názáreti között repülni, áramlani...

f) A közösség rendje

Az Isten közösség, és minden közösségben kell valamiféle rendnek lennie. Errefelé nyit kaput és látást Jézus szava az utolsó vacsorán: "Ha szeretnétek engem, örülnétek neki, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam". (Jn 14,28) Jézus örül, mert az Atyához megy. Szeret ahhoz menni, aki nagyobb nála. Már tizenkét éves korában is szeretett Atyjának legalább földi házában lenni. (Lk 2,49) S most annyi esztendő után örül, hogy visszatérhet a nem másolat-lenyomat-házba, hanem az örök lakóhelyre. Örül, hogy letelik az idő, amelyben távol van, és elkövetkezik az időt nem ismerő időtlen, amelyikben nem távol is és ott is van, hanem csak ott.

Minek következtében kisebb a Fiú, az időtlen Isten, az Atyánál? Embersége következtében kisebb, mert elvállalta és elvégezte a Három-Egy örök tervét és határozatát? Mert megtette mindazt, ami által megmarad az Atya szeretetében? Nem. Az Ajándékozott sohasem lehet kisebb az elfogadás és viszontadás és visszaszeretés következtében. Annak ellenére sem, hogy Jézusnak vannak kijelentései, melyek mintha arra látszanának utalni, hogy a felvett emberi természet szorítaná Őt az Atya mögé. Az Atya tud dolgokat, amiket a Fiú nem tud. Az Atya dönt el bizonyos dolgokat és nem a Fiú. Az eljövétel óráját csak az Atya ismeri. Az Atya dönti el, ki fog a Fiú jobbára-baljára ülni, az Atya tetszése határozza meg Izrael helyreállításának időpontját. (Mt 24,36; Mk 13,32; Mt 20,23; Csel 1,7) Hogyan mondhatta mindezt a Fiú, akinek birtoka: tudásanyaga és hatalma nem kisebb, mint az Atyáé?. (Jn 16,15) Lesz rá még alkalmunk, hogy megmutassuk: Jézus nem akart válaszolni ez alkalmakkor tanítványainak kérdésére, s ezzel a fordulattal kerüli meg a választ (73d num).

Más alkalmakkor pedig mintha egy szintre helyezné magát az emberekkel. "Nincs ördögöm. Én tisztelem Atyámat..." (Jn 8,49) védi magát a jeruzsálemiakkal szemben. A feltámadás reggelén pedig Mária Magdolnával ezt üzeni "testvéreinek": "Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez". (Jn 20,17) A kereszten is Istenének mondja az Atyát. Nincs anyagunk arról, hogy az Atya tiszteli a Fiút - (bár az Atya megtiszteli majd azokat, akik Fiának szolgálnak (Jn 12,26)) - és hogy a Fiú az Ő Istene. Ennek oka egyfelől maga a megtestesülés, másfelől az, hogy e nyilatkozatok olyan helyzeteket

tükröznek, melyekben a Fiú fokozottan éli meg embervoltát. Szorongatva a jeruzsálemiektől, majd agóniájában és közvetlenül a feltámadás után az emberi természet az istenit háttérbe szorító erővel határozza meg Jézus tudatát. Mindezek azonban az időbe belépéséből adódnak, és kétségtelenre rajzolódott, hogy az **időben lejátszódó feladatvállalás és teljesítés nem kisebbítette Őt**; ellenkezőleg, demonstrálta az emberiség számára a Fiú időtlen szeretetét az Atya iránt és időtlen dicsőségét az Atyánál. Ha a Fiú kisebb, nem emiatt kisebb. Már pedig kisebb, mert az Atya "nagyobb" Nála.

Az Atya nagyobb, bár a Fiú is Isten és időtlen. Bár az Atyának minden ismerete a Fiú ismerete is, minden birtoka a Fiú birtoka is, minden hatalma a Fiú hatalma is. Mégis nagyobb! **Nagyobb, mert az Atya az Első.** Első, és mert Első, Ő látja meg mint Ajándékozót az Ajándékozottat. Nem időbeli, de logikai rendben ezt az atyai látást-adást csak követi az Ajándékozottnak Ajándékozót látása és visszaajándékozása. Az Atya az Első, mert Ő az Ajándékozót, és a Fiú a Második, mert Ő az Ajándékozott. **Az Első a nagyobb, mert Belőle indul el az önmagában való élet és a szeretetáramlás.** Ő az, akinek élete van önmagában, és Ő adja ezt a Fiúnak. Az Atya Fia iránti szeretetével indul az időtlen östény, az időtlen történés. Az Ajándékozót az Első, és ezért az Ajándékozót a nagyobb. A meglátott és megajándékozott a Második, és ezért a kisebb. Kisebb akkor is, ha látásának, birtoklásának és visszaajándékozásának tartalma semmivel sem kevesebb, mint az Atyáé. Az Atya nagyobb, mert Ő az Isten életét alkotó Vonatkozás első pontja. A Fiú a kisebb, mert Ő ugyanannak csak második pontja. De ez a "nagyobb" és "kisebb" nem akadályozza annak, hogy ahogy a Fiú az Atyában van, ugyanúgy az Atya a Fiúban legyen. Nem akadályozza annak, hogy ahogy a Fiú dicsőíti az Atyát, az Atya is dicsőítse a Fiút. Nem akadályozza annak, hogy (bár mint vonatkozási második pont kisebb) a Vonatkozás egész tartalmának birtokosa legyen.

Úgy tetszik, ezen a ponton különösen is nyilvánvalóvá lehet, **mennyire termékeny a meglátott öskép-lenyomat kapcsolat.** Az Isten Országában a férfi-férj emberi méltósága semmivel sem nagyobb, mint a nő-feleségé. Ugyanarra az üdvösségre kapnak meghívást mindketten, és mindkettejük számára azonos az Út oda: Jézus. A szeretetközösség nem ismer másodrendűséget; súlyos sebet kap, ha abban bárkinek is megkisebbítik méltóságát. És mégis. A férfi-nő vonatkozáson belül is van rend. Van, aki első, tehát van, aki nagyobb. A férfi az, aki meglát, és aki indítja az adást. "Arra alá Baranyában más természet van a lányban. Maga mondja a legénynek: adjon Isten engem kendnek" hangzik a csúfolódó ének e fejetetejére állított rendű Baranyáról. Ebben az első és kezdeményező szerepében nyilvánul meg nagyobb volta. Egy **nem Isten Országán belül megfogalmazódó emancipáció** értetlenül áll szemben a feleség ajkán elhangzó szóval: "uram". Csak ezt képes megérteni: "férjem", "emberem". De aki érti, hogy a férfi-nő kapcsolat honnan való, az tudja, hogy az ősmintában az Atya az, aki küld, és a Fiú az, aki megy - és ez nem lehet megfordítva. Az Atya mindenét odaadja, a Fiú pedig elfogad és belesimul az atyai akaratba. Nem igazi férfi, nem az Atya Lelkéről lelkezett, aki ezt a szerepet nem igényli. Nem igazi nő, nem a Fiú Lelkéről lelkezett, aki ezt magának igényli. Mind a ketten nevetséges figurák; a papucs csakúgy, mint a kalapot hordó asszony. Akkor érzik magukat nekik való szerepben, ha a férfi tudja, hogy övé a végső gond és felelősség; ha az asszony tudja, hogy van, akire reábizhatja magát. Ebben a rendben a nő büszkén és biztonsággal néz urára, miként a Fiú az Atyára. Ebben a rendben a férj teljes bizalommal tekint feleségére, aki neki "fele", és aki nélkül nem lehet egész, miként az Atya a Fiúra. Ez a biztonság adta a Fiú ajkára az "Atyám" szót Lázár feltámasztásakor, a Getszemániban és utolsót lehelve. Ez a teljes bizalom mondatta az Atyával: Ez az én szeretett Fiam.

Van **Isten Országán belül megfogalmazódó emancipáció** is, amely a nő emberi méltóságának csorbítatlan tiszteletben tartásáért száll síkra. A fentiek semmiképpen sem lehetnek igazolói semmiféle olyan férfi - s még kevésbé férfi - szupremáciának, amely nem hordja magán az Atya önmagát és mindenét közlő szeretetének vonásait. S a fentiek azt sem akarják helyteleníteni, hogy egy nő megláttatja magát: "Az okos lány elvéteti magát azzal, akinek szívesen lenne a felesége" - régi bölcsessége alapján.

Még egy kérdés van hátra az időtlen Vonatkozás rendjének tárgyában. **A Lélek kisebb-e, mint az Atya? Kisebb-e, mint a Fiú?** Jézus nem vetette föl a kérdést. De mondta, hogy az Atya is, a Fiú is küldi a Lelket. Ha a küldés alkateleme a nagyobb, ill. kisebb volt, hiszen von.1.p.-ot és von.2.p.-ot konstituál, akkor ennek következtében a Lélek kisebb, mint az Atya és kisebb, mint a Fiú. Ő ebben a Háromságban a Harmadik - Jézus felsorolása szerint is. (Mt 28,19) Mint Harmadik - kisebb mint az Első és a Második. Elgondolkodtató azonban, hogy a Lélek viszi újí ki a Fiút a pusztába. A Harmadik irányítja a Másodikat? Igen, mert a Lélek a Fiú Lelke lévén viheti-űzheti, irányíthatja a Fiút. Az Emberfia esetében, annak emberi természete miatt ez teljességgel indokolt. De csak az isteni természetet figyelembe véve is az. Hiszen emberről is mondhatjuk, hogy lelke rávitte, hajtotta, sőt: kényszerítette erre vagy arra.

De még inkább elgondolkodtató, hogy - amint említettük **a kérdés fel sem merül Jézus ajkán.** A lenyomat analógiája úgy tetszik, erre is magyarázatul szolgál. Hiszen mi értelme volna annak, hogy férj és feleség feltegye a kérdést: kisebb-e az őket egybefűző kölcsönös szeretet náluk. Ugyanakkor a lenyomat érthetővé teszi azt is, hogy a Lélek az Atyától és Fiútól származik; és azt is, hogy a Lelket az Atya és a Fiú küldi. **Ha a férjet és feleséget a Szeretet Lelke formálta szeretet fűzi egybe, akkor az ő családi tűzhelyük a Lélek küldésének szeretet körévé formálódik.** Az első keresztyének házanként való gyülekezetei vitték tovább Jézus ügyét, küldték tovább mások házaiba Jézus Lelkét. Szeretetük képes volt még távolba is hatni: levélnek, adománynak, ill. imádságnak természeti hatékonyságon túli formájában is.

De nem akarjuk túlfeszíteni a meglátott analógia kereteit-lehetőségeit. A legtermékenyebbnek tetsző analógiák birtokában is el kell ismernie az Isten titkait fürkésző elmének a maga határait. Végző soron be kell érnie azzal, amit Isten Közösségéről a Fiú elmondott...elmondhatott nekünk. Elmondhatott - a mi felfogóképességünk mértéke szerint. A **mi** időbeli tudatunk tükrözi ezt az időtlen Közösséget, s éppen ezért az időtlen Közösségből jött Fiú tájékoztatása sem tükrözhet benne mást, mint rejtvényt. Az Isten arcát úgy, amint van, benne meg nem láthatjuk. De áll és érvényét nem veszti az ígéret: "Majd látjátok...". (Mk 14,62; Mt 26,64) Ennek reményében írja Pál a korintusiaknak: "Most csak tükörben és rejtvényben látunk, de akkor majd színről-színre...". (1Kor 13,12)

De addig az ember kérdez. És nincs méltóbb tárgya kérdésének, mint ez: Kicsoda és micsoda az Isten?

9. AZ ŐSTÉNY

a) Léttartalom

János evangélista nem adja Jézus ajkára e mondatot: "Az Isten szeretet". (1Jn 4,8.16) Lehet, hogy azért, mert Jézus nem fogalmazta így, lehet egyéb oka is. Akárhogyan is van, János csak Tőle tanulhatta a fenti tételt, mert e tétel benne van a jézusi nyilatkozatok Isten-tanában.

Ebben az Isten-tanban a szeretet mint léttartalom jelentkezik. Mindenekelőtt az Atya léttartalmaé. Ezzel a léttartalommal, ennek alapján, ennek erejében szereti a Fiút: "a szeretet, amellyel szeretted engem". (Jn 17,26) Ezt a léttartalmat nemcsak az Atya birtokolja; a Fiúnak is léttartalma ez: "...maradjatok meg ebben az én szeretetemben. Ha parancsaimat megtartjátok, megmaradtok az én szeretetemben, ahogyan én is megtartottam Atyám parancsait és megmaradok az Ő szeretetében". (Jn 15,9-10) De nemcsak a Fiú birtokolja a szeretetet mint az Atya léttartalmát, az ember is. Ha nem keresem embereknél a dicsőséget, ha az Atyára függesztem, kapcsolom reá életemet, akkor meg lehet bennem az a léttartalom, melynek birtokosa az Isten. (Jn 5,41-3) Egyetlen léttartalomról van tehát szó. Jézus megismertette övével az Atya nevét abból a célból, hogy az a szeretet, amellyel az Atya szerette Őt, **bennük** legyen.

Mivel a Fiú is ezt az egyetlen atyai léttartalmat birtokolja, ezért amennyiben hozzájutunk e léttartalomhoz, annyiban a Fiú is a miénk lesz. A kívülállók értesülnek róla, hogy a Fiú tanítványai vagyunk, ha birtokoljuk e léttartalmat: "abból fogja mindenki megtudni, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretetet birtokoltok...". (Jn 13,35) De a Mester-tanítvány viszonynál mélyebb kapcsolat is lesz közöttünk, mert a Küldöttnek nemcsak az volt a célkitűzése, hogy az Atya léttartalmát alkotó szeretet bennünk legyen, hanem azt akarta, hogy Ő maga is bennünk legyen: "hogy a szeretet, amellyel engem szeretted, bennünk legyen, és én öbennük".(Jn 17,26) Jézust elfogadni, parancsait megtartani(Jn 5,42; 15,10) ugyanúgy feltétele e léttartalom bennünk levésének, mint az Atya megismerése. E léttartalom birtoklásán fordul az, ami a Messiás szemlélete szerint valóban fontos, el nem hanyagolható az ember számára; az atyai léttartalom birtoklásán, ami éppen "az Isten szeretete". Ennek ki nem hűlése, el-nem-veszítve birtoklása eredményezi az igazán fontosat: a megmentődést. (Lk 11,42; Mt 24,12-3)

E léttartalom megnyilvánulása: az adás. Legteljesebb megnyilvánulása: a mindentadás, mert "Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint annak, aki életét adja oda...". (Jn 15,13) E megnyilvánulás Istenig és Emberig érő vonatkozás. Részint a Jézust elfogadásunkat bontja ki e léttartalom, s ennek során Isten lesz vonatkozási 2.pontunkká; részint "barátaink" lesznek odaadásunk vonatkozási második pontjaivá. (Jn 5,42;15,13)

János bevezetőül említett mondata Istent azonosítja e léttartalommal. Állítja Istenről ugyanazzal az erővel, amellyel állította a Fiú, hogy az Isten lélek; s amellyel állította, hogy a Fiú - Élet, Igazság és Út. Könyvünk Jézus tanítása alapján Isten középponti szerepű állítmányának igazolta a szeretetet. A következőkben szeretnénk a kinyilatkoztatásból kapott eligazítást a bölcsélet módszerével filozófiailag szükségképpeninek, azaz filozófiai igazságként is igazolni. Nyilván abban a mértékben, amely mértékben a tárgy ezt lehetővé teszi.

b) Létmegnyilvánulások

A tapasztalati létrendnek egyik kétségbevonhatatlan állítmánya a változás. Az általa jelzett tartalom ad módot a kérdés felvetésére: Lehetséges-e a kezdet nélküli változássor? E fogalom - kezdet nélküli változássor - belső ellentmondásának kimutatása adja az alapvető érvet Isten létének bölcséleti igazolására. A tapasztalati létrend ezen állítmánya (a változás) juttatja el a bölcséleti gondolkodást a változást nem ismerő létezés fogalmához és tényéhez. Ugyanezen állítmánynak kell most eljuttatnia bennünket az isteni létezés kinyilatkoztatás által felfedett szeretet-tartalmához, az Isten szeretetvoltának bölcséleti állíthatásához.

A tapasztalati létrendet fogjuk vizsgálni a változás **tartalma** szempontjából. Nem a változást hordozó alapokat vizsgálva, nem is az alapok képességeit, hanem éppen a tapasztalható megnyilvánulásokat; mondhatnók: vonatkozásokat. Azaz pl. az ember létsíkján nem azt keressük, megnyilvánulásainak mi a végső alapja: teste-e? lelke-e? Nem azt keressük, mely képességekből erednek megnyilvánulásai; értelem? akarat? stb. Hanem azt, hogy az olyan-amilyen alapokból folyóan az olyan-amilyen képességeivel mi az, amit csinál; azaz mik a megnyilvánulásai, mik a vonatkozásai, pontosabban vonatkozástartalmai. Részletező vizsgálat szétfeszítené munkánk kereteit, ezért csak végeredményeket fogunk jelezni. A létezés legalacsonyabb síkjától elindulva, az élettelen anyagtól kezdve, a növényi, majd állati létfokokon keresztül az emberig jutva el mutatjuk meg e létfokok megnyilvánulásainak vonatkozástartalmait, és mutatjuk ki a vonatkozástartalmaknak a tapasztalati lét egész létráján egységesen épült voltát.

b1) Az élet alatti világ

Egyes egyedei fogynak-kevesbednek, nőnek-gazdagodnak. Mechanikai erők két egyedet egyé nyomnak, vagy egy magában álló egyedet ketté-, többé-választanak. Kisugároznak magukból, s más egyedek ezt a sugárzást felveszik magukba. Vonatkozástartalmaik a magasabbrendű létfokokéhoz viszonyítva szegényesek. Legalábbis makrofizikai szinten erősen jellemző rájuk a tehetetlenség. Mikrofizikai szinten azonban ez eltűnik, és az élettelen anyag is tevékenynek, indító szerepűnek, tehát vonatkozási első pont-szereppel is bírónak mutatkozik. A mágneses erők a növekedés-gazdagodás eredményével "szerző" jellegű vonatkozásba lépnek környezetükkel; a magas prótons számú elemek pedig sugárzásukkal "adó" jellegű vonatkozásba. Az élettelen világon belüli magasabb létfokon: a szerves élettelen anyagok világában az affinitás fokozza ezt a felvevőszerző, ill. magukat és magukból leadó-kiválasztó tevékenységet.

b2) A növényi lét

Az előző létfoknak is törvénye a megmaradás. Az előző létfok sem statikus jellegű. A fenti dinamikus vonatkozástartalmakban áll fenn az élet-alatti világ; a fenti vonatkozástartalmakban és azok által valósul az anyag megmaradása. A növényi lét síkján ez a megmaradás már mint törekvés is szembeűnő. Alapja ennek a vonzáson-sugárzáson-affinitáson túlmutató asszimiláció-disszimiláció. Ennek erejében felvétel és leadás, megszerzés és magából valamit odaadás a megmaradási, perszeverálási tendenciának törekvésjellegű kölcsönöz. De a törekvés ugyanazt a két alapvető vonatkozástartalmat hordozza, amelyet már az előző létsíkon is megállapíthattunk. E kettő mellett szembeűnő ezen a létfokon részint az egyedek egyediségének zártabb, határainak jobban kivehető vonala; részint az asszimilációban-disszimilációban adott önépítő, nőni akaró jellegük (növény). Az asszimiláció-disszimiláció által kibontakozó szerzésben-adásban szembeűnővé, szemmel

láthatóvá lesz az alakítás (a növény belső dinamikájával létrehozott növényformák és -színek, stb.); egyelőre differenciálatlanul, még a szerzésen-adáson belül maradó vonatkozástartalomként. Az az alakítás, amelynek kezdetleges, csíraszerű jelentkezései az előző létfokon is felfedezhetők (az atom benső dinamikával alakított struktúrája). Az eddig rajzolt önfenntartó törekvés még párhuzamos az előző létfok "megmaradásával". Itt azonban jelentkezik egy fajfenntartó törekvés is, melynek során a nemévelő úgy választja le magáról szerző-adó-alakító tevékenységének gyümölcsét, hogy a maga egyedisége megszűnésnek indul; az évelő pedig a maga egyediségének megszűnése nélkül választja le ugyanazt önmagáról. A fajfenntartásban az adási vonatkozástartalom újabb gazdagodását látjuk.

b3) Az állati lét

E létsíkon tovább érik az egyed önállósága és megmaradási törekvése: a létharcban válik szembetűnővé. Ezen túlmenően differenciációk lépnek fel a vonatkozástartalmakban. Mivel e létsík fejlettebb fajaiban az állat központi idegrendszerre épülő tudattal rendelkezik, szerzése nem merül ki az asszimilációban: az érzékelt vonatkozási második pontokat nem feltétlenül asszimilálja. Előbb avagy csak - "tudatba szerzi" azokat. A növekedésére alkalmasakat pedig asszimilálja, azaz csupán ezeket "szerzi birtokba". Másfelől az alakítás megszűnik kizárólag asszimilációban-disszimilációban bentfoglalttnak lenni. Fészket épít, barlangot fur, vackot készít. Alakít tehát asszimiláción kívül és túl is. Fajfenntartása a nemi funkcióban mutatja az adás-, ill. elfogadás-vonatkozást, melynek kezdetei az előző létsík bibe-porzó-kapcsolatán is észlelhetők. Ezen túlmenően a költés-ellés nemcsak folytatja a gyümölcs-leválasztás fentebbi magatartását, hanem az utód gondozása, ellátása, megvédése előremutat a következő létfok (az ember) síkján szembetűnő, az áldozat-régióba is emelkedő adás felé.

b4) Az emberi lét

A lét egységes felépítettségének következtében az ember csupán folytatja a lét alacsonyabb síkjain megtalálható vonatkozástartalmakat. Gazdagabb létsíkjának megfelelően differenciációkat, ill. újabb tartalmakat adva azokhoz hozzá. Állítandó tehát az emberről mindaz, ami az előző létsík legmagasabbrendű fajairól állítandó volt. Az ezeken túlmenő állíthatóságok világos képet rajzolnak az egyed önállóságának, megmaradási törekvésének és növekedni akarásának fokozott voltáról. Az emberi megnyilvánulások azt mutatják, hogy benne mindez nemcsak fokozott az állathoz viszonyítva, hanem - viszonyítás nélkül tekintve - határtalan is.

A **tudatbaszerzés** vonalán nem az asszimiláció, nem is az ön- és fajfenntartás határozza meg igényeit. Igényei túlmutatnak ezen. Nem **valamennyire** vágyik, hanem **mindenre**; az egészre. Nem ugyan mindenekelőtt, de mindenekfölött annak tudatbaszerzésére, amihez tudatbaszerző képességeinek teljes sorára szüksége van (Isten-probléma). Igénye ugyanis túlmutat a tapasztalatilag (laboratóriumi, múzeumi, azaz tapasztalati igazság) igazolhatón, túl a gondolkodás-törvényekkel igazolhatón (bölcseleti igazság), mert tudatba kívánja szerezhetni azokat az ismereteket is, amelyeket mint szaktudós és mint bölcselető képtelen maradéktalanul igazolni a maga számára (világnézeti igazság; **amiben** hisz). Olyan kérdések és válaszigények élnek benne tehát, amelyeket csupán a tapasztalati-bölcseleti ismeretszerző képességein túli belátással-elfogadással tud kielégíteni. Tudatbaszerző igénye fejlődő jellegű: minden kapott válasz új kérdéseket hoz napvilágra benne. Tudatbaszerző tevékenysége határtalan, azaz egyre tovább kutató. A benne és rajta kívül levő valóságot a maga egészében és végső okaiban akarja megragadni.

Birtokbaszerző igénye hasonlóan határtalanul fejlődő jellegű: semmi adott életszínvonal ki nem elégíti, minden elért eredmény új célkitűzésekre sarkallja. A gazdagságon túl hatalomra vágyik; ugyancsak határtalanul növekedő jelleggel. A lét növekvő és teljes gazdagságában való birtokolni akarásában kedvét a biológiai halál ténye sem szegi. El-nem-múló életet igényel, s abban különb lehetőségeket a biológiai létbe ágyazott életlehetőségeknél. Birtokolni akarja a teljes léttartalmat, melyet Istennek nevez.

Ugyanez a határtalanság jellemzi **alakító tevékenységét** is. Az állat vacok-készítése az emberben ház-lakás- és kertművészetté érik. Kiegészíti ezt saját testének alakítása: ruhákkal, ékszerekkel, tetoválásokkal, a fodrászat és a kozmetika legkülönbözőbb eszközeivel. Az asszimiláció konyhaművészetet fejleszt. Ez alakítási törekvés túllép a hasznosságba ágyazottság körén, s eljut a sajátos értelemben vett művészetekig. A meglévő valóság megszerzésén túl a művészi-alakító tevékenység által "szerez" egy másik világot (szerző és szerzemény). A keze ügyébe eső anyagok alakítása létrehozza a képzőművészeteket, az emberi test alakítása a táncművészetet, az emberi szóé a költészetet, az emberi hangé az ének- s a mesterségesen előállított hangoké a zeneművészetet. Mindebben a még el-nem-értet, a még tökéletesebbet meg nem szűnően kergeti. Az alakító-szerző ember előtt felsejlik végül további alakítási lehetőségként önnönmagának testén-túli alakítása is ("A jellem több, mint a mű"). De ez már átvezet az adási törekvés területére.

Az előző létfokok sugárzásban, bibe-porzó viszonyban és nemi igényben jelentkező **adása** is magasabbra jut ezen a létfokon. Jelentkezik a szerelem, amely túl a nemi igénynek a másik nembélt megszerezni akarásán, s túl az ezzel kapcsolódó magotadáson, nemcsak ezt akarja adni a másiknak. Többet ennél, sokat, mindent, sőt teljes önmagát. A szerelem e nemiséget és a szeretetet (az ősminta lenyomatát) egyesíti. Az utódneveléssel kapcsolatos adás megnő időben és intenzitásban egyaránt; olyannyira, hogy az élet alapvető értelmének tetszik a feloldódás ebben a szülő-adó-szolgálatban. Ahogy a gazdagságigényt s a belőle kinövő hatalomvágy birtokbaszerzését is egyre szélesedő tartalmúnak tapasztaljuk, ugyanígy jelentkezik a biológiai közösség szolgálatán túl az egyre nagyobb, sőt az egész emberi közösség szolgálatának igénye. Ez adásigény családi és családon túli szinten eléri a mindentadás, az életet is odaadás igényét. Sőt, belső kényszerét. S ez ugyanolyan szakrális értéket kap az emberi értékelésben, mint a sajátos értelemben vett áldozat, amelyben ez az adási törekvés kifejezetten transzcendens vonatkozási 2. pontot keres magának. **Az ember hajlandó akár immanens, akár transzcendens oltáron áldozattá válni.** Míg ily módon az adás legmagasabb etikai értéké emelkedik számára, fejlődése során a pusztá erőtörvénytől irányított "vevést" egyre nagyobb határozottsággal bélyegzi meg, mint emberhez méltatlant. Mindebben a lét legkülönb és legteljesebb birtoklásának reménye vezeti.

Egybefoglalva: az emberi tudatbaszerzés a hittel döngeti a teljes látást, a reménnyel akarja a teljes bírást és a mindentadó szeretet útján vél a teljes léttartalom birtokába juthatni. Más szóval: törekvéseinek végső tárgya - Isten. E teljes léttartalomnak az "Isten" nevet adja.

b5) Az isteni lét

A tapasztalati létet egységesen jellemző vonatkozástartalmak (szerzés, alakítás, adás, vevés) birtokában keressük, mi lehet az isteni létezésnek vonatkozástartalma. A szerzés nem lehet az; nem, mert az abszolút valóságon kívül **eleve** nincs valóság. Csak olyan további valóság lehet, amelyet ő maga jelent, és ami a tudatában és birtokában van, az övé. Ugyanez okból nem jöhet számításba a vevés sem. Az alakítás, mint megszerzettek alakítása, osztja az előzők sorsát. A vonatkozás és benne a vonatkozástartalom azonban a lét egyetemes állítmánya, hiszen

elgondolhatatlan az a lét, melynek nincs tartalma, nincs megnyilvánulása. **A kizárás módszere alapján ez isteni léttartalom és annak megnyilvánulása** (tehát a vonatkozástartalom az Istenben) **csakis az adás lehet.** Az Istenen belül maradó vevés sem lehet az Isten léttartalma; az isteni léttartalom ugyanis oszthatatlan, részselhetetlen. Már most az isteni életet indító vonatkozási 1.pontban vagy megvan ez a léttartalom, vagy nincs meg (a léttartalom egy darabja nem lehet meg benne). Ha megvan benne, akkor nem lehet az indító von.1.p. vevő, mert minden nála van és így nincs honnan vennie. Ha pedig nincs meg benne az isteni léttartalom, akkor léttartalom nélküli, tehát nincs; hiszen lét nincsen léttartalom nélkül. A valóságosan létező, tehát a léttartalom birtokában levő Isten - csak adhat. Van tehát mértéket-nem-ismerő léttartalma: maga az Abszolútum. Birtokában van tehát az, ami kell az adáshoz. Van az Abszolútum, aki ad. Van az Abszolútum, akit adni lehet. Van az Abszolútum, akinek adni lehet.

Az Istennek is van tehát léttartalma és megnyilvánulása. **Léttartalma a szeretet; megnyilvánulása az adás. Az Isten szeret: az Isten adja az Istent az Istennek.** S ebben az adásban alakítja önmagát. - Túlléptük a filozófia határait? Talán nem! Miért ne úgy teremtette volna meg az embert az Isten, hogy képes legyen Tőle kapott értelmével egyre többet kinyomozni Óbelőle? Miért ne? Hiszen a maga számára teremtett bennünket! Hiszen az értelmünkkel Őt minél jobban elérni akarónak teremtett meg bennünket!

c) A megnyilvánulások benső-végső oka

Nincs az Istennek ennél végsőbb állítmánya. "Az Isten szeretet" - ezzel léttartalmat mondunk. A léttartalmat nem előzi meg semmi sem, a létezés sem. Időbeli síkon ez a megelőzés nyilvánvalóan elgondolhatatlan; de logikai síkon is az. Hiszen nem a létezés birtokolja a léttartalmat. Ugyanúgy, mint ahogy a léttartalom sem birtokolván a létezést, a léttartalom sem előzheti meg a létezést. A tényállást ez a mondat fejezi ki: létezés nincsen léttartalom nélkül, és léttartalom nincsen létezés nélkül. Az a léttartalom, ami létezés nélkül is megvan, csupán tudattartalom, nincsen tudaton kívüli léte. De nemcsak a léttartalom lehet merő tudattartalom, azzá tehető maga a létezés is. A tudaton kívüli világban semmi értelme sincs egy olyan létezésnek, melynek nincs léttartalma, s ugyanígy egy olyan léttartalomnak sem, melynek nincs létezése a tudaton kívül! Széjjelbontthatatlanul egyetlen és összetartozó valóság e kettő; csak az emberi gondolkodás megkülönböztető erejéből - kettő.

Az Újszövetség égő és el-nem-égő csipkebokrából az Isten így mutatkozik be: **Én vagyok, aki szeret; Én vagyok, AKI AD.** Nem előzi meg tehát ezt logikailag az ószövetségi bemutatkozás: **Én vagyok, AKI VAN:** Ez az ószövetségi bemutatkozó amúgy is csak formailag jelöl merő létezést. Valójában léttartalmat akar kifejezésre juttatni. Mózes számára is a valóságos, a tényleges léttartalommal rendelkező Istent jelentette szemben a bálványokkal, emberi kitalálásokkal. A skolasztikán nevelt tudatunk számára pedig a létezésnek egy egészen sajátos módját: egyedül az Isten az, aki vitán felül **van**, mert léte szükségképpen; szemben minden egyéb léttel, amely csupán esetleges. De csak azért szükségképpen, mert olyan léttartalmat hordoz, melynek léte e léttartalomból következően nem lehet esetleges.

Pusztán arról lehet tehát szó, hogy az ószövetségi vagy az újszövetségi bemutatkozó nyúl-e mélyebbre Isten mivoltának megragadásában, de arról nem, hogy az ószövetségi valami alapvetőbbet közölne az újszövetségénél. Az Újszövetség iránti minden érthető elfogultságunk nélkül is állítanunk kell, hogy a szükségképpen és abszolút létnél jelentősen többet mond az

az újszövetségi állítmány, amely túllép a tapasztalati lét állítmányainak tagadásán és e tagadásból folyó Abszolútum-állításon. Túllép, mert Isten léttartalmát - az ószövetségi bemutatkozó tartalmát nem tagadva és el nem hagyva - egy olyan léttartalmi mozzanatban jelöli meg, amely **nem a tapasztalati valóság tagadása, hanem ellenkezőleg, a tapasztalati valóság konvergenciapontja**. Nincs, amire az ember (minél inkább méltó e névre) inkább vágyódnék, mint a szeretetre. Inkább, mint az igazságra.

Nincs az Istennek a szeretetnél végsőbb állítmánya. **Ezt a szeretetet nem előzi meg logikailag semmiféle hordozó, szubsztancia sem**. Nem kérdezhetünk rá az Isten mivoltát meghatározó szeretet-állítmányra ezzel a kérdéssel: Miből fakad ez a szeretet, amely mint minden magatartás szükségképpen csak megnyilvánulása valami hordozónak; hordozónak, amely kibontja önmagából ezt a megnyilvánulást. Miért nem kérdezhetünk reá?

A "szubsztancia"-fogalom az emberi gondolkodás velejárója. Az okságot léttörvények ismerjük, s amíg nem a végső, nem a megnyilvánuláson kívüli okot keressük, hanem a megnyilvánulást mutató egyeden belülit, addig az okkeresés szükségképpen a szubsztanciát, azaz a megnyilvánulás végső-benső okát keresi. A mikrofizika egyre inkább oszlatja ama illúziókat, hogy a tapasztalati valóság végső-benső hordozója megragadható, s a természettudomány eszközeivel leírható. Sőt, kérdésbe teszi, van-e ily természettudományos módszerekkel leírható vagy le-nem-írható hordozó egyáltalán az anyag mélyén. Egyre inkább úgy látszik, hogy a megnyilvánulások észlelésén túl nem juthatunk. Ez annyit jelent, hogy a szubsztancia talán nem is több, mint merő tudattartalom: az egyedek megnyilvánulásainak kutatott végső-benső oka, amelyet azonban módszereinkkel meg nem ragadhatunk, s aminek tudaton kívüli létezése felette problematikus. Az élő anyag világában mindig jóval kevesebb volt az illúzió az élet titkának, azaz az életmegnyilvánulások benső-végső okának természettudományos megragadására. Amikor pedig az ember szellemi jelenségeinek **adekvát**, tehát a szellemi okozatnak megfelelő benső-végső okát keressük, akkor eleve túllépünk a természettudományosan megragadható szubsztancia lehetőségein. Ha pedig nem adekvát, hanem anyagi jellegű okát keressük a szellemi jelenségeknek, akkor még fokozottabban jelentkeznek természettudományos problémáink, mint az adekvát okot kereső élettan esetében.

A "szellemi szubsztancia" feltételez a természettudományos módszerekkel le nem írható szellemi jelenségvilág mögött egy természettudományos módszerekkel ugyancsak le nem írható szubsztanciát: a szellemi megnyilvánulások mögött a "szellemet". A bölcsélet megállapítja a szubsztanciáról, hogy "nem-anyag", s megállapítja a megnyilvánulások alapján a szellemi képességeket, melyek logikailag megelőzik a megnyilvánulásokat; pl. "értelemmel és akarattal rendelkező nem-anyagi valóság". Isten esetében pedig: "abszolút értelemmel és akarattal rendelkező szükségképpen, nem-anyagi valóság". Pozitíve e meghatározások csupán a tapasztalat számára adott vagy kikövetkeztethető megnyilvánulások képességi alapjait tartalmazzák, mégpedig ama gondolkodástörvénynek megfelelően, amely mindig a végsőt keresi az egyeden belül és a valóság egészén belül egyaránt. (A "nem-anyag" - nem pozitív értesülés; negatív.) Nem képesek tehát a meghatározások a hordozóról egyebet mondani, mint a megnyilvánulásokat. Ez az általános képtelenség adja az alapot arra, hogy föltegyük a kérdést: **Az el nem érhető szubsztancia vajon nem nem-létező-e is?** Vagy konkrétabban: **A lét, bármiféle lét, nem merül-e ki megnyilvánulásaiban?** Az anyag, az élő anyag, az ember, az Isten vajon nem egyéb-e, mint megnyilvánulásainak összege? Azaz a szubsztancia-fogalom vajon nem csupán a benső-végső okot kereső, a jelenségek világának mögé nézni akaró emberi gondolkodás terméke-e? S éppen ezért a keresés nemcsak nem jár,

hanem nem is járhat eredménnyel!? S vajon nem végsőt mondunk-e, amikor a megnyilvánulásokat, a magatartásokat teljes mélységükben megragadhatjuk.

Úgy tetszik tehát, a megnyilvánulásokon belül van az, ami a létnek végső lényege. Közelítsük meg feltevésünket egy kicsit nyelvtények alapján. Az élő anyag megnyilvánulásának legösszefogóbb szava: "él". Ha a magyarban főnevet akarok csinálni ebből a szóból, két lehetőségem van: "élés" és "élet". Úgy tetszik, e két szónak két egymástól különböző jelentéstartalmat kell adnunk. Az első jelenti a megnyilvánulásokat hangsúlyt rakva azok időbeliségére és különféleségeire, hogyanjára. A második ennél absztraháltabb tartalmat hordoz, anélkül azonban, hogy mást akarna kifejezni, mint a megnyilvánulások differenciálatlan összességét. Talán szemléletesebben juttatják kifejezésre e különbséget más nyelvek: "il vivere" és "la vita", "le vivre" és "la vie", a "living" és a "life" (a németben egybeesik a kettő: das Leben). A magyarban kínálkozik az -ás, -és, valamint az -at, -et főnévképzők jelentéstartalmi különbségének vizsgálata. Ha segítségül hívjuk a gyűlölet és gyűlölet, valamint a szeretés és szeretet szavakat, ez a különbség nyilvánvaló lesz. Az egyik esetben (-ás, -és) nyilvánvalóan érezzük a magatartást, a másik esetben (-at, -et) a magatartás okát-hordozóját, de messzemenően a magatartás világán belül maradva. A szeretetet a szeretés okaként tekintjük, s megmagyarázottnak tudjuk vele a szeretést anélkül, hogy keresnők azt a végső szellemi szubsztanciát, amely sok egyéb -at, -et mellett ezt a szeretetet is hordozza. A szeretetet olyan valóságnak tekintjük, amely kielégítő oka a maga megnyilvánulásainak: a különféle magatartásokban megnyilvánuló szeretéseknek.

Nem kell tehát a Fiú választott stílusa metafizikátlanságának számlájára írni, hogy léttartalmakkal azonosította magát. Azon a kultúrkörön belül, amely a numinosum iránti tisztelettel vette körül az AKI VAN-nevet, Jézus a megértés sikerével mondhatott volna e csipkebokorból jövő elnevezés mellé valami ilyesmit: VÉGSŐ OK (αιτια εσχατη = aitia eszchaté) vagy VÉGSŐ ALAP (θεμελιον εσχατον = themelion eszchaton). Ezzel ellentétben tartalmaknak, megnyilvánulási tartalmaknak állította az Istent: Élet, Út, Igazság, Megmentés, Szeretet, stb.

A Fiú által közöttünk használt nyelvben - megnyilvánulásokban kibontakozó léttartalomnak rajzolódik meg az Isten. S e megnyilvánulásokat vonatkozásokban rajzolta meg.

d) A vonatkozás, mint konstituáló ok

Skolasztikus nyelven, pontosabban skolasztikus abszurdummal kifejezve gondolatunkat, ez a vonatkozás az Istenen belül nem accidens, hanem forma substantialis. Ez a vonatkozás teszi az Istent azzá, ami. A skolasztika szemével az abszurditás abban áll, hogy szemlélete szerint a vonatkozás csak következménye lehet egy valónak, amelyet egy forma substantialis tesz azzá, ami. (Istent pedig, bármiféle anyag hiányában - mondhatnók -, egy "forma-sola" teszi azzá, ami.) Csak ebből a már az-ami-valóságból születhetik meg csupán egy ennek a már olyan-amilyen-valóságnak megfelelő vonatkozás.

Ha az Isten szeretet, akkor az Isten szükségképpen vonatkozás. Meg kell lennie Benne az "-ás, -és"-es megnyilvánulásoknak. S meg kell lennie Benne a megnyilvánulások világán belül maradó alapnak, ha egyszer a szeretet **végső** állítmány. "A szeretet, amellyel szeretsz engem" - mondatban a "szeretsz" jelzi számunkra a - szeretést, amely áramlik az Atyától Fiúig érően, majd vissza a Fiútól az Atyáig. A mondat "szeretet" szava jelzi a magatartáson belüli alapját e szeretésnek: a szeretetet. Ez a szeretet a szeretés által áramlik az Atyától a Fiúig; így kerül bele a Fiúba az áramlás, a Szeretet Lelke által a Szeretet, amely Istenné, Szeretetté

konstituálja a Fiút. Ennek a szeretetnek birtokában képes a Fiú is a szeretésre az Atya felé; visszajuttatván Hozzá azt, amit Tőle kapott: a Lélek által ugyanazt a szeretetet. E visszajuttatás új mozzanattal gazdagítja a Szeretetet. Az új mozzanat: Kettőjük-Háromjuk egysége, amely magában hordja az egymásban levést, a közös birtoklást, s a Kettejükből-Háromjükből kívülről induló és a kívülről Feléjük induló vonatkozásoknak egyetlen, egymásba eső voltát. A szeretés a szeretet erejében-eredményként zárt kört konstituál: szeretetközösséget, egyetlen teljes értékű, s a "közösség" elnevezést egyedül kiérdemlő közösséget konstituál. Közösséget konstituál tehát, amely valóban közösség, mert tökéletes egység.

Az Istent ez a vonatkozás konstituálja (teszi azzá, ami) Istenné. A szeretet az Isten causa constitutívája. E vonatkozás és e vonatkozás teljessége nélkül az Isten - nincs. Ennek erejében - van. A szeretet a szeretés és a szeretetközösség erejében - van. E vonatkozásteljesség konstituálja az Istent. Ha a szeretet e körbe-vonatkozásának egyes időtlen mozzanatait nézzük, akkor, amíg az összes mozzanatok végére nem érünk, mindig azt kell mondanunk: "az Isten még nincs". Tehát: az Isten szeret... - még nincs. Folytatjuk: Az Isten szereti önmagát... - még nincs. Folytatjuk: Az Atya szereti a Fiút... még nincs az Atya, még nincs a Fiú és nincs az Isten. Csak amikor a legvégére érünk a teljes vonatkozásnak, csak amikor a szeretet szeretetet adó és kapó igénye a szeretetközösségben kielégül, amikor a vonatkozási kör teljessé lesz, csak akkor van a "már".

Amikor teljesre és egységre zárul a kör. Amikor az Atya szereti a Szeretettel a Fiút, odaadván Neki a Maga Lelkét, a Szeretetet, és a Fiú szereti a kapott Szeretettel az Atyát, odaadván Neki a Maga Lelkét, a Szeretetet - akkor **van** az Isten. Ennek erejében konstituálódik azzá, ami. Időtlen vonatkozásról lévén szó, nincs ellentmondás abban, hogy amikor az Atya szereti... - még nincs az Atya.

Ellentmondás-érzetet csak a már tárgyalt szubsztanciaszemlélet válthat ki belőlünk. Ez a szemlélet úgy gondolja, hogy első logikai fázisban van az egyed; a másodikban ez az egyed - az, ami; a harmadikban jönnek a képességek, s a negyedikben a megnyilvánulások. Existencia, essentia, natura és accidens. Ok-kereső értelmünk fogalmai ezek. Tudattartalmak, s tudaton kívüli létük problematikus. A jézusi istenkép nem ismeri ezeket a lépcsőket; az utolsóval kezd: aki adja önmagát - az az Isten. Aki szeretettel szeretvén szeretet-egység - az az Isten. Benső vonatkozás az Isten, aki e vonatkozás nélkül nincs, és aki e vonatkozás erejében van csupán.

Gondolkodásunk e lépcsős szerkezete teremt számunkra a jézusi Isten-kép megközelítésekor olyan nehézségeket, melyeket az emberi természet ismerő Fiú nem tartott szükségképpennek. Ezzel Jézus nem lépett még túl az emberi logikán; csupán függetlenítette magát e "lépcső"-től, amelyet a már akkor meglevő görög filozófia alapján a skolasztika majd kivirágoztat.

Valami nagyon természetes magától-értődéssel mondja Fülöpnek, hogy értelmetlen az Istenben a hármat keresni, annak ellenére, hogy Őmaga szólt Atyáról, Fiúról, Lélekről. Nyilván Fülöp is úgy volt, hogy adva volt számára egy olyan-amilyen, mondhatni: önmagában megálló, zárt, statikus **egy**. Ilyen volt számára a Fiú is, az Atya is. Ez magyarázza kérdését és a kapott válasszal kielégülni nem-tudását egyaránt. Jézus nem mondja neki: Érttem nehézségedet. Ellenkezőleg, egy kicsit nehéz felfogásúnak érezteti őt is, társait is az a jézusi válasz, amely pedig nyilván az Átala jól ismert emberi természet figyelembevétele mellett hangzott el: "Annyi idő óta veletek vagyok, és mégsem ismertél meg engem...hogyan

mondhatod tehát...nem hiszed...hogy...". (Jn 14,9-10) Ha nem az existentia-essentia-natura sor végén jelentkezik a szeretet..., ha a sor elején jelentkezik, mint **őstény**, akkor nehézségeink kisebbek lesznek, s valamelyest érthetjük Jézus méltatlankodását.

Ha lenne mélyebb, végsőbb mondanivaló és az ember számára elmondható mondanivaló az Isten mivoltáról, mint az, amely úgy kezdődik, hogy: "az Atya szereti a Fiút...", akkor a Fiú azt feltétlenül elmondotta volna ittjártában. De ezt mondta el, s ennek következtében ez rajzolódik meg az Isten őstényeként. S ha ez az őstény, akkor a fülöpi nehézség jelentősen veszít erejéből. Ha nem az a zárt, statikus egyediség van adva a gondolkodás számára első lépésként: a lezárt egyediségű abszolút egyetlenség (Deus unus) - akkor nem hat a Háromság beláthatatlan ellentmondásként. Ha az Istenről nincs mélyebb és végsőbb tudnivaló, mint az, hogy "Szeretet", akkor egyetlenségével együtt (Deus unus) jelentkezik az emberi tudat számára, hogy három is (Deus trinus). Nem ellentmondásként, hanem a szükségképpeniség erejében. Ha az Isten vonatkozás, akkor az Isten nem lehet anélkül, hogy Indító, Elért és Tartalom legyen. Csak ezekkel együtt lehet. Ha az Isten vonatkozás, akkor szükségképpen egy és szükségképpen három. Ha az Isten Szeretet, akkor szükségképpen szeretet-áramlás az egymást szeretők között. - A Személy a három. S a személy - másokra nyitott, másikat kereső szellemi létezőt jelent mai tudatunk számára.

e) Összefoglalás

A régi "személy"-fogalom a szubsztancia-egyed fogalom szellemi párja. E fogalom alapján megalapozatlannak látszik Jézus méltatlankodása Fülöp értetlenségén. **Statikus** absztrakciónak érződik tehát az egy "ουσια" (uszia = lényeg) és a három "ουποστασις" (hüposztaszisz = személy). Annak, ha szembeállítjuk a János első levelében teljesebben kidolgozott αγαπη (agapé) = θεος (theosz) képpel. Azzal a képpel, melynek alapján lehetségesnek látszik egy mélyebb bepillantás a Három-Egy-Titokba. Hiszen hogyan lehetne az Isten szeretet, ha nem volna, aki szeret, ha nem volna, akit szeretnek, ha nem volna szeretet és adomány, amellyel-akivel szeretnek!?

Le kellett tehát cserélnünk ezt a régi személy-fogalmat a "szeretet vonatkozási pontjainak" a fogalmával. Ha úgy gondoljuk, hogy a nagy múltú "személy" **szónak** a lecserélése megengedhetetlen, akkor elegendő, ha csak a szó jelentéstartalmát változtatjuk meg. Ez a jelentéstartalom-megváltoztatás nem is lenne egészen hagyománytalan, tehát egészen forradalmi lépés, mert már Szent Ágoston is látta, hogy a Szentháromságon belüli vonatkozás messze több, mint a szubsztanciának aristotelési "προς τι" (prosz ti)-járuléka. Ezt a többletet juttattuk kifejezésre azzal, hogy **e szentháromsági vonatkozást az Isten szentháromságos létezését konstituáló oknak** mondtuk.

Ennél a lépésünknel forradalmibb átalakulást jelent, hogy mind az Atyának, mind a Fiúnak, mind a Léleknek létét a szeretetből magyarázzuk. Szemben azzal a nagy hagyományú felfogással, hogy az Atya egyfelől forrása az értelemnek és a szeretetnek, másfelől az Atya értelmi tevékenységéből születik a Fiú, és akarati (szeretet) tevékenységéből származik a Szentlélek. Láttuk, hogy az Atya nem ős-egy Isten, hanem csupán a szeretetvontatkozás indító, tehát Első pontja, aki annyiban **van**, amennyiben a Tőle kiinduló szeretet visszaér Hozzá, azaz a Fiú szeretete a Lelken keresztül eléri Őt, és csak így zárul készre-teljesre a Szeretetvontatkozás Időtlen Köre. Csak ezáltal és ennek következtében áll fenn a Szeretet Isten, az Időtlen Közösség, a Tökéletes Egység! Kényszerített erre a látásra mindenekelőtt az a tény, hogy a jézusi nyilatkozatokban **az Atya Fiúig érő szeretete összehasonlíthatatlanul**

gazdagabban dokumentált (4b,c num), **mint a Fiúig érő ismerete** (4a num). Továbbá az is, hogy **a Fiú Emberig érő magatartása nem kevésbé a szeretet** magatartása, mint az ismeretközlés; sőt az ismeretközlés csak eszköze a szeretetnek: a jóhír - az ígélet, a jutalom szolgálataiban áll. Az is megfontolandó, hogy a Szeretet Lelke nem kevésbé részesül az Atya ismereteiből, mint a Fiú. **A Szentlélek** a maga Emberig érő tevékenységeiben is a Fiú tevékenységeihez hasonlóan **egyaránt igazságra elvezető és megerősítő** (azaz Pünkösöd napján és napjától kezdve az apostolokat halált megvető bátorságra készítető). Tehát sem Szentháromságon belüli, sem azon kívüli vonatkozásaikban nem mutatják azt a részint értelmi hangsúlyt, amelyet a teológiai hagyomány a Fiúra profilíroz, sem azt az akarati (szeretet-) hangsúlyt, amelyet ugyanez a hagyomány a Lélekkel kapcsol egybe. Álláspontunk filozófiai érve pedig abban áll, hogy **e két szellemi tevékenység ily fajtájú szétválasztása az Istenben nem jogosult**. Csak oly létező esetében jogosult, amelynél e két szellemi tevékenység külön is válhatik egymástól. Pl. az ember esetében jogosult, mert az ember rendelkezhetik bőséges ismeretekkel, még azt is tudhatja, hogy az a legnagyobb ismerettárgy, hogy "szeretni kell" - és mégsem szeret. Az Istennél azonban erre nincs lehetőség. Ezért nem származhatnak (a maga életén belül avagy azon kívül) semmi sem Belőle-Tőle, ami nem egyszermind az értelem és akarat (még hozzá a szeretet-irányú akarat) eredménye. Éppen ezért a Szentháromság esetében sokkal helyesebb a "vous-os ὁρμη" lelki képességről beszélni, semmint értelemről és akaratról. A Szeretet-Isten lelki képessége - a szeretést lehetővé tevő nous-os hormé képessége (15a num). De ezzel nem borítjuk fel a lelki képességekkel foglalkozó pszichológia alapjait, hiszen a létezés bármely fokán az a helyzet, hogy a meglevő (valóságos vagy analóg) értelmi szint alapján jönnek létre az akarati törekvések. Az ember tevékenységei pl. akkor minősülnek "actus humanus"-oknak, ha az ember akarati megnyilvánulásai értelmi alapú döntések eredményei (szemben a csak "actus hominis"-nak minősülő pl. reflex-tevékenységekkel, melyek az ember-alatti létfok jellemzői).

Szentháromság-modellünk kapcsán felmerül még az a probléma, hogy **lehet-e Harmadiknak mondanunk a Szentlelket, ha egyszer a Lélek az Atyának a Lelke, s az Atya a maga Lelkével szereti a Fiút**. Hiszen ebben az esetben a Lélek logikailag elsőbbségben van a Fiúval szemben: az Atya (1.) szereti a maga Lelkével (2.) a Fiút (3.). Ez esetben ez a logikai egymásután! Kétségtelenül így van. Csakhogy a Szentháromságon belül az Első, a Második s a Harmadik megnevezések nem a "logikai sorrendet", hanem a vonatkozási pontokat, tehát a vonatkozási "sorrendet" jelölik. Azt a sorrendet, amelyben a vonatkozási tartalom - a Harmadik, s a vonatkozási tartalommal valakit megcélzó az Első és a megcélzott a Második.

Az Atya Fiúig érő szeretete még nem a Szentháromság. A Szentháromságot ez a szeretés csak a Fiú Atyáig érő szeretésével együtt alkotja. Ha ezt a teljes Szentháromságot néznők, akkor a logikai sorrend furcsa eredménnyel járna. Az indító szeretet során: Atya (1.), Lélek (2.), Fiú (3.); s az innen, tehát a Fiútól az Atyához visszaívelő szeretet során: Fiú (3.), a Fiú Lelke (4.), Atya (5.). A logikai sorrend - az Atya (1+5), a Fiú (3+3), a Lélek (2+4) - az összesítésben mindhármuknak ugyanazt a sorrendi helyet jelölné ki: **Atya (1+5=6), Fiú (3+3=6), Lélek (2+4=6)**, tehát $6:2=3$. A Szentháromságon belül - úgy tetszik nincs logikai sorrend.

A lenyomat segítségével igénybe véve még inkább **nyilvánvaló a Szentháromságon belüli sorrend vonatkozási sorrend-jellege**. A nőt meglátó, a nőnek önmagát odaadó **férfi-lélek is előbb van logikailag, mint a nő**: férfi (1.), a férfi látó-szerető lelke (2.), a nő (3.). E lenyomat-vonatkozáson belül mégis a férfi, mint vonatkozási pont számára előbb van a vonatkozási cél (a nő), mint a vonatkozási tartalom (a férfi nőt meglátó-szerető lelke). A lelke csak **eszköze** annak, hogy elérje a vonatkozási **célt**, a nőt. Az Atya is szereti a Fiút (cél) a

magá Lelkével (eszköz). **Szenháromság-modellünk nem zavarja meg tehát a búcsúzó Jézustól adott Atya-Fiú-Lélek sorrendet.** (Mt 28,19)

Mindezek következtében:

- aki a célt kitűzi,	az Atya	- Ő az Első;
- aki a cél,	az a Fiú	- Ő a Második;
- aki a célt-elérés eszköze,	az a Lélek	- Ő a Harmadik.

A Szenháromságos Isten az égő és el-nem-égő csipkebokorban AKI VAN névvel nevezte magát: "Én vagyok az, Aki vagyok. Majd mondotta: Eképpen mondd Izrael fiainak: Az, Aki van, küldött engem hozzátok... Ez az én nevem mindörökké, s ekképp emlegessenek engem nemzedékről-nemzedékre". (2Móz 3,14-5)

Úgy tetszik a Jézustól tanított és Jánostól megfogalmazott "az Isten szeretet" (1Jn 4,8.16) - a Jahvé megnevezéssel a legbensőbb harmóniában van. A behelyettesítést elvégezve ugyanis ezt a tételt kapjuk: "Az AKI VAN, az a SZERETET".

Ha a csipkebokorban elhangzó név tartalmát filozófiailag elmélyítjük, akkor felfedezhetjük benne azt a szeretet-állítmányt, melyet fenti tételünk állít az AKI VAN ítélet-alanyról. A szükségképpeni létezőt jelölő "Aki van" nemcsak a szükségképpen létező szükségképpeni **létezését**, hanem ennek **léttartalmát** is jelöli. Márpedig kimutatható, hogy a szükségképpeni létező léttartalma - csak a szeretet lehet. Szükségképpeni létezéssel ugyanis csak a teremtettnek és így függőnek megismert anyagi léttől különböző (és különböző léttartalmú) létező rendelkezhetik. E szükségképpeni létező léttartalma tehát szükségképpen ellentmondása az anyagi létező részekből összetett léttartalmának is. Az AKI VAN, tehát csak részekből-össze-nem-tett, (avagy pozitív megjelöléssel:) csak teljes-egész-oszthatatlan léttartalommal rendelkezhetik. S láttuk, hogy csak az "adás" vonatkozási tartalma elégíti ki ezt a követelményt (95b num). Csak az adás vonatkozási egységén belül lehetséges, hogy a vonatkozási pontok mindegyike meg-nem-szűnően rendelkezzen a szükségképpeni lét szükségképpen teljes léttartalmával.

A szükségképpeni, azaz az isteni létnek tehát szükségképpen szeretetnek kell lennie.

- Az Isten = szükségképpeni lét	= AKI VAN;
- Az Isten = szükségképpeni léttartalma	= a SZERETET;
- Az Isten = AKI VAN	= a SZERETET.

f) Kitekintés

Végére értünk első könyvünknek. Megrajzoltuk Jézus tanítása alapján azt a világot, amelyből a Fiú közénk jött. Azt a világot, amelyet eljövételével, a köztünk lehetséges módon, ide akart hozni nekünk. Mindaz, ami magatartásában meghökkentő és képtelenségnek tetsző, magyarázatát leli abban, honnan jött. Magyarázatát abban, hogy mi a módja abban a világban, amely reányomta bélyegét Annak a gondolkodására-magatartására, Aki úgy vette fel az emberi életet, hogy megtartotta annak a másik világnak a magatartását-stílusát. Mindaz, ami meghökkentőnek és képtelenségnek hangzik majd, amikor számunkra való Útnak rajzolja Önmagát - magyarázatát leli ebben az el-nem-hagyott és amodavaló gondolkodásban és magatartásban. Annál kevésbé nyomta el gondolkodásának-magatartásának onnan-való jegyeit-stílusát, mert az onnan-való-világ közénk plántálása nem végcél volt számára, csupán

eszköz. Eszköz arra, hogy átvigyen minket abba a világba, amelyből jött. Átvigyen, ha jó termőföldnek bizonyulunk az átültetni kívánt palánta számára. Semmiképpen sem nyomta el, mert e máshonnanvaló magatartást-viselkedést szánta életünk elfogyhatatlan folytatásának - az ezután következő Életünknek.

Munkám e legnehezebben emészthető kötetét kellett előrebocsátanom, mert ez a kulcs, amely megnyitja az ajtót az oly sokszor reménytelennek látszó és mégis egyedül reménythordozó jézusi célkitűzésre. Csak a Honnan jött? adhatott erőt Neki és adhat erőt nekünk is, hogy reátegyük életünket az egyetlen "reális utópia" szolgálatára. Arra, hogy keressük az Isten Országát. Azt az Országot, amely annyira más, mint a különféle "országok", hogy azok, akik e különféle országok elkötelezettei, rendre csak üldözéssel és halállal képesek díjazni a Jézus-féle Ország elkötelezettjeinek életútját; legyen szó akár magáról Jézusról, akár e Jézus tanítványairól, akik csak úgy állíthatják életüket e reálutópia szolgálatába, hogy ők is szembenéznek a Mesterükhöz hasonlóan nekik is kijáró golgotákkal. A Golgota a "jel", s a Jézust Golgotára juttató szeretet - a "bölcesség". (1Kor 1,22) E jelet kiügyeskedni életükből nincs módjuk azoknak, akiket meghatároz az a világ, ahonnan Jézus jött. Aki pedig megpróbálja azt kiügyeskedni az Egyház életéből, Isten reánk épített terveiből, az és éppen az - használjon bármily kegyes és okosnak látszó szavakat - maga az Antikrisztus. Úgy, ahogyan azt Hamvas Béla megmutatta "Antikrisztus" c. művében.

TARTALOMJEGYZÉK

1. MIFÉLE ORSZÁG AZ ISTEN ORSZÁGA?	- 3 -
a) Az Isten Országa	- 3 -
b) A Sátán Országá.....	- 3 -
c) Az Evilági Ország	- 5 -
d) Vonatkozásai.....	- 6 -
2. AZ ISTEN FIÁVÁ TETTE MAGÁT	- 7 -
a) Az Isten Fia.....	- 7 -
b) Emberfia	- 8 -
c) Atyám, Atyátok	- 9 -
3. AZ IDŐTLEN BELELÉP AZ IDŐBE.....	- 9 -
a) Jött.....	- 9 -
b) Küldték	- 10 -
c) Elmegy	- 11 -
d) Időtlenség.....	- 12 -
e) A titkok felfedése	- 13 -
4. AZ ATYÁTÓL A FIÚIG	- 14 -
a) Ismeri a Fiút.....	- 14 -
b) Szereti a Fiút.....	- 14 -
c) Adott a Fiúnak.....	- 16 -
d) Megdicsőíti a Fiút	- 18 -
e) Bizonyoságot tesz a Fiúról	- 19 -
f) Megszenteli a Fiút	- 19 -
g) Elhagyta a Fiút?	- 21 -
5. A FIÚTÓL AZ ATYÁIG	- 22 -
a) Ismeri az Atyát.....	- 22 -
b) Szereti az Atyát.....	- 23 -
c) Teljesíti az Atya akaratát.....	- 24 -
d) Beszéli az Atyától hallott tanítást.....	- 25 -
e) Dicsőíti az Atyát.....	- 26 -
f) Imádkozik az Atyához.....	- 27 -
g) Megbeszéli dolgait az Atyával	- 28 -
h) Magasztal, hálát ad, áld	- 29 -

i) Kéri az Atyát.....	- 29 -
6. ATYA ÉS FIÚ - A KETTŐ EGY	- 33 -
a) Aki a Fiút látja, látja az Atyát.....	- 33 -
b) Amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi	- 35 -
c) Ami az Atyáé, az a Fiúé és megfordítva	- 35 -
d) Az Atya a Fiúban van és a Fiú az Atyában	- 37 -
e) Az Atya és a Fiú egy	- 38 -
7. A LÉLEK VONATKOZÁSAI.....	- 39 -
a) Az Isten lélek és a Lélek Isten	- 39 -
b) Az Atyától a Lélekig	- 41 -
c) A Fiútól a Lélekig.....	- 42 -
d) A Lélektől az Atyáig	- 43 -
e) A Lélektől a Fiúig.....	- 44 -
8. AZ ISTEN KÖZÖSSÉGE.....	- 47 -
a) Vonatkozási pontok.....	- 47 -
b) "Átkódolás"	- 48 -
c) "Férfi és nő" mint istenképiség.....	- 49 -
d) Ósminta és lenyomat	- 51 -
e) Galamb	- 53 -
f) A közösség rendje	- 55 -
9. AZ ŐSTÉNY	- 58 -
a) Léttartalom.....	- 58 -
b) Létmegnyilvánulások.....	- 59 -
b1) Az élet alatti világ	- 59 -
b2) A növényi lét.....	- 59 -
b3) Az állati lét.....	- 60 -
b4) Az emberi lét	- 60 -
b5) Az isteni lét.....	- 61 -
c) A megnyilvánulások benső-végső oka.....	- 62 -
d) A vonatkozás, mint konstituáló ok.....	- 64 -
e) Összefoglalás	- 66 -
f) Kitekintés.....	- 68 -